

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**RAZVOJ TRGA ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ ZA STAREJŠO
POPULACIJO V SLOVENIJI**

Ljubljana, november 2012

GAJA JERIČEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Gaja Jeriček, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom Razvoj trga življenjskih zavarovanj za starejšo populacijo v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Vladom Dimovskim in sosvetovalcem izr. prof. dr. Alešom Ahčanom.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem:
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 27. 11. 2012

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITVE ZAVAROVALNIŠKIH POJMOV	3
1.1 Opredelitev zavarovalnice	3
1.2 Razvrščanje zavarovanj po zavarovalnih vrstah	5
1.3 Opredelitev zavarovalnega razmerja	7
1.4 Opredelitev zavarovalne pogodbe in njenih sestavin	7
1.4.1 Udeleženci v zavarovalni pogodbi življenjskih zavarovanj	8
1.4.2 Opredelitev in struktura zavarovalne premije	9
1.4.3 Dejavniki višine premije življenjskih zavarovanj	10
1.5 Definicija zavarovalne vsote	11
1.6 Opredelitev zavarovalnega produkta	12
1.7 Potreba po zavarovanju	12
2 OPREDELITEV TRGA STAREJŠIH	13
2.1 Analiza starejše populacije glede na starost	13
2.2 Analiza starejše populacije glede na spol	15
2.3 Smrtnost in vzroki smrti po starostnih skupinah in spolu	16
2.4 Ekonomski položaj starejših	17
2.5 Kohorte starejšega prebivalstva	19
2.6 Dolgoživa družba in proces staranja prebivalstva	20
2.6.1 Večanje deleža starejše populacije	21
2.6.2 Višanje pričakovanega trajanja življenja	23
2.7 Ocene in projekcije števila prebivalstva	24
3 EVROPSKI ZAVAROVALNI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ ZA STAREJŠO POPULACIJO	25
3.1 Zavarovalni trg Velike Britanije	26
3.1.1 Finančna skupina Lloyds Banking Group	27
3.1.2 Finančna skupina Legal & General	28
3.2 Življenjska zavarovanja glede na pristopne starosti zavarovanih oseb	29
3.2.1 Rizično življenjsko zavarovanje	30
3.2.2 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo rizičnih življenjskih zavarovanj	31
3.2.3 Rentno zavarovanje	33
3.2.4 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo rentnih zavarovanja	34
3.3 Zavarovalni trg življenjskih zavarovanj v Italiji	35
3.3.1 Življenjska zavarovalnica Poste Vita	37
3.3.2 Zavarovalna družba Mediolanum Vita	38
3.4 Življenjska zavarovanja glede na pristopne starosti zavarovanih oseb	39

3.4.1	Rizično življenjsko zavarovanje za primer smrti – vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo	40
3.4.2	Mešano življenjsko zavarovanje	42
3.4.3	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo mešanih življenjskih zavarovanj.....	42
3.4.4	Naložbeno življenjsko zavarovanje.....	44
3.4.5	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo naložbenih življenjskih zavarovanj	44
3.4.6	Prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja	46
3.4.7	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj	47
4	SLOVENSKI ZAVAROVALNI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ ZA STAREJŠO POPULACIJO	47
4.1	Omejitve pristopnih starosti	49
4.2	Življenjska zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji	50
4.2.1	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo rizičnih življenjskih zavarovanj.....	51
4.2.2	Značilnosti rizičnih življenjskih zavarovanj, namenjenih starejši populaciji	54
4.2.3	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo rentnih zavarovanja ter njihove značilnosti.....	55
4.2.4	Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo naložbenih življenjskih zavarovanj	56
4.2.5	Značilnosti naložbenih življenjskih zavarovanj, namenjenih starejši populaciji.....	57
5	PRIMERJAVA OBRAVNAVANIH ZAVAROVALNIH TRGOV S TEMELJI ZA RAZVOJ ZAVAROVALNEGA PRODUKTA	58
	SKLEP.....	62
	LITARATURA IN VIRI	64
	PRILOGE	
	KAZALO SLIK	
Slika 1:	Obračunana kosmata premija življenjskih zavarovanj in tržni deleži zavarovalnic s sedežem v Sloveniji, 2011 (v mio EUR).....	5
Slika 2:	Sestava zavarovalne premije življenjskih zavarovanj.....	9
Slika 3:	Meja med zavarovanji z zdravniškimi pregledi in brez njih.....	11
Slika 4:	Število in delež prebivalcev Slovenije po večjih starostnih skupinah, 1. 1. 2011	14
Slika 5:	Starejše prebivalstvo po petletnih starostnih razredih, število in delež, Slovenija, 1. 1. 2011.....	15
Slika 6:	Deleži žensk in moških v starosti 65 let in več, Slovenija, 1. 1. 2011	15
Slika 7:	Najpogostejši vzroki za smrt po starostnih skupinah 65+, Slovenija, 2010	17

Slika 8:	Delež upokojencev po starosti in spolu, Slovenija, 1. 1. 2011	18
Slika 9:	Delovna aktivnost starejših delavcev, Slovenija, obdobje 2005/06	18
Slika 10:	Struktura pokojnin po višini izplačila, Slovenija, april 2012	19
Slika 11:	Primerjava prebivalstvenih piramid Slovenije za leti 1971 in 2008	22
Slika 12:	Projekcije deležev prebivalcev v starosti 65+, Slovenija in EU, 2015–2060	24
Slika 13:	Projekcije števila prebivalcev v starosti 65+, po petletnih starostnih razredih, Slovenija, 2015–2060.....	24
Slika 14:	Deleži prihodkov zavarovalnih premij po državah sveta, 2010	25
Slika 15:	Tržni deleži zavarovalnic v Italiji glede na obračunano premijo v skupini življenjskih zavarovanj, 2010.....	36

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Seznam zavarovalnic v Sloveniji, ki imajo dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov iz zavarovalne skupine življenjskih zavarovanj, oktober 2012	4
Tabela 2:	Razvrstitev življenjskih zavarovanj po zavarovalnih vrstah in podvrstah	5
Tabela 3:	Življenjska zavarovanja zavarovalnic s sedežem v Sloveniji (sklenjene zavarovalne police, zavarovanci in kosmata zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah), leto 2011	7
Tabela 4:	Segmentacija prebivalstva glede na potrebo po zaščiti	12
Tabela 5:	Razvojne stopnje v življenju posameznika	14
Tabela 6:	Starostnospecifične stopnje umrljivosti po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2010	16
Tabela 7:	Prebivalci po velikih starostnih skupinah ter indeks staranja, Slovenija, popisi 1948–2002	21
Tabela 8:	Odstotek mladega in starejšega prebivalstva ter indeks staranja v nekaterih evropskih državah, 2010 (urejeno po višini indeksa staranja, naraščajoče).....	22
Tabela 9:	Primeri faktorjev, ki vplivajo na trende podaljševanja življenja.....	23
Tabela 10:	Obračunana premija življenjskih zavarovanj nekaterih držav članic CEA, 2010	25
Tabela 11:	Primerjava zavarovalnih trgov Velike Britanije, Italije in Slovenije	26
Tabela 12:	Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj v sklopu finančne skupine Lloyds Banking Group glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012	27
Tabela 13:	Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj v ponudbi Legal & General Assurance Society Limited glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012	29
Tabela 14:	Število življenjskih zavarovanj dveh britanskih zavarovalnih skupin po zavarovalnih podvrstah, 22. 3. 2012.....	29
Tabela 15:	Število življenjskih zavarovanj dveh britanskih zavarovalnih skupin glede na dovoljeno pristopno starost zavarovanih oseb ter najvišjo dovoljeno starost ob poteku zavarovanja, 22. 3. 2012.....	30

Tabela 16: Rizična življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Veliki Britaniji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012.....	31
Tabela 17: Značilnosti vseživljenjskih rizičnih zavarovanj za starejšo populacijo Over 50 Guaranteed Life Plan in Over 50s Life insurance	32
Tabela 18: Rentna zavarovanja v ponudbi dveh obravnavanih finančnih skupin v Veliki Britaniji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012.....	35
Tabela 19: Bruto premija in način plačila premije po zavarovalnih vrstah življenjskih zavarovanj, Italija, leto 2010 (v mio EUR).....	36
Tabela 20: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj zavarovalnice Poste Vita glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012	37
Tabela 21: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj zavarovalne družbe Mediolanum Vita glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012.....	38
Tabela 22: Število življenjskih zavarovanj dveh italijanskih zavarovalnic po zavarovalnih podvrstah, 22. 3. 2012	39
Tabela 23: Število zavarovalnih produktov iz skupine življenjskih zavarovanj po dovoljeni pristopni starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja in najvišji dovoljeni starosti ob poteku zavarovanja v ponudbi zavarovalnih družb Poste Vita in Mediolanum Vita, 22. 3. 2012	39
Tabela 24: Rizična življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012	40
Tabela 25: Mešana življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012	43
Tabela 26: Naložbena življenjska zavarovanja v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo, 22. 3. 2012	45
Tabela 27: Pokojninska zavarovanja dveh obravnavanih zavarovalnih skupin v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo ter način plačila premije, stanje, 22. 3. 2012.....	47
Tabela 28: Število zavarovalnih produktov po zavarovalnih vrstah življenjskih zavarovanj in zavarovalnicah, v Sloveniji, najdeno med 27. in 31. 3. 2012	48
Tabela 29: Število zavarovalnih produktov iz skupine življenjskih zavarovanj po dovoljeni pristopni starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja in najvišji dovoljeni starosti ob poteku zavarovanja, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012.....	49
Tabela 30: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji, namenjenih posebej starejši populaciji glede na podvrsto zavarovanja in omejitve pristopne starosti, obdobje od 27. do 31. 3. 2012.....	51
Tabela 31: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012.....	52

Tabela 32: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv spola zavarovane osebe na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012.....	52
Tabela 33: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012	53
Tabela 34: Rentna zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji v Sloveniji oziroma mladim in starejšim, glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012	55
Tabela 35: Število naložbenih življenjskih zavarovanj glede na vpliv starosti zavarovane osebe ob sklenitvi na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012	56
Tabela 36: Število naložbenih življenjskih zavarovanj glede na vpliv spola zavarovane osebe na ponudbo Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012	57
Tabela 37: Naložbena življenjska zavarovanja glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanj na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012	57
Tabela 38: Število zavarovalnih produktov (tudi) za starejše po zavarovalnih podvrstah v treh proučenih državah	60
Tabela 39: Povzetek načina obvladovanja tveganja škodljive selekcije pri življenjskih zavarovanjih za starejše, ki se sklepajo brez vprašanj o zdravstvenem stanju zavarovane osebe.....	61
Tabela 40: Povzetek vpliva spola, starosti in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo življenjskih zavarovanj za starejše	61

UVOD

V magistrskem delu sem se osredotočila na zavarovalno skupino življenjskih zavarovanj v Sloveniji, kamor Zakon o zavarovalništvu (Ur. l. RS, št. 99/2001, v nadaljevanju ZZavar) v 2. členu uvršča šest zavarovalnih vrst: življenjsko zavarovanje, zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva, življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov oziroma enote kritnega sklada, tontine, zavarovanje s kapitalizacijo izplačil in zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni.

Za življenjska zavarovanja lahko naštejemo šest dejavnikov, ki vplivajo na oceno višine rizika oziroma na verjetnost škodnega dogodka in s tem na končno višino premije (Black & Skipper v Medved, 2004, str. 26): starost in spol, zdravstveno stanje, finančno stanje, življenjski stil, zaposlitev ter športi in hobiji. Pričakovana bodoča umrljivost je v močni korelaciji s starostjo, zato bo starejši zavarovanec za življenjsko zavarovanje plačeval višjo premijo kot mlajši, če so vsi ostali dejavniki enaki (Medved, 2004, str. 26). Zaradi velikega vpliva starosti na višino premije, zavarovalnice določajo spodnjo in zgornjo mejo starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja ter najvišjo dovoljeno starost ob poteku zavarovanja. Drugi pomemben dejavnik, ki vpliva na zavarovalno premijo življenjskih zavarovanj, je spol zavarovanca (Medved, 2004, str. 26). Ženske namreč v povprečju živijo dlje kot moški. To dejstvo znižuje premijo za življenjska zavarovanja žensk v primerjavi z moškimi, saj je verjetnost umrljivosti in s tem izplačila zavarovalne vsote manjša kot pri moških. Po drugi strani to dejstvo zvišuje premijo za rentno zavarovanje žensk v primerjavi z moškimi, saj se pričakuje, da bodo prejele več premij v primerjavi z moškimi. Black in Skipper (v Medved, 2004, str. 26) sta mnenja, da je zdravstveno stanje zavarovanca ob sklenitvi zavarovanja najpomembnejši dejavnik, na podlagi katerega zavarovalnica ocenjuje prevzeto tveganje. Starejši kot je človek, večja je verjetnost, da je slabšega zdravstvenega stanja in je zato bolj rizičen za sprejem v zavarovanje.

V zadnjih desetletjih smo priča podaljševanju pričakovanega življenja in zmanjšanju števila rojstev. Sočasni učinek teh dveh dejstev spreminja številčno razmerje med mladimi in starimi v prid starejšim, kar se družbeno kaže kot staranje prebivalstva (UMAR, 2005, str. 16). Rezultat procesa staranja prebivalstva je dolgoživa družba (Javornik, 2006, str. 56), za katero je značilno, da jo v velikem deležu tvorijo člani, ki že dolgo živijo (so stari) in tudi njeni mlajši člani lahko pričakujejo, da bodo dolgo živeli (UMAR, 2005, str. 56). Staranje prebivalstva bo tako prineslo nov tip družbe, ki bo sčasoma spremenila pravila in vzorce obnašanja, delovanje sistemov ter zlasti miselnost in vrednote ter koncepte, ki obravnavajo problematiko staranja (Dimovski, b.l.). Vplivalo bo na večje izdatke države, predvsem na področju financiranja pokojnin, zdravstvene oskrbe in financiranja dolgotrajne oskrbe (Dimovski et al., 2008, str. 11). Prihodnje gibanje dolgoživosti prebivalstva je aktualno različnim uporabnikom, za zavarovalnice pa je ključnega pomena, saj vpliva na vseh šest parametrov, ki so pomembni za oceno rizika življenjskih zavarovanj. Z večanjem deleža starejše populacije se večja potencialni tržni segment s slabšim zdravstvenim stanjem, povečanim deležem žensk, večinoma upokojen in zato z nižjimi prihodki od splošne populacije. Kljub temu ni več mogoče govoriti o starosti samo kot o obdobju upada vitalnosti, temveč o starosti kot o priložnosti. Spremenjene demografske razmere za

zavarovalnice gotovo pomenijo potrebo po prilagoditvi ponudbe, po drugi strani pa tudi priložnost za razvoj novih zavarovalnih produktov, prilagojenih vse večji, zahtevnejši in aktivni starejši populaciji.

Namen magistrske naloge je raziskati, katere vrste življenjskih zavarovanj za starejšo populacijo ponujajo največje angleške in italijanske zavarovalne skupine kot tudi vse slovenske zavarovalnice. Zanima me predvsem, kako vplivajo na oblikovanje posameznega zavarovalnega produkta starost, spol in zdravstveno stanje zavarovane osebe. Ugotoviti želim, ali katera zavarovalnica odstopa od ostalih glede najvišje dovoljene pristopne starosti zavarovane osebe pri življenjskih zavarovanjih ter glede ponujenih zavarovalnih kritij. Bijelić (1998, str. 328) definira pristopno starost kot dopolnjeno zavarovančevo starost v letih, ki jih je že doživel pred sklenitvijo zavarovanja, sicer pa jo izračunamo tako, da od tekočega leta odštejemo letnico rojstva zavarovane osebe. S primerjalnim preverjanjem (angl. *benchmarking*) tujih in slovenskih zavarovalnih produktov želim ugotoviti, kako se ponudba vodilnih na evropskem zavarovalnem trgu razlikuje od slovenske. Z lastnimi dognanji in strnjnimi dognanji drugih avtorjev želim najti smernice za nadaljnji razvoj življenjskih zavarovanj v Sloveniji za starejšo populacijo. Pri izdelavi magistrskega dela sem uporabila teoretično znanje, ki sem ga pridobila na do- in podiplomskem študiju na ekonomski fakulteti kot tudi znanje iz izkušnje z zavarovalnega in trženjskega področja, ki sem ga pridobila v trinajstih letih dela na področju trženjskih komunikacij osebnih zavarovanj.

Cilj magistrskega dela je s pomočjo analize ponudb življenjskih zavarovanj za starejšo populacijo v Veliki Britaniji, Italiji in Sloveniji potrditi ali ovreči postavljeno hipotezo, da sta dolgoživa družba in proces staranja priložnost za zavarovalno stroko in razvoj novih zavarovalnih produktov. Poskušala sem ugotoviti, če in kako se tuje in slovenske zavarovalnice s svojo ponudbo prilagajajo daljšanju življenjske dobe ter večanju števila starejše populacije, predvsem glede ponujenih zavarovalnih kritij in starostnih omejitev za zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja.

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih poglavij, tematiko pa sem dodatno razdelala v podpoglavjih. V prvem poglavju sem opredelila zavarovalništvo in njegove posamezne elemente, ki so pomembni za razumevanje nadaljnjih poglavij v magistrskem delu. Predstavila sem tudi slovenski zavarovalni trg s poudarkom na ponudnikih življenjskih zavarovanj. V drugem poglavju sem opredelila pojem dolgožive družbe kot tržni potencial za zavarovalnice ter analizirala starejšo populacijo v Sloveniji s pomočjo demografskih spremenljivk. V tretjem poglavju sem povzela življenjska zavarovanja dveh največjih zavarovalnih skupin v Veliki Britaniji in Italiji ter izpostavila tista, ki so namenjena starejši populaciji. V četrtem poglavju sem navedla pregled ponudbe življenjskih zavarovanj v Sloveniji s poudarkom na zavarovanjih za starejšo populacijo. V petem poglavju sem primerjala slovenski zavarovalni trg življenjskih zavarovanj za starejšo populacijo z britanskim in italijanskim ter podala predloge za razvoj novih produktov. Magistrsko delo sem zaključila s sklepnimi ugotovitvami.

V prvem poglavju magistrskega dela sem pripravila povzetek zavarovalnih pojmov ter slovenskega zavarovalnega trga na podlagi analize domače in tuje zavarovalne literature, relevantnih zakonov ter publikacij različnih zavarovalniških organizacij. V drugem poglavju sem predstavila starejšo populacijo z uporabo demografskih spremenljivk, ki jih podjetja pogosto uporabljajo za segmentacijo trga. V ta namen sem proučila statistične podatke različnih organizacij in spoznanja avtorjev z zavarovalnega, trženjskega in psihološkega področja ter jih strnila v posameznih podpoglavjih. Tretje in četrto poglavje sta empirične narave. Ponudbo tujih in slovenskih zavarovalnic sem analizirala na podlagi zavarovalnih pogojev, prodajnih brošur, internih gradiv zavarovalnic ter spletnih strani in jih smiselno povzela za namene magistrskega dela. V petem poglavju sem primerjala vsebino tretjega in četrtega poglavja – tj. tuja in slovenska življenjska zavarovanja za starejšo populacijo ter na podlagi ugotovitev in pregleda tuje strokovne literature podala možne smernice za razvoj novih zavarovalnih produktov.

1 OPREDELITVE ZAVAROVALNIŠKIH POJMOV

1.1 Opredelitev zavarovalnice

Zzavar zavarovalnico opredeljuje kot pravno osebo »s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je pridobila dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov«. Skladno z Zzavar je lahko organizirana samo kot delniška družba, evropska delniška družba ali kot družba za vzajemno zavarovanje. Posamezna zavarovalnica lahko skupaj opravlja zavarovalne posle le v eni od dveh zavarovalnih skupin: življenjska zavarovanja ali premoženjska zavarovanja. Vseeno lahko zavarovalnica, ki opravlja zavarovalne posle v zavarovalni skupini življenjskih zavarovanj, opravlja tudi zavarovalne posle v zavarovalnih vrstah nezgodnega in zdravstvenega zavarovanja ter dejavnost upravljanja pokojninskih skladov po zakonu, ki ureja pokojninske sklade, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa ZZavar, v 14. členu. Zavarovalnica, ki je pridobila dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov le v zavarovalni vrsti iz nezgodnega in zdravstvenega zavarovanja, lahko opravlja tudi zavarovalne posle v zavarovalnih vrstah iz skupine življenjskih zavarovanj (ZZavar, 14. člen).

Zavarovalnice, ki so na dan sprejetja Zakona o zavarovalništvu – 27. 1. 2000 – opravljele posle v zavarovalni skupini življenjskih in premoženjskih zavarovanj (Škufca, 2003, str. 270) lahko v skladu z veljavnim zakonom še danes nadaljujejo svoje poslovanje (ZZavar, 354. člen). Take zavarovalnice imenujemo **kompozitne zavarovalnice** (Škufca, 2003, str. 271). V Sloveniji je marca 2012 lahko opravljal zavarovalne posle 645 zavarovalnic (Seznam zavarovalnih subjektov, 2012). Od tega je 16 zavarovalnic s sedežem v Sloveniji, 5 zavarovalnic s sedežem v tujini, ki opravljajo zavarovalne posle v Sloveniji preko podružnice, in 624 zavarovalnic s sedežem v tujini, ki opravljajo zavarovalne posle neposredno. V magistrski nalogi se bom osredotočila na ponudbo prvih dveh naštetih skupin zavarovalnic, ki imajo dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov iz zavarovalne skupine življenjskih zavarovanj in jih navajam v Tabeli 1.

Tabela 1: Seznam zavarovalnic v Sloveniji, ki imajo dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje zavarovalnih poslov iz zavarovalne skupine življenjskih zavarovanj, oktober 2012

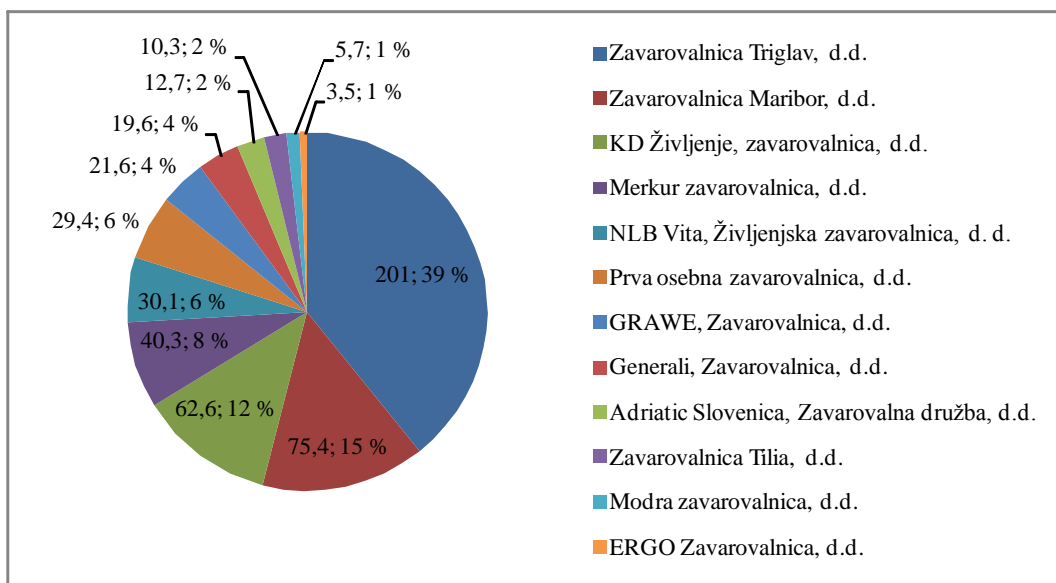
Naziv zavarovalnic s sedežem v Sloveniji:
1. Adriatic Slovenica Zavarovalna družba, d.d.
2. ERGO življenjska zavarovalnica, d.d.
3. Generali zavarovalnica, d.d.
4. GRAWE Zavarovalnica, d.d.
5. KD Življenje, d.d.
6. Merkur zavarovalnica, d.d.
7. Modra zavarovalnica, d.d.
8. NLB Vita d.d.
9. Prva osebna zavarovalnica, d.d.
10. Zavarovalnica Maribor, d.d.
11. Zavarovalnica Tilia, d.d.
12. Zavarovalnica Triglav, d.d.
Naziv zavarovalnic s sedežem v tujini, ki opravljata zavarovalne posle v Sloveniji preko podružnice:
13. Victoria-Volksbanken zavarovalniška delniška družba, Podružnica za Slovenijo
14. Wiener Städtische zavarovalnica, d.d., podružnica v Ljubljani

Vir: Seznam zavarovalnih subjektov, 2012.

Budimir (2008, str. 24) navaja, da ima življenjsko zavarovanje z vidika posameznika, države in gospodarskega razvoja veliko prednosti. Izboljšuje finančno varnost posameznikov s tem ko zmanjšuje skrbi ob izpadu zavarovančevega dohodka, spodbuja varčevanje in izboljšuje kreditne pogoje za posojilojemalce. Banke lahko na podlagi življenjskega zavarovanja ponudijo boljše kreditne pogoje in minimizirajo se finančne motnje pri poslih, ki jih povzroči smrt vodilnih delavcev in lastnikov. S stališča države življenjsko zavarovanje olajša njeno breme pri zagotavljanju socialne varnosti državljanov in pri vzdrževanju upokojencev. Življenjsko zavarovanje je pomembno tudi za gospodarski razvoj, saj zavarovalnice prek premij zberejo ogromne količine kapitala, ki je pomemben za investiranje in razvoj nacionalnega gospodarstva.

Zavarovalnice s sedežem v Sloveniji so v letu 2011 skupaj obračunale 512,2 mio EUR v skupini življenjskih zavarovanj, kar predstavlja 26,1 % vseh obračunanih kosmatih premij (Agencija za zavarovalni nadzor, 2012, str. 12). Več kot polovico trga življenjskih zavarovanj obvladujeta dve zavarovalnici: Zavarovalnica Triglav, d.d., z 39 % tržnim deležem in 201 milijonom EUR obračunane kosmate premije ter Zavarovalnica Maribor, d.d., s 15 % tržnim deležem in 75,4 milijoni EUR zbrane premije v letu 2011 (Agencija za zavarovalni nadzor, 2012, str. 14). Obračunano kosmato zavarovalno premijo življenjskih zavarovanj ter iz tega izhajajoče tržne deleže zavarovalnic s sedežem v Sloveniji prikazujem v Sliki 1.

Slika 1: Obračunana kosmata premija življenjskih zavarovanj in tržni deleži zavarovalnic s sedežem v Sloveniji, 2011 (v mio EUR)

Vir: Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2011, 2012, str. 14.

1.2 Razvrščanje zavarovanj po zavarovalnih vrstah

V osnovi ločimo socialna in komercialna zavarovanja. Prva so praviloma obvezna in jih ponujajo državne organizacije, druga ponujajo privatne zavarovalne finančne institucije (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 89). Komercialna zavarovanja v Sloveniji delimo v dve večji zavarovalni skupini premoženjskih in življenjskih zavarovanj. Delitev je nekoliko nedosledno in zavajajoče povzeta po evropski razvrstitvi, ki zavarovanja loči na skupino življenjskih zavarovanj (angl. *life insurance*) in skupino neživljenjskih zavarovanj (angl. *non-life insurance*) (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 89). Zavarovalna skupina premoženjskih zavarovanj zajema 18 zavarovalnih vrst, življenjskih pa 6, skupaj 24. Vsaka zavarovalna vrsta in podvrsta ima po Zzavar svojo oznako. Zavarovalna skupina življenjskih zavarovanj zajema zavarovalne vrste z oznakami od 19 do 24, kot jih prikazujem v Tabeli 2.

Tabela 2: Razvrstitev življenjskih zavarovanj po zavarovalnih vrstah in podvrstah

Zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj in zavarovalne podvrste življenjskih zavarovanj
19. Življenjsko zavarovanje (razen zavarovanj iz 20. do 24. točke)
19.1 Življenjsko zavarovanje za primer smrti
19.2 Življenjsko zavarovanje za primer doživetja
19.3 Mešano življenjsko zavarovanje

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj in zavarovalne podvrste življenjskih zavarovanj
19.4 Rentno zavarovanje z enkratnim plačilom premije 19.5 Rentno zavarovanje s plačevanjem mesečne zavarovalne premije 19.6 Življenjsko zavarovanje z vračilom premij 19.7 Prostovoljno pokojninsko zavarovanje (razen zavarovanj pod točkama 23.1 in 23.2) 19.8 Vsa druga življenjska zavarovanja (razen zavarovanj pod točkama 20. do 24.)
20. Zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva
20.1 Zavarovanje za primer poroke 20.2 Zavarovanje za primer rojstva
21. Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov oziroma na enote kritnega sklada
21.1 Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov z garancijo 21.2 Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov brez garancije 21.3 Življenjsko zavarovanje, vezano na enote kritnega sklada z garancijo 21.4 Življenjsko zavarovanje, vezano na enote kritnega sklada brez garancije
22. Tontine ¹
23. Zavarovanje s kapitalizacijo izplačil
23.1 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po ZZavar-UPB2 23.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje po ZPIZ-1 23.3 Vsa druga zavarovanja s kapitalizacijo izplačil
24. Zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni, ki ga zavarovalnica ne more odpovedati.

Vir: Slovensko zavarovalno združenje, Zavarovalni statistični standard, 2008, priloga 1, str. 4.

Zavarovalnice so imele leta 2011 sklenjenih največ polic življenjskih zavarovanj zavarovalne vrste 19 (48 %) in t.i. naložbenih življenjskih zavarovanj zavarovalne vrste 21 (45 %). Po obračunani kosmati zavarovalni premiji sta prvi dve mesti zamenjani, kar nakazuje na višjo povprečno premijo naložbenih zavarovanj glede na življenjska zavarovanja. Število in deleže polic življenjskih zavarovanj, zavarovancev ter obračunanih kosmatih zavarovalnih premij po posameznih zavarovalnih vrstah v skupini življenjskih zavarovanj navajam v Tabeli 3.

¹ Tontine je dolgoročno življenjsko zavarovanje, pri katerem se skupina zavarovancev dogovori, da bo skupno kapitalizirala svoje prispevke (Zavarovalne vrste, 2012). Dokler bo zavarovana oseba živa, bo letno prejela dividende na vloženi kapital. Ko zavarovana oseba umre, se njen delež porazdeli med preostale še žive zavarovane osebe. Zadnji preživeli prejme ves kapital. Zavarovanje je v 17. stoletju iznašel in poimenoval Lorenzo de Tonti (Tontine, 2012).

Tabela 3: Življenjska zavarovanja zavarovalnic s sedežem v Sloveniji (sklenjene zavarovalne police, zavarovanci in kosmata zavarovalna premija po zavarovalnih vrstah), leto 2011

Zavarovalna vrsta	Police		Zavarovanci		Kosmata zavarovalna premija	
	Število	%	Število	%	mio EUR	%
Življenjsko zavarovanje	573.720	48	663.492	52	222,3	43
Zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva	1.499	0	1.499	0	0,5	0
Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov oziroma na enote kritnega sklada	546.262	45	523.273	41	243,2	47
Tontine	0	0	0	0	0,0	0
Zavarovanje s kapitalizacijo izplačil	83.737	7	83.737	7	46,2	9
Zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni, ki ga zavarovalnica ne more odpovedati.	0	0	0	0	0,0	0
Skupaj	1.205.218	100	1.272.001	100	512,2	100

Vir: Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2011, 2012, str. 15.

1.3 Opredelitev zavarovalnega razmerja

Boncelj navaja (1983, str. 23), da lahko zavarovalno pravno razmerje nastane samo, če so izpolnjene določene postavke: predvsem mora obstajati določeno gospodarsko in pravno stanje, ki izziva potrebo po zavarovanju. Pravilo je, da brez nevarnosti ni zavarovanja. Poleg tega mora biti zavarovanje te nevarnosti pravno priznано urejeno, varovano in nadzorovano. Šele na podlagi takšnega gospodarskega in pravnega dejstva lahko nastane zavarovalno razmerje.

V zavarovalnem razmerju si pravno stojita nasproti zavarovatelj (zavarovalnica) in zavarovalec (Boncelj, 1983, str. 22). Zavarovalno razmerje se lahko vzpostavi s podpisom zavarovalne police, podpisom potrdila o kritju, ki začasno nadomešča zavarovalno polico, sprejetjem pisne ponudbe zavarovalnici in v nekaterih primerih s samim plačilom zavarovalne premije (Slovensko zavarovalno združenje, 2008, str. 5). Po 927. členu Obligacijskega zakonika (Ur.l. RS, št. 97/2007-UPB1, v nadaljevanju OZ-UPB1) se v tem primeru zavarovanje sklene brez police.

1.4 Opredelitev zavarovalne pogodbe in njenih sestavin

Po 921. členu OZ-UPB1 se s sklenitvijo zavarovalne pogodbe **zavarovalec** zavezuje, da bo zavarovalnici plačal **zavarovalno premijo** ali **prispevek**, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni **zavarovalni primer**, izplačala **zavarovancu** ali nekomu tretjemu

zavarovalnino ali **odškodnino** ali storila kaj drugega. Zavarovalni primer je pri tem dogodek, ki mora biti bodoč, negotov in neodvisen od izključne volje pogodbenikov (OZ-UPB1, 922. člen). Zavarovalno pogodbo največkrat sestavljajo polica, splošni in posebni pogoji ter klavzule, pri življenjskih zavarovanjih in v nekaterih drugih primerih pa tudi ponudba zavarovalca, če je ta nadomeščena z zavarovalno polico (Slovensko zavarovalno združenje, 2008, str. 5).

Zavarovalna polica je listina o sklenjeni zavarovalni pogodbi in vsebuje vse bistvene elemente zavarovalne pogodbe. Po 926. členu ZZavar morajo biti v polici navedeni: pogodbeni stranki; zavarovana stvar oziroma zavarovana oseba, nevarnost (riziko), ki jo zajema zavarovanje, trajanje zavarovanja in doba kritja, zavarovalna vsota ali, da je zavarovanje neomejeno; premija ali prispevek; dan, ko je bila izdana polica in podpisa pogodbenih strank.

Ponudba je pisna vloga ponudnika zavarovalnici, s katero ponudnik izkazuje svojo voljo za sklenitev zavarovanja (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 4). Ponudba se izpiše na obrazcu zavarovalnice in vsebuje vse bistvene elemente zavarovalne pogodbe. Zavarovalnica nato izvede postopek sprejema v zavarovanje in v primeru pozitivne odločitve izda zavarovalno polico (Medved, 2004, str. 29). Medved (2004, str. 27) navaja, da je ponudbeni način sklepanja zavarovalnih pogodb posebnost življenjskih zavarovanj, ki zavarovalnici omogoča izvesti kakovosten sprejem v zavarovanje.

Boncelj (1983, str 31) definira splošne zavarovalne pogoje kot tipizirano, splošno, skupno vsebino vsake zavarovalne pogodbe v dani zavarovalni panogi ali zvrsti in veljajo avtomatično, ko se sklene zavarovalna pogodba. Posebni zavarovalni pogoji so glede nekaterih vprašanj individualizirana vsebina zavarovalne pogodbe in veljajo samo ob posebnem dogovoru – ne že s samo sklenitvijo zavarovalne pogodbe (Boncelj, 1983, str 31). Zavarovalni pogoji so pomembni, ker pomagajo zavarovalnici znižati vpliva moralnega hazarda (angl. *moral hazard*) in škodljive selekcije (angl. *adverse selection*) (Insurance Europe, 2012, str. 7). Moralni hazard je tveganje, da se bo vedenje zavarovalca po sklenitvi zavarovanja spremenilo in s tem povečalo možnost nastanka zavarovalnega primera. Škodljiva selekcija pomeni možnost, da bi se za sklenitev zavarovanja odločale bolj tvegane osebe (Insurance Europe, 2012, str. 45). Dvoršak Bugarija (2005, str. 34) navaja, da gre v prvem primeru za popogodbeni oportunitizem, v drugem pa za predpogodbeni.

1.4.1 Udeleženci v zavarovalni pogodbi življenjskih zavarovanj

V nadaljevanju opredeljujem pojme zavarovalca, zavarovane osebe in upravičenca, kot se pojavljajo v zavarovalnih pogodbah življenjskih zavarovanj in jih opredeljuje Slovensko zavarovalno združenje (2010, str. 4–5). **Zavarovalec oziroma sklenitelj** je fizična ali pravna oseba, ki z zavarovalnico sklene zavarovalno pogodbo in se zaveže plačevati zavarovalno premijo. **Zavarovana oseba** je oseba, od katere smrti med zavarovalno dobo oziroma doživetja zavarovanja je odvisno izplačilo zavarovalne vsote. Zavarovana oseba je lahko hkrati zavarovalec. V vsakem primeru je za sklenitev življenjskega zavarovanja potrebno soglasje zavarovane osebe. V nekaterih primerih se zavarovana oseba imenuje zavarovanec. **Upravičenec**

je oseba, v korist katere je sklenjeno zavarovanje. V primeru nastanka zavarovalnega primera je upravičena do zavarovalnine.

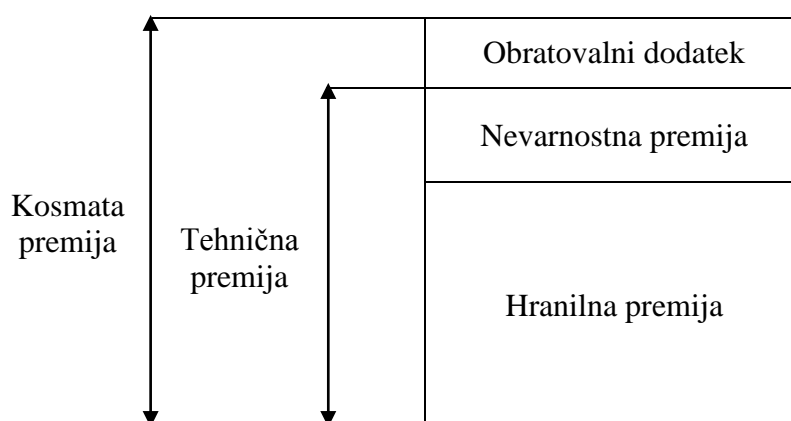
1.4.2 Opredelitev in struktura zavarovalne premije

Premija je znesek, ki ga je zavarovalec zavezan plačevati zavarovalnici (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 4). Izražati mora ekonomsko upravičeno ceno za prevzeto zavarovalno kritje (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 87). Premija in zavarovalni pogoji temeljijo na oceni tveganja s strani zavarovalnice – večje, kot je tveganje, višja bo premija (Insurance Europe, 2012, str. 7).

Premijo, ki jo mora zagotoviti zavarovalec, imenujemo **kosmata zavarovalna premija** in se navznoter deli na več sestavin glede na namen porabe (Boncelj, 1983, str. 19). Premija se najprej deli na **obratovalni dodatek**, imenovan tudi režijski ali stroškovni dodatek, ki priskrbi denar za vzdrževanje, uresničevanje zavarovalnega obrata, ter **čisto premijo**, imenovano tudi **funkcionalna premija**. Ta daje sredstva za uresničevanje funkcij zavarovanja. Po funkcijah jo ločimo na **dodatek za prevencijo in represijo**, ki daje sredstva za ti dve dejavnosti ter **tehnično premijo**, ki daje sredstva za izravnavanje nevarnosti in zlasti za nadomeščanje škod. Ta se naprej deli na: **nevarnostno premijo**, imenovano tudi riziko premija, ki daje sredstva predvsem za tekoče nadomeščanje škod, nastalih v letu, za katero so plačana, ter **hranilno premijo**, ki daje sredstva predvsem za nadomeščanje prihodnjih škod. Ta se še naprej deli na: **dodatek za varnostno rezervo** in **dodatek za matematično rezervo**.

Pri življenjskih zavarovanjih je čista premija že enaka tehnični premiji, saj premija teh zavarovanj običajno ne vsebuje dodatka za prevencijo in represijo (Medved, 2004, str. 44). Slika 2 prikazuje razdelitev kosmate premije življenjskih zavarovanj, in sicer na obratovalni dodatek in tehnično premijo, ki se naprej deli na nevarnostno in hranilno premijo.

Slika 2: Sestava zavarovalne premije življenjskih zavarovanj

Vir: D. Medved, *Analiza možnosti obvladovanja stroškov v zavarovalnicah – primer življenjske zavarovalnice*, 2004, str. 45.

Pri življenjskih zavarovanjih, ki vključujejo tudi varčevanje, pretežni del kosmate premije osnovnega zavarovalnega kritja predstavlja hranilni del premije (Medved, 2004, str. 45). Iz tega sledi, da so življenjska zavarovanja, ki se sklepajo samo za primer smrti in brez varčevalne komponente, veliko cenejša in dosegljiva širši populaciji. Zavarovalnice določajo frekvenco plačevanja premije na več načinov: v obliki enkratnega vplačila, v obliki obročnih plačil ali kot kombinacijo obojega. Obročna plačila so lahko mesečna, dvomesečna, četrletna, polletna ali letna.

1.4.3 Dejavniki višine premije življenjskih zavarovanj

Medved (2004, str. 46) navaja, da je v splošnem zavarovalna premija življenjskih zavarovanj funkcija splošnih parametrov, ki določajo skupino zavarovanj v posamezni zavarovalni vrsti, in posebnih parametrov, ki dokončno določijo premijo na ravni posamezne zavarovalne pogodbe. Med splošne parametre uvršča (Medved, 2004, str. 46): vrsto rizika, ki ga krije zavarovalna pogodba, vrsto naložbene politike kritnega sklada, način pripisa bonusov, mortalitetne tablice, tablice odstopa, zajamčeno višino obrestne mere in višino obratovalnega dodatka. Kot posebne parametre pa navaja: višino zavarovalnega kritja, starost zavarovanca, spol zavarovanca, stopnjo dodatnega tveganja, stopnjo dobičkonosnosti, zavarovalno dobo in frekvenco plačevanja premije.

Pri ponudbenem načinu sklepanja zavarovanj se v procesu sprejema v zavarovanje zavarovalnica odloča, pod kakšnimi pogoji bo prevzela zavarovalno tveganje in s kakšno premijsko stopnjo oziroma ceno. Gre za individualno oceno tveganja in ne za premijske cenike, ki so določeni z aktuarskimi metodami (Medved, 2004, str. 25).

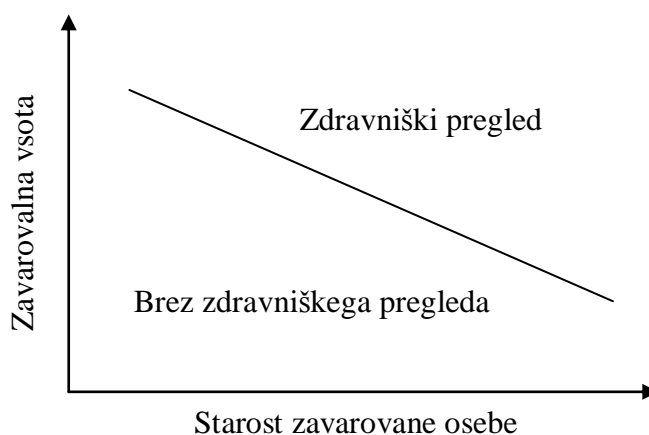
Starejši zavarovanec bo za življenjsko zavarovanje plačeval višjo premijo kot mlajši, če so vsi ostali dejavniki enaki, saj je starost zavarovanca ob sklenitvi zavarovanja v močni korelaciji s pričakovano bodočo umrljivostjo (Medved, 2004, str. 26). Zaradi velikega vpliva starosti na višino premije, zavarovalnice določajo spodnjo in zgornjo mejo starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja ter najvišjo dovoljeno starost ob poteku zavarovanja.

Drugi pomemben dejavnik, ki vpliva na zavarovalno premijo življenjskih zavarovanj je spol zavarovanca (Medved, 2004, str. 26). Ženske namreč v povprečju živijo dlje kot moški. To dejstvo znižuje njihovo premijo za življenjska zavarovanja v primerjavi z moškimi, saj je verjetnost umrljivosti in s tem izplačila zavarovalne vsote manjša kot pri moških. Po drugi strani to dejstvo zvišuje premijo za rentno zavarovanje žensk v primerjavi z moškimi, saj lahko pričakujemo, da bodo prejele več rent kot oni. Konec leta 2012 bo na tem področju prišlo do sprememb. Sodišče EU je namreč 1. 3. 2011 razsodilo, da razlikovanje premij za moške in ženske pomeni diskriminacijo na podlagi spola. Zavarovalnicam je s tem naložilo, da morajo odpraviti razlikovanje zavarovalne premije na podlagi spola zavarovane osebe. Sodba se nanaša na nove pogodbe, sklenjene od 21. 12. 2012 dalje (Evropska komisija – Sporočilo za medije, 2011).

Black in Skipper (v Medved, 2004, str. 26) sta mnenja, da je zdravstveno stanje zavarovanca ob sklenitvi najpomembnejši dejavnik, na podlagi katerega zavarovalnica ocenjuje prevzeto tveganje. V večini primerov zavarovalnice zahtevajo izpolnitev vprašalnika o zdravstvenem stanju pred sklenitvijo zavarovanja, da bi lahko ustrezno določile višino premije za posamezno zavarovano osebo. Zanimajo pa jih tudi navade zavarovane osebe kot na primer: ali se ukvarjajo s tveganimi športi oziroma aktivnostmi ali opravljajo razna nevarna dela, koliko cigaret dnevno pokadijo in koliko alkohola dnevno popijejo. Slabše zdravstveno stanje kot zavarovalnica oceni, višjo zavarovalno premijo bo določila za življenjsko zavarovanje.

Zavarovalnica lahko zahteva tudi zdravniški pregled zavarovane osebe, da bi lahko pravično določila zavarovalno premijo pri želeni zavarovalni vsoti. Medved (2004, str. 27) navaja, da je »teoretična določitev meje za zdravniški pregled [...] tista zavarovalna vsota, od katere dalje so stroški zdravniškega pregleda manjši od pričakovanih prihrankov iz naslova podumrljivosti, ki izhajajo iz boljše selekcije rizika«. Slika 3 prikazuje, da je meja za zdravniški pregled odvisna od starosti zavarovane osebe ob sklenitvi življenjskega zavarovanja ter izbrane zavarovalne vsote.

Slika 3: Meja med zavarovanji z zdravniškimi pregledi in brez njih

Vir: D. Medved, *Analiza možnosti obvladovanja stroškov v zavarovalnicah – primer življenjske zavarovalnice*, 2004, str. 27.

1.5 Definicija zavarovalne vsote

Zavarovalna vsota je obveznost, ki jo izpolni zavarovalnica, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 4). Njena višina je določena v sporazumu med pogodbenima strankama in je navedena v zavarovalni pogodbi oziroma na polici (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 4). Življenjsko zavarovanje ob uresničitvi zavarovalnega dogodka krije dogovorjeno vsoto, ki je lahko bolj ali manj približek potreb zavarovanca oziroma njegovega upravičenca (Dvoršak Bugarija, 2005, str. 103).

1.6 Opredelitev zavarovalnega produkta

Medved (2004, str. 20) navaja, da je zavarovalni produkt »skupek upravičenj, opcij, premij, pogodbenih obveznosti in storitev zavarovalnice, ki zagotavljajo stranki zadovoljitev potrebe po varnosti«. Medved zagovarja stališče (2004, str. 20), da »pri zavarovalnem produktu igrata pomembni vlogi moč blagovne znamke in delovanje podjetja v okolju, kar vse dodatno prispeva k zavarovančevemu občutku zadovoljevanja potrebe po varnosti« in vključuje procese od prvega stika s stranko do zaključka zavarovalne pogodbe.

Dvoršak Bugarija (2005, str. 104) navaja, da je izraz zavarovalni produkt neprimeren, ker ne gre za proizvodno, temveč storitveno dejavnost. V svoji knjigi uporablja izraz zavarovalna enota. V nadaljevanju bom uporabljala izraz zavarovalnega produkta, kot je tudi sicer splošna praksa v zavarovalni stroki.

1.7 Potreba po zavarovanju

Flis (1999, str. 34) navaja, da brez gospodarske nevarnosti ni potrebe po gospodarski varnosti, s tem pa tudi ne potrebe po zavarovanju. Po njegovem mnenju (Flis, 1999, str. 34) potreba po zavarovanju izhaja iz številnih gospodarskih nevarnosti raznih vrst in stopenj, ki ogrožajo premoženje, zdravje in življenje ljudi. Uresničitev teh nevarnosti povzroči gospodarske posledice, ki ovirajo normalno delovanje posameznikov (pa tudi gospodarskih subjektov ali celotnega družbenega reprodukcijskega procesa) – ogrožajo njihovo gospodarsko bit. Žnidarič (2004, str. 2) navaja, da z zavarovanjem dobi sklenitelj zavarovanja občutek varnosti.

Potrebe posameznikov po gospodarski varnosti se skozi njegova življenjska obdobja ter socialni status spreminjajo. Kakšne in kako močne so potrebe po zaščiti pri posameznih skupinah prebivalstva skozi njegova življenjska obdobja, lahko vidimo v Tabeli 4, ki jo je pripravila švicarska pozavarovalnica Swiss Re (Swiss Re Life & Health Limited, 2001, str. 40) za področje bančnega zavarovalništva. Večje kot je skupno število točk, večjo potrebo po zaščiti čuti navedeni segment oseb in večja je verjetnost, da bodo sklenili zavarovanje, ki nudi ustrezno zaščito. Na podlagi Tabele 4 lahko povzamem, da upokojeni čuti veliko potrebo po zavarovanju, ki bi krilo nego v starosti in majhno potrebo po kritju primera smrti. Za druga zavarovanja naj ne bi čutili potrebe.

Tabela 4: Segmentacija prebivalstva glede na potrebo po zaščiti

Opis oseb	Kritje primera smrti	Zaščita prihodka	Zaščita potrošnje	Zaščita hipoteke	Nezgoda in bolezen	Nega v starosti	Skupaj
Mladi samski		2		2	2		6
Poročeni brez otrok	1	2		2	2		7

se nadaljuje

nadaljevanje

Opis oseb	Kritje primera smrti	Zaščita prihodka	Zaščita potrošnje	Zaščita hipoteke	Nezgoda in bolezen	Nega v starosti	Skupaj
Poročeni z mlajšimi otroki	3	3	2	3	2		13
Poročeni s starejšimi otroki	3	2	2	3	1		11
Starši z odseljenimi otroki	2	2	2	1		2	9
Pred upokojitvijo	1	2	2			2	6
Upokojeni	1					3	4
Samozaposleni	3	3		3	3		12

Legenda: 1 = majhna potreba po zaščiti, 2 = srednja potreba po zaščiti, 3 = velika potreba po zaščiti.

Vir: Swiss Re Life & Health Limited, Bancassurance – a guide to effective development. Executive summary, 2001, str. 41.

2 OPREDELITEV TRGA STAREJŠIH

Kotler (2004, str. 185) trdi, da morata biti velikost in premožnost trga starejših pomembna za tržnike 21. stoletja. Populacija porabnikov, starih 65 in več let bo namreč v prihodnosti porasla in ostajala aktivna dlje časa. Predvidevam pa, da vsi starejši od 65 nimajo enakih želja in potreb, ki bi jih lahko uspešno zadovoljili z enim zavarovalnim produktom. V nadaljevanju bom zato raziskala starejšo populacijo glede na demografske spremenljivke, kot so starost, spol, dohodek, kohorte ter na podlagi rezultatov raziskave zavarovalnega trga definirala možnosti za razvoj novih zavarovalnih produktov.

2.1 Analiza starejše populacije glede na starost

Pečjak (2007, str. 14) navaja, da mnoge psihološke enciklopedije delijo življenje v 12 razvojnih stopenj, od katerih 3 zajemajo obdobje po 65. letu starosti: zgodnjo, srednjo in pozno starost. Razvojne stopnje v življenju posameznika po Pečjaku predstavljam v Tabeli 5.

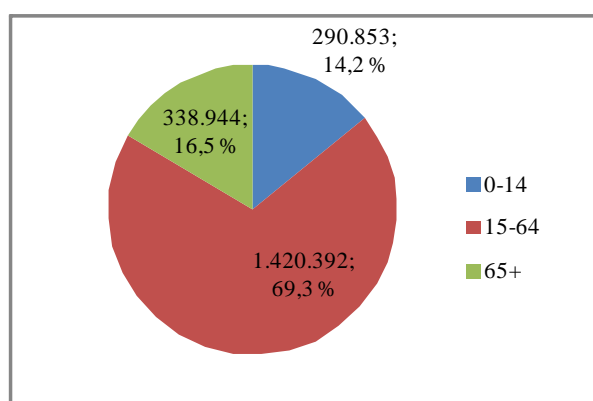
Tabela 5: Razvojne stopnje v življenju posameznika

Razvojna stopnja	Starost osebe
detinstvo	do 2. leta
zgodnje otroštvo	do 7. leta
pozno otroštvo	do 11. leta
najstništvo	do 18. leta
mladost	do 25. leta
mlajša odraslost	do 35. leta
pozna odraslost	do 45. leta
mlada srednja leta	do 55. leta
pozna srednja leta	do 65. leta
zgodnja starost	do 75. leta
srednja starost	do 85. leta
pozna starost	več kot 85 let.

Vir: V. Pečjak, *Psihologija staranja*, 2007, str. 14.

Sicer pa popolnega soglasja o tem, koliko časa traja mladost in kdaj nastopi starost, ni. V demografskem smislu je ta meja postavljena na 15 in 65 let (Javornik, 2006, str. 59). Tako so v demografski statistiki mladi osebe v starosti 0–14 let; delovno sposobno prebivalstvo so osebe v starosti 15–64; stari so osebe v starosti 65 let in več, stari stari so osebe v starosti 80 let in več (Javornik, 2006, str. 59). Dne 1. 1. 2011 je bilo v Sloveniji 2.050.189 prebivalcev. Od tega je bilo 338.944 starih prebivalcev oziroma 16,5 % vseh in 290.853 mladih oziroma 14,2 % vseh. Razmerje med njimi prikazuje Slika 4.

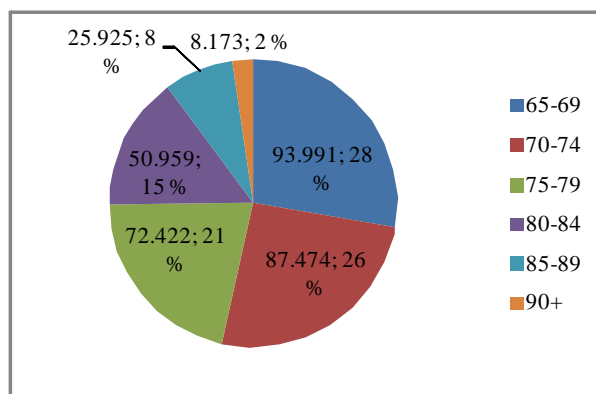
Slika 4: Število in delež prebivalcev Slovenije po večjih starostnih skupinah, 1. 1. 2011

Vir: SURS, *Statistični letopis Republike Slovenije 2011*, tabela 4. 4.

Med starejšimi prebivalci (starimi 65 let in več) je bilo v začetku leta 2011 tri četrtine »starih« (v starosti od 65 do 79 let) in ena četrtina »starih starih« (v starosti 80 in več let). Razmerja med petletnimi starostnimi razredi starejše populacije prikazujem v Sliki 5.

Slika 5: Starejše prebivalstvo po petletnih starostnih razredih, število in delež, Slovenija, 1. 1. 2011

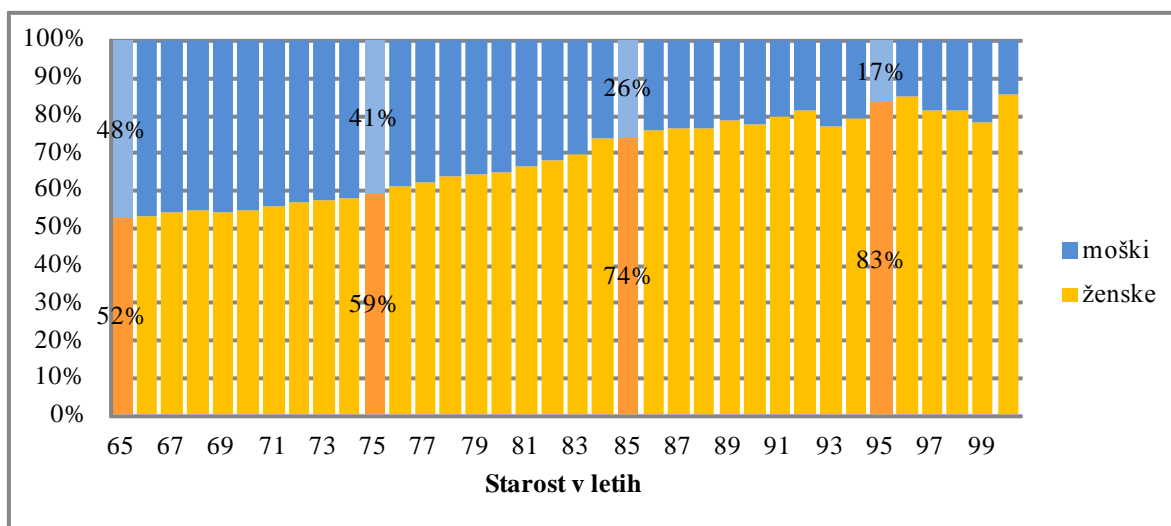

Vir: SURS, Statistični letopis Republike Slovenije 2011, tabela 4.4.

2.2 Analiza starejše populacije glede na spol

Na dan 1. 1. 2011 je bilo v Sloveniji za 2,1 % več žensk kot moških, in sicer: 1.035.626 žensk in 1.014.563 moških (SURs, 2011). Številčno razmerje se po starostnih obdobjih spreminja. Do vključno 60. leta starosti je bilo 1. 1. 2011 število moških pri vseh starostnih razredih večje od števila žensk. Od vključno 61. leta starosti navzgor pa je bilo razmerje obrnjeno. 1. 1. 2011 je bilo med starim prebivalstvom (65 let in več) 60 % žensk in 40 % moških (SURs, 2011). Višjo starost kot opazujemo, večji je delež žensk, kar prikazuje Slika 6.

Slika 6: Deleži žensk in moških v starosti 65 let in več, Slovenija, 1. 1. 2011

Vir: Povzeto po SURs, Statistični letopis Republike Slovenije 2011, tabela 4.4.

2.3 Smrtnost in vzroki smrti po starostnih skupinah in spolu

Malačič (2006, str. 114) navaja, da je smrtnost prebivalstva bistveno odvisna od starosti in spola. V prvih dneh in letih po rojstvu je smrtnost relativno visoka, nato pada do 8. in 12. leta starosti, kasneje začne naraščati in v najstarejših letih človeškega življenja doseže najvišje vrednosti (Malačič, 2006, str. 114). Matematik Benjamin Gompertz je bil prvi, ki je leta 1825 ugotovil, da smrtnost s starostjo eksponentialno narašča in se približno podvoji na vsakih 8 let življenja (Ryan & Singleton, 2011. str. 4). V Sloveniji je, tako kot je značilno za razvite države, smrtnost žensk v skoraj vseh starostnih razredih nižja od smrtnosti moških. Starostno specifične stopnje umrljivosti po spolu in petletnih starostnih skupinah prikazujem v Tabeli 6.

Tabela 6: Starostnospecifične stopnje umrljivosti po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2010

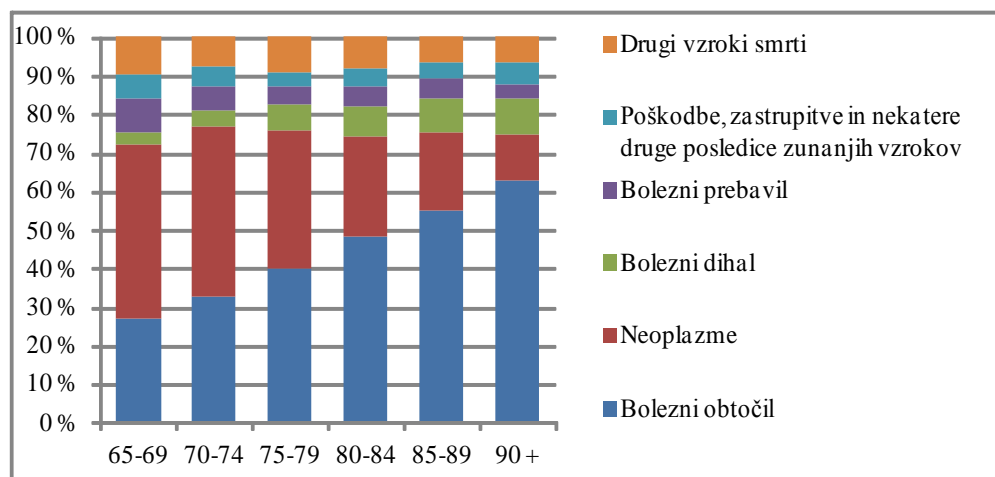
Starostne skupine (leta)	Število umrlih na 1.000 prebivalcev			
	Skupaj	Moški	Ženske	Razlika
	1	2	3	4=2-3
0	2,50	2,10	3,00	-0,90
1-4	0,20	0,10	0,30	-0,20
5-9	0,10	0,10	0,10	0,00
10-14	0,10	0,10	0,10	0,00
15-19	0,30	0,40	0,20	0,20
20-24	0,50	0,80	0,10	0,70
25-29	0,40	0,60	0,10	0,50
30-34	0,70	1,00	0,40	0,60
35-39	0,80	1,10	0,50	0,60
40-44	1,60	2,20	1,00	1,20
45-49	2,50	3,50	1,60	1,90
50-54	4,40	6,00	2,70	3,30
55-59	7,20	10,10	4,10	6,00
60-64	9,80	14,40	5,40	9,00
65-69	14,20	19,80	9,30	10,50
70-74	23,20	33,60	15,10	18,50
75-79	39,50	54,30	30,40	23,90
80-84	69,70	93,00	59,00	34,00
85 +	147,80	172,00	140,50	31,50
Skupaj	9,10	9,20	9,00	0,20

Vir: SURS, Umri po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 1960 in od 1985 naprej, letno.

Leta 2010 je v Sloveniji 92 % smrti v starostni skupini 65 in več let povzročilo pet vzrokov: bolezni obtočil, neoplazme, bolezni dihal, bolezni prebavil ter poškodbe, zastrupitve in nekatere

druge posledice zunanjih vzrokov. Samo prva dva vzroka – bolezni obtočil in neoplazme – sta povzročila tri četrtine smrti v starostni skupini 65 in več let. Z višanjem starosti se viša delež smrti zaradi bolezni obtočil in nižja delež smrti zaradi neoplazem, kar je razvidno iz Slike 7.

Slika 7: Najpogostejši vzroki za smrt po starostnih skupinah 65+, Slovenija, 2010

Vir: Povzeto po SURS, Umrlji po vzroku smrti (MKB poglavja I-XIX), spolu in starostnih skupinah, Slovenija, letno.

Kot bomo videli v nadaljevanju, zavarovalnice pogosto predvidevajo različna izplačila v primeru smrti glede na to, ali gre za naravno smrt ali nezgodno. Leta 2010 so bile nezgode v starostnem razredu 65 let in več peti najpogostejši vzrok smrti in so bile razlog za 5,4 % smrti moških in 4,2 % smrti žensk v tem starostnem razredu.

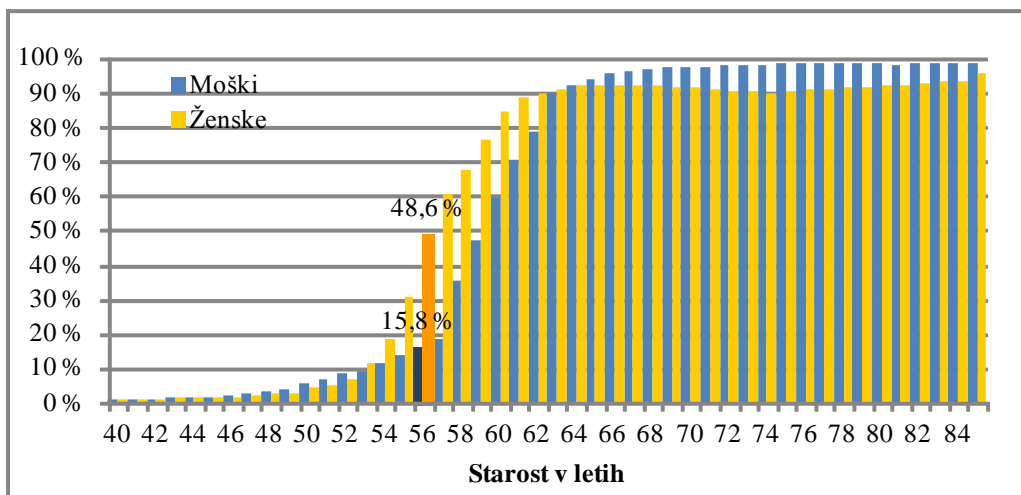
V obdobju od leta 1971 do 2008 se je umrljivost prebivalcev Slovenije in starejših od 65 let najbolj znižala zaradi znižanja umrljivosti v skupini bolezni obtočil, ki hkrati predstavlja največjo skupino vzrokov smrti (Sambt et al., 2011, str. 35). Po 85. letu starosti predstavljajo skoraj 60 % vseh vzrokov za smrt. Druga največja skupina vzrokov za smrt – »neoplazme« ne kaže jasnega trenda spreminjanja. Od leta 1971 do leta 2008 se smrtnost zaradi neoplazem v starosti od 50 do 79 let skoraj ni spremenila, medtem ko se je pri najstarejših – starih 85 let in več umrljivost zaradi tega vzroka več kot podvojila (Simbt et al., 2011, str. 47). S povečevanjem deleža starejših oseb se spreminja zdravstveni status populacij razvitega sveta: hkrati se zaznava zmanjševanje srčno-žilnih obolenj in kapi ter različnih oblik fizične nezmožnosti, vse več pa je rakastih obolenj, AIDS-a, dementnih bolezni, kar vpliva na potrebo po zagotavljanju dolgotrajne oskrbe, zdravstvene preventive in terapije (Dimovski, 2008b, str. 178).

2.4 Ekonomski položaj starejših

V Sloveniji so osebe v starosti 65 in več let večinoma upokojene. Skoraj 60 % upokojencev predstavljajo ženske, ki se tudi sicer začnejo v Sloveniji upokojevati prej in bolj intenzivno kot moški. V 56. letu starosti je bila upokojena že vsaka 2. ženska, medtem ko je pri isti starosti

upokojen vsak 6,3 moški. Deleže upokojenih moških in žensk pri posamezni starosti v Sloveniji na dan 1. 1. 2011 prikazujem v Sliki 8.

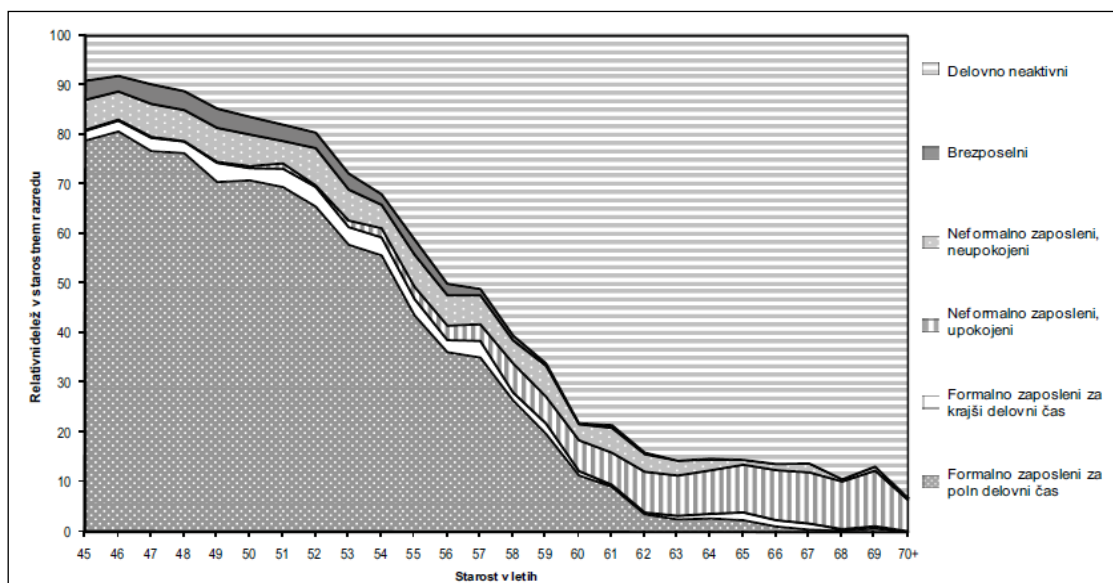
Slika 8: Delež upokojencev po starosti in spolu, Slovenija, 1. 1. 2011

Vir: Povzeto po SURS, *Prebivalstvo staro 15 ali več let po statusu aktivnosti, spolu in starosti, Slovenija, večletno, 2012.*

1. 1. 2011 je bilo v Sloveniji 501.842 upokojencev, kar predstavlja 24,5 % celotnega prebivalstva (SURS, 2012). Le redki starejši so formalno zaposleni tudi po 61. letu, po 65. letu pa postane njihov delež pravzaprav zanemarljiv (Širok & Vodopivec, 2009, str. 22). Dinamiko padanja delovne aktivnosti starejših prikazujem v Sliki 9.

Slika 9: Delovna aktivnost starejših delavcev, Slovenija, obdobje 2005/06

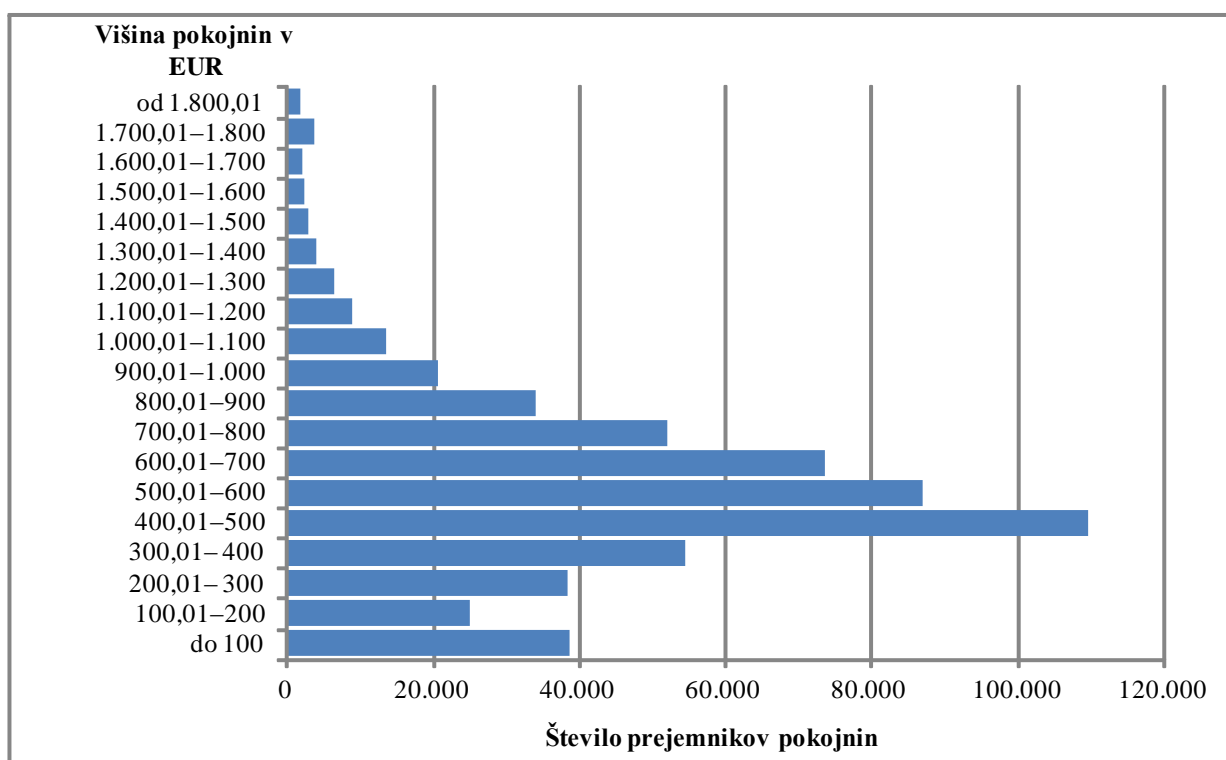

Vir: K. Širok in M. Vodopivec, *IB revija. Revija za strokovna in metodološka vprašanja trajnostnega razvoja, 2009, str. 11.*

Vzroke za izredno nizko stopnjo zaposlenosti starejših v Sloveniji gre pripisati pospešenemu zgodnjemu upokojevanju na začetku devetdesetih let, s katerim so se takrat blažile težave brezposelnosti (Dimovski, 2008a, str. 18). V bodoče lahko pričakujemo, da bodo države evropske unije z zakonodajo spodbujale starejše delavce med 55. in 64. letom starosti (lahko tudi starejše), da ostanejo čim dlje delovno aktivni, s čimer želijo zmanjšati negativen vpliv zgodnjega upokojevanja na gospodarsko rast in stabilnost socialnih sistemov (Dimovski et al., 2008, str. 11).

Povprečna višina vseh pokojnin (starostnih, invalidskih, družinskih in vdovskih) je leta 2011 znašala 578,44 EUR oziroma 58,6 % povprečne neto plače. Med njimi je najvišja povprečna starostna pokojnina, ki je aprila 2012 znašala 618,12 EUR. Takrat je bilo vseh prejemnikov starostnih pokojnin 397.659. Od tega jih je 36 % prejelo starostno pokojnino do 500 EUR, 53,6 % od 500,01 do 1.000 EUR in samo 10,4 % jih je prejelo starostno pokojnino 1.000,01 EUR in več (ZPIZ, 2012a). Porazdelitev starostnih pokojnin po višini izplačila prikazujem na Sliki 10.

Slika 10: Struktura pokojnin po višini izplačila, Slovenija, april 2012

Vir: Povzeto po ZPIZ, Statistični pregled 2012-04, tabela IX, 2012a.

2.5 Kohorte starejšega prebivalstva

Kohorta pomeni skupino oseb, ki so doživele, ali se jim je dogodil kakšen dogodek v istem časovnem obdobju ali v istem trenutku (Malačič, 2006, str. 41). Kotler (2004, str. 290) navaja, da imajo člani kohorte podobne pomembne izkušnje, podobna pričakovanja in podobne vrednote. Osebe stare od 60 do 90 let (rojene med leti 1922 in 1952) deli v tri skupine glede na to, kaj jih je

zaznamovalo med odraščanjem (Kotler, 2004, str. 291). Kohorto, zaznamovano z 2. svetovno vojno, predstavljajo rojeni v letih 1922 do 1927 in so bili leta 2012 stari od 85 do 90 let. Ta kohorta se je osredotočila na boj proti skupnemu sovražniku. Osebe v tej kohorti so timsko usmerjene in domoljubne. Povojna kohorta je zaznamovana z optimizmom in obiljem povojnega obdobja. Rojeni so bili v letih 1928 do 1945 in so bili leta 2012 stari od 67 do 84 let. Osebe v tej kohorti cenijo stabilnost in pričakujejo nadaljevanje dobe obilja. Kohorta glavnih baby boomerjev. Ta kohorta je zaznamovana z atentatom na Kennedyja in Marthina Luthra Kinga ter vietnamsko vojno. Rojeni so bili v letih 1946 do 1954 in so bili leta 2012 stari od 58 do 66 let. Osebe v tej kohorti so zelo družbeno aktivne (človekove pravice, pravice žensk), a sočasno hedonistične ter popustljive do svojih nagnjenj.

2.6 Dolgoživa družba in proces staranja prebivalstva

V zadnjih desetletjih smo priča podaljševanju pričakovanega življenja in zmanjšanju števila rojstev. Sočasni učinek teh dveh dejstev spreminja številčno razmerje med mladimi in starimi v prid starejšim, kar se družbeno kaže kot staranje prebivalstva (UMAR, 2005, str. 16). Vertot (2008, str. 9) navaja, da v zgodovini naše civilizacije doslej še nista bila nikoli opažena tako hitra, obsežna ter sočasna rast deleža starejšega prebivalstva in nazadovanje deleža mladega prebivalstva po vsem svetu. Intenzivnost procesa staranja lahko pospešujejo ali zavirajo selitvena gibanja, ne morejo pa ga preusmeriti (Javornik, 2006, str. 60). Staranje prebivalstva je proces, s katerim se prej ali slej sooči vsaka družba, evropske države pa se z njim srečujejo prve (Javornik, 2006, str. 59).

Malačič (2006, str. 19) navaja, da lahko proces staranja prebivalstva prikažemo z naraščanjem odstotka starega prebivalstva, povečevanjem indeksa staranja ali rastjo srednje starosti prebivalstva. Indeks staranja je opredeljen kot razmerje med številom prebivalcev, starih 65 let ali več in številom otrok v starosti 0 do 14 let, pomnoženo s 100 (Vertot, 2009, str. 115). Srednjo starost prebivalstva pa izračunamo po naslednji formuli (Malačič, 2006, str. 115):

$$\bar{x} = \frac{\sum_{x=0}^{x=w} (x + 0,5) * V_x}{\sum_{x=0}^{x=w} V_x} \quad (1)$$

Legenda znakov iz enačbe (1):

x = starost, ki je izražena v enoletnih starostnih razredih;

w = gornja starostna meja človeškega življenja;

V_x = število prebivalcev, starih x let.

Rezultat procesa staranja prebivalstva je dolgoživa družba, za katero je značilno, da jo v velikem deležu tvorijo člani, ki že dolgo živijo (so stari) in tudi njeni mlajši člani lahko pričakujejo, da bodo dolgo živeli (UMAR, 2005, str. 56). Prihodnje gibanje dolgoživosti prebivalstva je za zavarovalnice ključnega pomena.

2.6.1 Večanje deleža starejše populacije

Staranje prebivalstva pomeni večanje deleža starejše populacije v celotni populaciji. Acceto (1987, str. 11) meni, da so razlogi za porast starejše populacije različni: boljše zdravstveno varstvo prebivalstva, upadanje nalezljivih bolezni, večja industrializacija predvsem dežel v razvoju, večja urbanizacija prebivalstva ter manjša rodnost in plodnost na posameznih delih sveta ob manjši umrljivosti otrok.

V Tabeli 7 sta prikazana tako delež starega prebivalstva kot indeks staranja za Slovenijo po različnih popisih. Na podlagi podatkov iz tabele lahko ugotovimo, da se je v zadnjih 60 letih prebivalstvo Slovenije staralo, saj konstantno naraščata delež in število starega prebivalstva.

Tabela 7: Prebivalci po velikih starostnih skupinah ter indeks staranja, Slovenija, popisi 1948–2002

Leto	Deleži		Število		Indeks staranja
	0–14 let	65 let in več	Skupaj	65 let in več	
	1	2	3	4	$5 = 2 \div 1 \times 100$
1948	28,3 %	7,3 %	1.391.873	101.306	26
1953	27,6 %	7,6 %	1.466.425	110.939	27
1961	27,3 %	7,8 %	1.591.523	124.224	29
1971	24,1 %	9,8 %	1.727.137	169.838	41
1981	23,0 %	11,1 %	1.891.864	209.180	48
1991	20,6 %	10,9 %	1.913.355	213.549	54
2002	15,3 %	14,7 %	1.964.036	288.981	96

Vir: P. Vertot, Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje, 2008, str. 22.

Z večanjem števila in deleža starejše populacije se veča pomen tržnega segmenta starejših oseb kot tudi pomen starejših zaposlenih. Že v obdobju od leta 1995 do 2004 se je število zaposlenih, starih med 55 in 64 let, v Evropski Uniji (v nadaljevanju EU) povečalo za 16 %, medtem ko se je v enakem obdobju število delavcev v starostni skupini 15 do 24 let povečalo le za 2 % (Dimovski, 2008a, str. 18). Celotno in aktivno prebivalstvo se pospešeno starata in ta proces se bo v prihodnjih letih in desetletjih pospešil, še posebej, če bo ostala rodnost na sedanji nizki ravni (Malačič, 2008, str. 95). Podatki za leto 2010 kažejo, da je glede na indeks staranja Slovenija nad povprečjem držav članic EU, Italija pa ima med obravnavanimi državami najstarejše prebivalstvo. Indekse staranja za Slovenijo, Italijo, Veliko Britanijo ter EU prikazujem v Tabeli 8.

Tabela 8: Odstotek mladega in starejšega prebivalstva ter indeks staranja v nekaterih evropskih državah, 2010 (urejeno po višini indeksa staranja, naraščajoče)

Država	Starost v letih		Indeks staranja
	0–14	65+	
Velika Britanija	17,5	16,5	94,3
EU-27	15,6	17,4	111,5
Slovenija	14,0	16,5	117,9
Italija	14,1	20,2	143,3

Vir: People by age group. Proportion of population aged 0–14 years, 2012; Proportion of population aged 65 and over, 2012.

Staranje prebivalstva se odraža tudi v spreminjanju oblike starostne piramide. Dolžina posamezne črte v grafikonu odraža delež prebivalcev v posameznem starostnem razredu. Na levi strani piramide prikazujemo podatke za moške, na desni pa za ženske. S staranjem prebivalstva se izgublja trikotna oblika piramide, po kateri je ta grafični prikaz dobil ime.

Slika 11 prikazuje prebivalstveni piramidi Slovenije v letih 1971 in 2008. Razvidno je, da se je skozi leta piramida spodaj ožila, zgoraj širila, vrh ni več zašiljen, temveč je vse bolj kopast. Nova oblika starostne piramide, ki spominja na vazo, je značilna za stara prebivalstva, kakršno je tudi slovensko (Šnuderl & Žnidaršič, 2012). Spremenjene demografske razmere za zavarovalnice gotovo pomenijo potrebo po prilagoditvi ponudbe, po drugi strani pa tudi priložnost za razvoj novih zavarovalnih produktov, prilagojenih vse večji, zahtevnejši in aktivni starejši populaciji.

Slika 11: Primerjava prebivalstvenih piramid Slovenije za leti 1971 in 2008

Legenda: 1 neposredni vpliv prve svetovne vojne, 2 upad rojstev med prvo svetovno vojno, 3 neposredni vpliv druge svetovne vojne, 4 upad rojstev med drugo svetovno vojno, 5 povojne »baby boom generacije«, 6 visoka rodnost v sedemdesetih letih, 7 zniževanje rodnosti, 8 presežek žensk nad moškimi.

Vir: K. Šnuderl in T. Žnidaršič, *Prebivalstvena piramida, Slovenija*, 2012.

2.6.2 Višanje pričakovanega trajanja življenja

»Pričakovano trajanje življenja je povprečno število let življenja, ki ga oseba, stara x let, še lahko pričakuje – če predpostavljamo, da bo umrljivost po starosti od leta opazovanja dalje ostala nespremenjena.« (SURS, 2011, str. 4.) Pričakovano trajanje življenja v Sloveniji se nenehno zvišuje, vendar različno za moškega in žensko. V zadnjih petdesetih letih se je v Sloveniji pričakovano trajanje življenja za moškega podaljšalo za 10,19 let, za žensko pa za 10,69 let (SURS, 2011, tabela 4.6). Deček, rojen v Sloveniji v letu 2010, lahko pričakuje, da bo dočakal 76,30 let, prav takrat rojena deklica pa 82,65 let (Statistični urad Republike Slovenije, 2011, tabela 4.6). Nekateri strokovnjaki na področju zavarovalništva (Simbt et al., 2011, str. 35) napovedujejo, da se bo življenjsko pričakovanje ob rojstvu do leta 2060 za moške povečalo na 83,9 let, za ženske pa na 90,0 let.

Simbt et al. (2011, str. 36) navajajo, da so v preteklosti tri dejstva vplivala na podaljševanje življenjske dobe, ki bodo imela pomembno vlogo tudi pri njenem prihodnjem podaljševanju. To so izboljšanje zdravstvene oskrbe, družbene spremembe in zdravstvena vzgoja. Na prihodnje podaljševanje trajanja življenja naj bi imele večji vpliv družbene spremembe in zdravstvena vzgoja, manj pa zdravstvena oskrba (Simbt et al., 2011, str. 35). Singleton in Thomsen (2011, str. 3) se strinjata, da se bo pričakovano trajanje življenja nedvomno podaljševalo, navajata pa faktorje, ki vplivajo na podaljševanje trajanja življenja in faktorje, ki bi lahko ovirali ta trend. Naštevam jih v Tabeli 9.

Tabela 9: Primeri faktorjev, ki vplivajo na trende podaljševanja življenja

	Faktorji, ki povzročajo podaljševanje trajanja življenja	Faktorji, ki bi lahko ovirali trend podaljševanja življenja
Življenjski stil	<ul style="list-style-type: none">• Manj kadilcev,• izboljšana prehrana,• redna telovadba.	<ul style="list-style-type: none">• Rast v debelosti,• več stresa zaradi daljših delovnih urnikov.
Zdravstvo	<ul style="list-style-type: none">• Razvoj zdravil za bolezni, ki ogrožajo življenje.	<ul style="list-style-type: none">• Virusi in bakterije postajajo odporni na nekatera zdravila.
Bolezen	<ul style="list-style-type: none">• Stopnje preživetja bolezni kot so rak, srčne bolezni.	<ul style="list-style-type: none">• Nepredvidene bolezni, razvoj virusov.

Vir: M. Singleton, T. Thomsen in C. Yiasoumi, *A short guide to longer lives: Longevity funding issues and potential solutions*, 2011, str. 3.

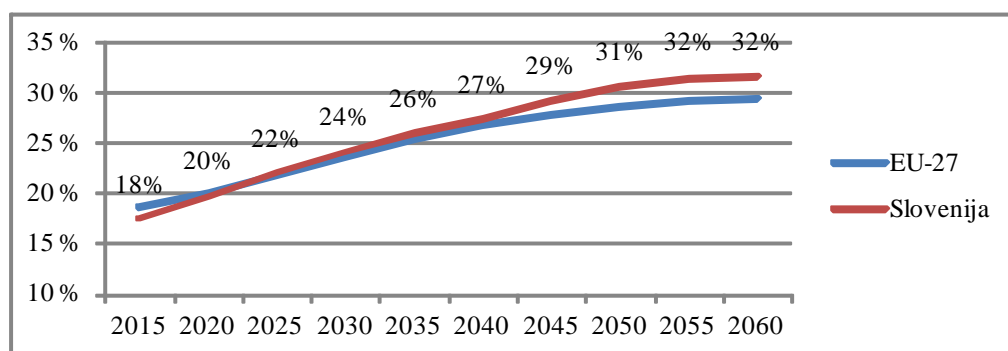
Višanje pričakovanega trajanja življenja pomeni za zavarovalnice izziv. Po eni strani večja dobiček pri obstoječih življenjskih zavarovanjih in ga znižuje pri rentnih. Po drugi strani morajo zavarovalnice ustrezno prilagoditi premije, da ostanejo konkurenčne in hkrati profitabilne. Vzporedno s podaljševanjem življenjske dobe se na ravni posameznika zastavlja vprašanje zasebnega bogastva in varnosti dohodka. Po eni strani se lahko vprašamo, ali bomo v vse daljšem obdobju uživanja pokojnine imeli dovolj finančnih možnosti za dostojno življenje ter ali

bomo zavarovani pred povečanjem tveganja preživljanja obdobji v slabem zdravstvenem stanju (Dimovski, 2008b, str. 177).

2.7 Ocene in projekcije števila prebivalstva

Projekcije prebivalstva razvitih držav napovedujejo, da se bo trend staranja nadaljeval tudi v naslednjih desetletjih. Eurostatove projekcije kažejo, da se bosta število in delež oseb, starih 65 let in več v Sloveniji večala vse do leta 2055, ko jih bo že 649.317 oziroma 31,6 %. Delež starejšega prebivalstva Slovenije naj bi se večal za 2 odstotni točki na vsakih 5 let. Po letu 2020 bo delež starejšega prebivalstva v Sloveniji večji od povprečja v državah EU. Projekcijo deleža prebivalstva Slovenije in EU v starosti 65 let prikazujem na Sliki 12.

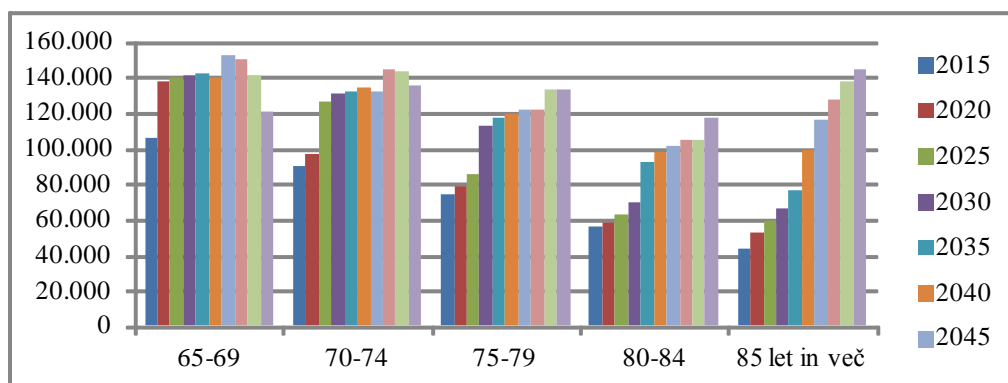
Slika 12: Projekcije deležev prebivalcev v starosti 65+, Slovenija in EU, 2015–2060

Vir: Eurostat, 1st January population by sex and 5-year age groups [proj_10c2150p], 2012.

Slika 13 prikazuje projekcije števila starejšega prebivalstva po petletnih starostnih. Iz nje je razvidno, da se bo do leta 2060 najbolj večalo število najstarejših prebivalcev – starih 85 in več let. V Sloveniji bo tudi v prihodnosti med starejšo in starajočo se populacijo več žensk kakor moških, vendar se bo količnik feminitete (ženske na 1.000 moških) zmanjševal (Eurostat, 2012).

Slika 13: Projekcije števila prebivalcev v starosti 65+, po petletnih starostnih razredih, Slovenija, 2015–2060.

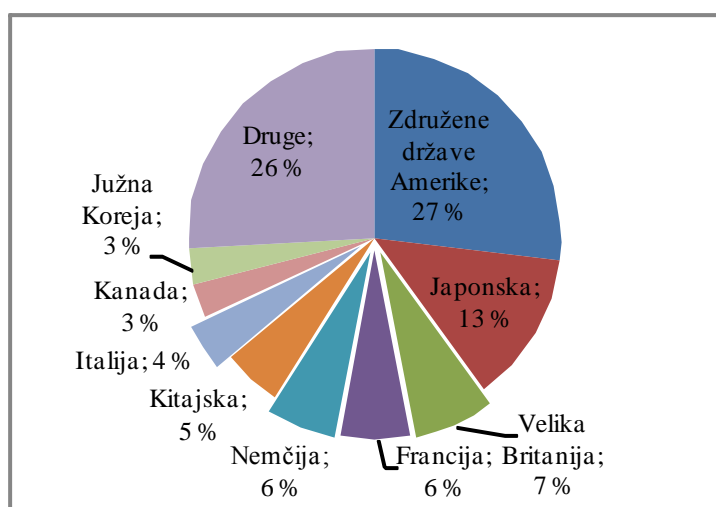

Vir: Eurostat, 1st January population by sex and 5-year age groups [proj_10c2150p], 2012.

3 EVROPSKI ZAVAROVALNI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ ZA STAREJŠO POPULACIJO

Evropsko zavarovalstvo je s 37 % deležem globalnega trga največje na svetu. Sledita mu Severna Amerika s 30 % in Azija s 27 % (CEA, 2011a, str. 4). V nadaljevanju bom posebej obravnavala zavarovalni trg Italije ter Velike Britanije. V svetovnem merilu je imel leta 2010 zavarovalni trg Velike Britanije 7-odstotni tržni delež in je bil na tretjem mestu za Združenimi državami Amerike in Japonsko. Italija pa je istega leta imela 4-odstotni globalni zavarovalni tržni delež in se je uvrstila na 7. mesto. Tržni deleži največjih svetovnih zavarovalnih velesil so prikazani v Sliki 14.

Slika 14: Deleži prihodkov zavarovalnih premij po državah sveta, 2010

Vir: ABI, UK Insurance – Key Facts, 2011, str. 4.

Vrstni red evropskih držav ostaja enak tudi glede na zbrano premijo življenjskih zavarovanj, kar navajam v Tabeli 10. Leta 2010 je bila Slovenija s 656 milijoni EUR zbrane premije življenjskih zavarovanj šele na 24. mestu med 32 državami članicami Evropskega zavarovalnega združenja in je predstavljala le 0,1 % celotne premije življenjskih zavarovanj (CEA, 2011b, str. 38).

Tabela 10: Obračunana premija življenjskih zavarovanj nekaterih držav članic CEA, 2010

Država in zaporedna številka glede na zbrano premijo	Mio EUR	Delež v celotni premiji
1. Velika Britanija	145.718	21,6 %
2. Francija	143.216	21,2 %
3. Nemčija	90.365	13,4 %
4. Italija	90.102	13,3 %
24. Slovenija	656	0,1 %
Skupaj CEA (32 držav)	676.052	100,0 %

Vir: CEA, European Insurance in Figures, 2011b, str. 38.

V nadaljevanju bom obravnavala zavarovalni trg Velike Britanije kot največjega v Evropi in italijanskega, katerega prebivalstvo je med najstarejšimi v Evropi. Za primerjavo naj navedem, da je bilo leta 2010 število prebivalcev Velike Britanije in Italije približno 30 krat večje od slovenskega (CEA, 2011b, str. 53), njun bruto domači proizvod na prebivalca pa za približno polovico večji od slovenskega (CEA, 2011b, str. 52). V Veliki Britaniji so imeli leta 2009 11,6 krat več življenjskih zavarovalnic kot v Sloveniji, v Italiji pa 7,1 krat več (European market operators – 2009). Takrat je bilo število zaposlenih v zavarovalništvu v Veliki Britaniji 18,6 krat večje kot v Sloveniji, v Italiji pa 7,5 krat večje (CEA, 2011b, str. 49). Premija življenjskih zavarovanj na prebivalca je bila leta 2010 v Veliki Britaniji 7,3 krat višja od premije v Sloveniji, v Italiji pa 4,6 krat višja (CEA, 2011b, str. 38). Natančnejše primerjane podatke po treh državah prikazujem v Tabeli 11.

Tabela 11: Primerjava zavarovalnih trgov Velike Britanije, Italije in Slovenije

Opis primerjalne postavke	Velika Britanija	Italija	Slovenija
Št. prebivalcev v 1.000, leto 2010	62.436	60.626	2.050
Bruto domači proizvod v mio EUR, leto 2010	1.700.145	1.556.029	35.416
Bruto domači proizvod na prebivalca v EUR, leto 2010	27.230	25.666	17.276
Število življenjskih zavarovalnic, leto 2010	128	78	11
Število zaposlenih v zavarovalništvu, leto 2009	117.000	47.369	6.306
Obračunana kosmata premija življenjskih zavarovanj, v mio EUR, leto 2010	145.718	90.102	656
Premija življenjskih zavarovanj na prebivalca, v EUR, leto 2010	2.334	1.486	320

Vir: CEA, European Insurance in Figures, 2011b; European market operators – 2009, tabela z naslovom Number of licensed life insurance companies – 2000–2009.

3.1 Zavarovalni trg Velike Britanije

Zavarovalstvo Velike Britanije je tretje največje na svetu in največje v Evropi. V letu 2010 je predstavljalo 7 % vseh svetovnih prihodkov od zavarovalnih premij. Zaposluje okrog 290.000 ljudi samo v Veliki Britaniji (ABI, 2011, str. 3). Zavarovalstvo je tudi eden večjih izvoznikov v državi. Kar 28 % neto premijskega prihodka pridobijo s posli v tujini (ABI, 2011, str. 3).

Največje življenjske zavarovalne skupine glede na zbrano premijo na nacionalnem trgu Velike Britanije so (European market operators – 2009): Lloyds Banking Group, Legal & General, Standard Life plc, Aviva plc in Aegon NV. Prvih 5 življenjskih zavarovalnih skupin v Veliki Britaniji je imelo leta 2009 skupaj 58,6 % tržnega deleža, prvih 10 pa 79,7 % (European market operators – 2009, 2012). V nadaljevanju bom raziskala ponudbo življenjskih zavarovanj dveh največjih zavarovalnih skupin Lloyds Banking Group in Legal & General.

3.1.1 Finančna skupina Lloyds Banking Group

Lloyds Banking Group je največja t.i. maloprodajna banka (angl. *retail bank*) v Veliki Britaniji (Lloyds banking group, 2011). Ponuja širok spekter bančnih in finančnih storitev za fizične in pravne osebe. Svoje storitve ponuja prek svojih številnih priznanih blagovnih znamk, med katerimi posebej izpostavlja (Lloyds banking group, 2012): Lloyds TSB – banko, Halifax – največjega ponudnika hipotekarnih kreditov in zavarovalnih računov v Veliki Britaniji, Bank of Scotland – banko, Cheltenham & Gloucester – ponudnika hipotekarnih kreditov in varčevalnih računov (angl. *mortgage and savings provider*), Clerical Medical – finančno ustanovo, specializirano za pokojninsko varčevanje in investicije (angl. *pension and investment provider*) in Scottish Widows – finančno ustanovo, specializirano za pokojninsko varčevanje in investicije.

Svoje zavarovalne storitve ponuja posredno prek finančnih ustanov Scottish Widows, Clerical Medical in Halifax (Insurance Overview, 2012). Na spletnih straneh vseh treh ponudnikov sem našla 8 zavarovanj iz zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj. Razvrstim jih lahko v samo tri zavarovalne podvrste: življenjsko zavarovanje za primer smrti, rentna zavarovanja in pokojninska zavarovanja. Njihov seznam glede na pristopne starosti in trajanje zavarovanja prikazujem v Tabeli 12.

Tabela 12: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj v sklopu finančne skupine Lloyds Banking Group glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012

Zavarovalna podvrsta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja starost zavarovane osebe ob izteku zavarovanja	Trajanje zavarovanja
Ime zavarovalnega produkta			
Rizično življenjsko zavarovanje			
Critical Illness with Life Cover	18–64	69	Določen čas
Life Cover	18–68	69	Določen čas
Lifetime Cover	18–74	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Over 50 Guaranteed Life Plan	50–75	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Rentno zavarovanje			
Annuities	55 in več	Ni omejitev	Vseživljenjsko

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalna podvrsta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja starost zavarovane osebe ob izteku zavarovanja	Trajanje zavarovanja
Ime zavarovalnega produkta			
Pokojninsko zavarovanje			
Personal pensions	Do 75	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Retirement Account	Do 75	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Stakeholder Pensions	Do 75	Ni omejitev	Vseživljenjsko

Viri: Annuities, 2012; Over 50 Guaranteed Life Plan, 2012; Retirement Account, 2012; Scottish Widows, Key Features of Critical Illness with Life Cover, 2011a; Scottish Widows, Key Features of Life Cover. Important information you need to read, 2011b; Scottish Widows, Key Features of Lifetime Cover, 2011c; Scottish Widows, Key Features of the Personal Pension Plan, 2011č; Scottish Widows, Key Features of the Stakeholder Pension Plan, 2011d.

Glede na dovoljene pristopne starosti, ki jih določa posamezna zavarovalnica, sta starejši populaciji namenjeni dve zavarovanji: življenjsko zavarovanje za primer smrti z imenom Over 50 Guaranteed Life Plan oziroma v slovenščini garantiran življenjski načrt za 50 plus ter rentno zavarovanje (angl. *Annuities*). Prvo lahko sklepajo osebe, ki so stare od 50 do 75 let, drugo pa osebe, ki so stare 55 ali več let. Obe zavarovanji trajata do konca življenja zavarovane osebe.

3.1.2 Finančna skupina Legal & General

V sklopu finančne skupine Legal & General Group Plc (Legal information, 2012) deluje zavarovalna družba Legal & General Assurance Society Limited. Na svoji spletni strani (Legal & General, 2012) ponuja 6 življenjskih zavarovanj, ki jih lahko razdelim v iste tri zavarovalne podvrste kot pri Lloydu in jih navajam v Tabeli 13.

Glede na pristopne starosti, ki jih določa zavarovalnica, so starejši populaciji namenjena 3 zavarovanja: življenjsko zavarovanje za primer smrti z imenom Over 50s Life insurance – življenjsko zavarovanje 50 plus in dve rentni zavarovanji: With Profits Annuity – naložbeno rentno zavarovanje in Pension Annuity – pokojninsko rento. Življenjsko zavarovanje za primer smrti Over 50s Life insurance lahko sklepajo osebe v starosti od 50 do 80 let, rentni zavarovanji pa osebe stare 55 ali več let. Vsa tri zavarovanja trajajo do konca življenja zavarovane osebe.

Tabela 13: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj v ponudbi Legal & General Assurance Society Limited glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012

Zavarovalna podvrsta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja starost zavarovane osebe ob izteku zavarovanja	Trajanje zavarovanja
Ime zavarovalnega produkta			
Življenjsko zavarovanje za primer smrti			
Family Protection Plan	Ni podatka	Manj kot 80 let	Določen čas
Mortgage Protection Plan	Ni podatka	Manj kot 80 let	Določen čas
Over 50s Life insurance	50–80	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Rentno zavarovanje			
With Profits Annuity	55 in več	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Pension Annuity	55 in več	Ni omejitev	Vseživljenjsko
Pokojnine			
Stakeholder Pension Plan	Do 75 let	Ni omejitev	Vseživljenjsko

Vir: Legal & General, 2012; Legal & General Assurance Society Limited, 2011a, Key Facts Over 50s Life Insurance Plans; Legal & General Assurance Society Limited, 2011b, Key Features of Legal & General's Pension Annuity; Legal & General Assurance Society Limited, 2011c, Key Features of Legal & General's with Profits Annuity and Pension Annuity; Legal & General Assurance Society Limited, 2011č, Key Features of the Mortgage and Family Protection Plans; Legal & General Assurance Society Limited, 2011d, Stakeholder Pension Plan. Key Features.

3.2 Življenjska zavarovanja glede na pristopne starosti zavarovanih oseb

V ponudbi dveh največjih finančnih skupin Lloyds Banking Group in Legal & General sem našla vsega 14 zavarovanj iz zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj, in sicer 7 življenjskih zavarovanj za primer smrti, 3 rentna zavarovanja in 4 pokojninska zavarovanja. Njihovo število po zavarovalnih skupinah povzeman v Tabeli 14.

Tabela 14: Število življenjskih zavarovanj dveh britanskih zavarovalnih skupin po zavarovalnih podvrstah, 22. 3. 2012

Finančna skupina	Življenjsko zavarovanje za primer smrti	Rentno zavarovanje	Pokojnine	Skupaj
Legal & General Group Plc	3	2	1	6
Lloyds Banking Group	4	1	3	8
Skupaj	7	3	4	14

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic.

Od štirinajstih najdenih zavarovanj jih je pet (dobra tretjina) namenjenih starejši populaciji: dve življenjski zavarovanji za primer smrti ter tri rentna zavarovanja. Vseh pet zavarovanj, namenjenih posebej starejši populaciji, traja do konca življenja zavarovane osebe. Pri obeh življenjskih zavarovanjih za primer smrti, ki so namenjena starejši populaciji, je najnižja dovoljena pristopna starost zavarovanih oseb 50 let, pri treh rentnih pa 55 let. Število najdenih zavarovanj glede na dovoljene pristopne starosti zavarovanih oseb navajam v Tabeli 15.

Tabela 15: Število življenjskih zavarovanj dveh britanskih zavarovalnih skupin glede na dovoljeno pristopno starost zavarovanih oseb ter najvišjo dovoljeno starost ob poteku zavarovanja, 22. 3. 2012

Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja dovoljena starost ob poteku zavarovanja v letih			Skupna vsota	Zavarovalna podvrsta
	69	< 80 let	Ni omejena		
Do pod 70:				2	
18–64	1				S
18–68	1				S
Tudi 70 in več:				5	
18–74			1		S
do 75			4		P
Zavarovanja za starejše:				5	
50–75			1		S
50–80			1		S
55 in več			3		R
Ni podatka o pristopni starosti:		2		2	S
Skupna vsota	2	2	10	14	

Legenda: S = (rizično) življenjsko zavarovanje za primer smrti, R = rentno zavarovanje, P = pokojninsko zavarovanje.

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic.

V nadaljevanju bom raziskala vpliv spola, starosti in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na najdena življenjska zavarovanja, ki so namenjena posebej starejši populaciji.

3.2.1 Rizično življenjsko zavarovanje

Življenjsko zavarovanje za primer smrti imenujemo tudi rizično življenjsko zavarovanje. Ta oblika življenjskega zavarovanja izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto, če zavarovana oseba umre med trajanjem zavarovanja. Če zavarovana oseba preživi dogovorjeno zavarovalno dobo, zavarovalnica nima nobenih obveznosti do upravičenca (Budimir, 2008, str. 33). Rizično življenjsko zavarovanje nima varčevalnega dela, zato se lahko zavarovane osebe zavarujejo z visokimi zavarovalnimi vsotami ob dostopnih premijah. Glede na trajanje zavarovanja na

splošno ločimo med časovno omejenim zavarovanjem za primer smrti in vseživljenjskim zavarovanjem za primer smrti (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 6). V slednjem primeru zavarovanje traja do smrti zavarovane osebe, ko se upravičencu izplača dogovorjena zavarovalna vsota. Tovrstno zavarovanje je namenjeno predvsem kritju pogrebniških stroškov.

V ponudbi dveh zavarovalnih skupin v Veliki Britaniji sem našla sedem rizičnih življenjskih zavarovanj. Od tega sta dve namenjeni posebej starejši populaciji. To sta Over 50 Guaranteed Life Plan in Over 50s Life insurance. Prvo je izdala zavarovalnica St Andrew's Life Assurance plc, drugo pa zavarovalnica Legal & General Assurance Society Limited.

3.2.2 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo rizičnih življenjskih zavarovanj

Na ponudbo vseh sedmih najdenih rizičnih življenjskih zavarovanj vplivata tako starost kot spol zavarovane osebe. Dve zavarovanji za primer smrti, ki sta namenjeni posebej starejši populaciji, se od drugih petih razlikujeta po tem, da zagotavljata sprejem v zavarovanje vsakemu v starosti od 50 do 75 oziroma do 80 let ne glede na njegovo zdravstveno stanje. Sklepata se brez zdravniškega pregleda in brez vprašalnika o zdravstvenem stanju zavarovane osebe. Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo rizičnih zavarovanj povzemam v Tabeli 16.

Tabela 16: Rizična življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Veliki Britaniji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012

Ciljna populacija	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
Zavarovanja za splošno populacijo					
Life Cover	18–68	Določen čas	Da	Da	Da
Family Protection Plan	Ni podatka	Določen čas	Da	Da	Da
Mortgage Protection Plan	Ni podatka	Določen čas	Da	Da	Da
Critical Illness with Life Cover	18–64	Določen čas	Da	Da	Da
Lifetime Cover	18–74	Vseživljenjsko	Da	Da	Da

se nadaljuje

nadaljevanje

Ciljna populacija <hr/> Ime zavarovalnega produkta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
Zavarovanja za starejšo populacijo					
Over 50s Life insurance	50–80	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne
Over 50 Guaranteed Life Plan	50–75	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne

Vir: Over 50 Guaranteed Life Plan, 2012; Legal & General Assurance Society Limited, 2011a, Key Facts Over 50s Life Insurance Plans; Legal & General Assurance Society Limited, 2011č, Key Features of the Mortgage and Family Protection Plans; Scottish Widows, 2011a, Key Features of Critical Illness with Life Cover; Scottish Widows, 2011b, Key Features of Life Cover. Important information you need to read; Scottish Widows, 2011c, Key Features of Lifetime Cover.

Za zavarovalnice pomeni nepoznavanje zdravstvenega stanja zavarovane osebe dodatno tveganje in večjo možnost škodljive selekcije – tj. možnost, da bi se za življenjsko zavarovanje odločale manj zdrave osebe. Zavarovalnice bi v takih primerih lahko določale višje premije, s čimer bi kompenzirale višjo stopnjo negotovosti glede tveganja, ki ga prevzemajo (Insurance Europe, 2012, str. 18). V obeh obravnavanih primerih rizičnih zavarovanj za starejše je odločitev zavarovalnic drugačna: tveganje škodljive selekcije so zmanjšale tako, da so določile obdobje neposredno po sklenitvi zavarovanja, v katerem omejujejo izplačila zavarovalnih vsot za primer smrti. Pri obeh zavarovanjih velja, da če zavarovana oseba umre v prvih dveh letih trajanja zavarovanja in vzrok smrti ni nezgoda, zavarovalnica izplača vsoto vplačanih premij. V vseh drugih primerih smrti zavarovalnica izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto za primer smrti (Over 50 Guaranteed Life Plan, 2012; Legal & General Assurance Society Limited, 2012). Obravnavani zavarovanji sta tudi sicer po svoji vsebini skoraj identični, kar je razvidno iz Tabele 17.

Tabela 17: Značilnosti vseživljenjskih rizičnih zavarovanj za starejšo populacijo Over 50 Guaranteed Life Plan in Over 50s Life insurance

Skupne lastnosti zavarovanj	Over 50 Guaranteed Life Plan in Over 50s Life insurance
Opis produkta	Vseživljenjsko zavarovanje za primer smrti z zagotovljenim sprejemom v zavarovanje.
Namen zavarovanja	Izplačilo enkratnega zneska upravičencem v primeru smrti zavarovane osebe, ki se nameni predvsem kritju pogrebnih stroškov.
Zavarovalno kritje	Primer smrti.

se nadaljuje

nadaljevanje

Skupne lastnosti zavarovanj	Over 50 Guaranteed Life Plan in Over 50s Life insurance	
Možnost priključitve dodatnih zavarovanj	Ne.	
Izplačilo v primeru smrti	Če zavarovana oseba umre v prvih dveh letih trajanja zavarovanja in vzrok smrti ni nezgoda, se izplača vsota vplačanih premij. V vseh drugih primerih smrti zavarovalnica izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto.	
Trajanje zavarovanja	Vseživljenjsko zavarovanje.	
Najvišja možna starost ob poteku zavarovanja	Ni omejena.	
Frekvenca in trajanje plačevanja premije	Zavarovalec plačuje premijo mesečno do konca življenja zavarovane osebe, vendar ne dlje kot do njenega 90. rojstnega dne, zavarovalno kritje pa traja do konca njenega življenja. Možno je, da bo seštevek vplačanih premij presegel višino zavarovalne vsote.	
Odkup zavarovanja	Zavarovalec nima možnosti odkupa zavarovanja.	
Različne lastnosti zavarovanj	Over 50 Guaranteed Life Plan	Over 50s Life insurance
Pristopna starost zavarovanih oseb	Od 50 do 75 let.	Od 50 do 80 let.
Minimalna mesečna premija	10 britanskih funtov (GBP).	5 GBP.
Pogoj ob sklenitvi več polic tega zavarovanja	Seštevek premij vseh polic ne sme presegati 100 GBP mesečno.	Seštevek premij vseh polic ne sme presegati 50 GBP mesečno.

Opomba: Tečaj za britanski funt na dan 22. 10. 2012: 0,81450 GBP za 1 EUR. 10 GBP = 12,28 EUR.

Vir: Over 50 Guaranteed Life Plan, 2012; Legal & General Assurance Society Limited. Key Facts Over 50s Life Insurance Plans, 2012; OVER 50s Fixed Plan Quote, 2012; Dnevna tečajnica – referenčni tečaji ECB, 2012.

3.2.3 Rentno zavarovanje

Budimir (2008, str. 39) navaja, da je rentno zavarovanje »pogodba, na podlagi katere se zavarovalnica obveže, da bo kot protiobveznost za vplačane premije zavarovancu izplačala določeno vsoto ali rento, ob smrti ali ob njegovem doživetju določenega datuma«. Primarna vloga rentnega zavarovanja je zaščititi osebo pred tveganjem lastne dolgoživosti, zaradi katere bi lahko pred koncem življenja porabila vse razpoložljive vire sredstev (Harrington & Niehaus, 1999, str. 609).

Velika Britanija ima poleg državnega zelo razvit tudi zasebni sistem pokojninskega zavarovanja in posledično ponudbo rentnih zavarovanj, skozi katera se izplačuje privarčevani pokojninski fond. Pokojninski sistem v Veliki Britaniji namreč temelji na Beveridgejevem pokojninskem

sistemu, za katerega je značilno, da imajo vsi državljani enotno minimalno pokojnino (Okorn, 2002. str. 12) in morajo sami poskrbeti za dodaten dohodek v starosti.

V ponudbi dveh angleških zavarovalnih skupin sem našla 3 rentna zavarovanja: rentno zavarovanje (angl. *Annuities*), pokojninsko rento (angl. *Pension Annuity*) in naložbeno rentno zavarovanje (angl. *With Profits Annuity*). Vsa tri najdena rentna zavarovanja lahko sklepajo osebe v starosti 55 let in več, premijo plačajo v enkratnem znesku, izplačevanje rent je takojšnje in traja do konca življenja.

Annuities je rentno zavarovanje zavarovalnice Scottish Widows z vnaprej znanimi izplačili rent. Zavarovalec lahko izbere, da bo njegova doživljenjska renta enaka ves čas trajanja zavarovanja ali bo naraščala za določen fiksen odstotek (na primer 3 % letno), s čimer vsaj delno izniči učinek inflacije. Zavarovalnica ne določa minimalne premije. Zavarovalec lahko za sklenitev zavarovanja uporabi tudi sredstva pokojninskega načrta (*Annuities*, 2012).

With Profits Annuity je naložbeno rentno zavarovanje zavarovalnice Legal & General, pri katerem so izplačila rent vezana na donosnost sklada *With Profits Fund* in niso vnaprej znana (Legal & General Assurance Society Limited, 2011c, str. 8). Ob sklenitvi zavarovanja zavarovalec izbere stopnjo tveganja, ki ga želi prevzeti in s tem zagotovljeno minimalno izplačilo rente, ki je lahko od 30 do 100 % začetnega izplačila. Izbrano stopnjo tveganja lahko do 75. leta starosti tudi spremeni (Legal & General Assurance Society Limited, 2011c, str. 9). Zavarovalec lahko *With Profits Annuity* spremeni tudi v pokojninsko rento (angl. *Pension Annuity*) ali v pospešeno pokojninsko rento (angl. *enhanced Pension Annuity*). Minimalna enkratna premija, ki jo določa zavarovalnica, znaša 5.000 GBP.

Pension Annuity je pokojninsko rentno zavarovanje zavarovalnice Legal & General, pri katerem je višina rent vnaprej znana. Za sklenitev *Pension Annuity* zavarovalec uporabi sredstva iz svojega pokojninskega načrta, do določene mere pa lahko v ta namen prispeva tudi dodatna lastna sredstva, ki so deležna davčnih olajšav (Compare annuities, 2012). Zavarovalec lahko izbere, da bo njegova doživljenjska renta ves čas trajanja zavarovanja fiksna, bo naraščala z vnaprej določenim odstotkom (do 10 %), bo naraščala skladno z rastjo cen na drobno ali bo v primeru zdravstvenih težav izplačana pospešeno. Minimalna enkratna premija, ki jo določa zavarovalnica, znaša 1.000 GBP (Compare annuities, 2012). Pri vseh treh rentnih zavarovanjih lahko zavarovalec izbere vseživljenjsko rento z ali brez zagotovljenega izplačevanja rente določeno število let ali vseživljenjsko rento z ali brez zagotovljenega izplačevanja zakonskemu ali izven-zakonskemu partnerju do konca njegovega življenja, če bi zavarovana oseba umrla pred njim.

3.2.4 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo rentnih zavarovanja

Pri vseh treh rentnih zavarovanjih spol in starost zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja vplivata na višino izplačanih rent, medtem ko zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vpliva na

začetno višino mesečne rente. Povzetek značilnosti treh rentnih zavarovanj prikazujem v Tabeli 18.

Tabela 18: Rentna zavarovanja v ponudbi dveh obravnavanih finančnih skupin v Veliki Britaniji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012

Ime zavarovalnega produkta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na višino rente vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
With Profits Annuity	55 in več	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne
Annuities	55 in več	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne
Pension Annuity	55 in več	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne

Vir: Annuities, 2012; Compare annuities, 2012; Legal & General Assurance Society Limited, Key Features of Legal & General's Pension Annuity, 2011b; Legal & General Assurance Society Limited, 2011c.

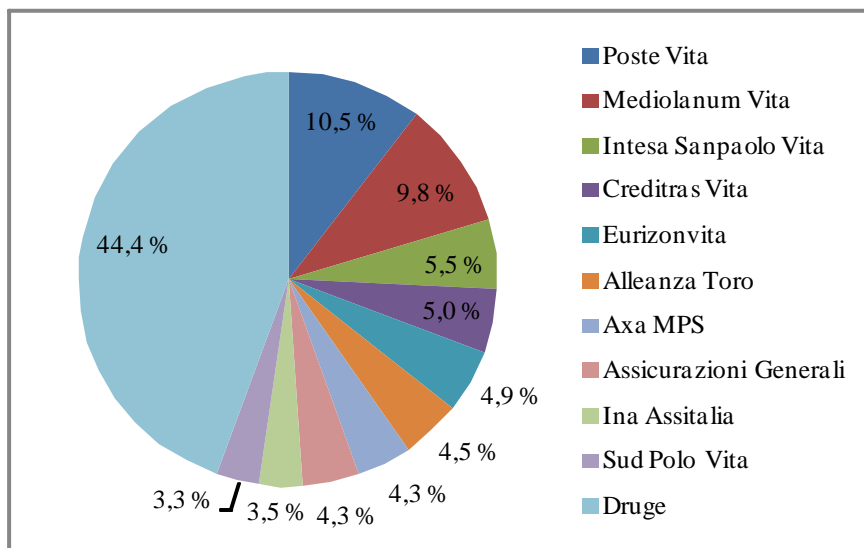
Pri dveh rentnih zavarovanjih: With Profits Annuity in Pension Annuity lahko zavarovalec izbere opcijo pospešenega izplačevanja rente (angl. *enhanced Pension Annuity*) v odvisnosti od svojega zdravstvenega stanja. Če zavarovalec izbere to opcijo, mu bo zavarovalnica ob določenih zdravstvenih pojavih izplačala višje rente ali dodatna letna izplačila. Bolj resno kot bo zdravstveno stanje, višja bodo izplačila (Legal & General Assurance Society Limited, 2011b; Compare annuities, 2012).

Pri rentnih zavarovanjih je eno od tveganj, s katerim se soočajo zavarovalnice, *tveganje dolgoživosti*. Za zavarovalnice to pomeni nevarnost, da bo bodoči razvoj smrtnosti (dolgoživosti) bistveno drugačen od smrtnosti, ki jo pričakuje zavarovalnica (Repek & Šemrov, 2012, str. 45).

3.3 Zavarovalni trg življenjskih zavarovanj v Italiji

Po skupnih premijskih prihodkih je italijanski zavarovalni trg sedmi največji na svetu (ABI, 2011, str. 4), po zbrani premiji življenjskih zavarovanj pa je četrti največji v Evropi (CEA, 2010, tabela I.1.1.). V Italiji je leta 2009 delovalo 78 zavarovalnic z licenco za prodajo življenjskih zavarovanj (European market operators – 2009, 2012). Po zbrani premiji so med prvimi tremi: Poste Vita, Mediolanum Vita in Intesa Sanpaolo Vita. Leta 2010 so imele te tri zavarovalnice skupaj četrtno tržnega deleža v skupini življenjskih zavarovanj, kar prikazujem na Sliki 15.

Slika 15: Tržni deleži zavarovalnic v Italiji glede na obračunano premijo v skupini življenjskih zavarovanj, 2010

Vir: ANIA, Fact-pack mercato Vita, 2012, str. 18.

Podatki v Tabeli 19 o obračunani zavarovalni premiji življenjskih zavarovanj za leto 2011 kažejo, da v Italiji prevladuje prodaja tradicionalnih zavarovalnih produktov, še posebej življenjskih zavarovanj z udeležbo na dobičku. Največ premije zberejo z enkratnimi plačili premije (ANIA, 2012, str. 16).

Tabela 19: Bruto premija in način plačila premije po zavarovalnih vrstah življenjskih zavarovanj, Italija, leto 2010 (v mio EUR)

Vrsta zavarovanja	Letna premija	Enkratna premija	Obročna premija	Skupaj	Skupaj (%)
Klasična življenjska zavarovanja	6.035	60.564	6.389	72.987	81,0
Zavarovanja, vezana na sklade	232	11.740	3.436	15.408	17,1
Zavarovanje boleznin in dolgotrajne oskrbe	11	2	15	27	0,0
Odprti pokojninski skladi	7	954	718	1.679	1,9
Skupaj	6.285	73.259	10.558	90.102	100,0

Vir: ANIA, Fact-pack mercato Vita, 2012, str. 13.

V nadaljevanju bom raziskala ponudbo življenjskih zavarovanj dveh največjih življenjskih zavarovalnic Poste Vita in Mediolanum Vita.

3.3.1 Življenjska zavarovalnica Poste Vita

Poste Vita S.p.A je življenjska zavarovalnica s sedežem v Rimu. Svoje zavarovalne produkte trži od leta 1999 in ima v svojem portfelju 4 milijone zavarovalnih polic (Chi siamo, 2012). Zavarovalnica je v lasti zavarovalne skupine Postevita (it. *Gruppo Assicurativo Postevita*), ki pripada še večji skupini Poste Italiane (it. *Gruppo Poste Italiane*). Na spletnih straneh Poste vita (Prodotti, 2012), sem našla ponudbe 10 življenjskih zavarovanj, ki jih lahko razvrstim v štiri zavarovalne podvrste: življenjsko zavarovanje za primer smrti, mešano življenjsko zavarovanje, naložbeno življenjsko zavarovanje in pokojninsko zavarovanje. Glede na dovoljene pristopne starosti, ki jih določa zavarovalnica, ne morem trditi, da je katero od zavarovanj namenjeno posebej starejši populaciji. Ponujajo pa več zavarovanj, pri katerih je dovoljena pristopna starost zavarovane osebe zelo visoka – tudi do 85 let ali pa sploh ni omejena. Za nekatera od teh zavarovanj velja, da je trajanja zavarovanja omejeno, nekatera pa trajajo do konca življenja zavarovane osebe. V Tabeli 20 povzemam vsa najdena življenjska zavarovanja pri zavarovalnici Poste Vita glede na dovoljeno pristopno starost zavarovane osebe in trajanje zavarovanja.

Tabela 20: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj zavarovalnice Poste Vita glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012

Zavarovalna podvrsta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja starost zavarovane osebe ob izteku zavarovanja	Trajanje zavarovanja
Rizično življenjsko zavarovanje			
Postaprotezione Mutuo	18 do pod 65	78	Določen čas
Postaprotezione Prestito	18 do pod 68	72	Določen čas
Postepersona AffettiProtetti	18–70	80 let	Določen čas
Postapresente Cedola	Do 85	Ni omejena.	Vseživljenjsko
Postafuturo Fidelity	Ni omejena.	Ni omejena.	Vseživljenjsko
Mešano življenjsko zavarovanje			
Postafuturo Extra	18–70	Ni podatka	Določen čas
Postafuturo Certo 2011	Do 85	105	Določen čas
Naložbeno življenjsko zavarovanje z garancijo			
Postafuturo MultiUtile	Do 73	Ni podatka	Določen čas
Programma Garantito 6sereno	Ni omejena	Ni omejena	Določen čas
Pokojnine			
Postaprevidenza Valore	Ni omejena	Ni omejena	Vseživljenjsko

Vir: Prodotti, 2012; Poste Vita, Postapersona AffettiProtetti, 2010; Poste Vita, Postafuturo Certo 2011, 2011b; Poste Vita, Postafuturo Extra, 2011c, Poste Vita, Postafuturo MultiUtile, 2011č, Poste Vita, Postaprevidenza Valore, 2011e; Poste Vita, Postapresente Cedola, 2011d; Poste Vita, Postaprotezione Mutuo, 2011f, Poste Vita, Postaprotezione Prestito, 2011g; Poste Vita, Postafuturo Fidelity, 2012a; Poste Vita, Programma Garantito 6sereno, 2012b.

3.3.2 Zavarovalna družba Mediolanum Vita

Mediolanum Vita je zavarovalna družba s sedežem v Milanu in del finančne skupine Mediolanum (Presentazione, 2012). Ustanovljena je bila leta 1972. Leta 2010 je zbrala 9,8 % vseh obračunanih premij v skupini življenjskih zavarovanj in je imela 2. največji tržni delež v Italiji (ANIA, 2012, str. 18). Na spletnih straneh zavarovalnice (Linee di prodotto, 2012) sem našla ponudbe 8 zavarovanj, ki jih lahko razvrstim v iste štiri zavarovalne podvrste, kot pri zavarovalnici Poste Vita. Glede na dovoljene pristopne starosti tako kot pri Poste Vita tudi v tem primeru ne morem trditi, da ponujajo zavarovanja posebej za starejše. Ponujajo pa 3 naložbena življenjska zavarovanja, pri katerih je dovoljena pristopna starost zelo visoka, in sicer do 80 let ter eno mešano življenjsko zavarovanje, pri katerem pristopna starost sploh ni omejena. Zavarovanja Mediolanum Vita so glede na pristopne starosti in trajanje zavarovanja prikazana v Tabeli 21.

Tabela 21: Seznam in značilnosti življenjskih zavarovanj zavarovalne družbe Mediolanum Vita glede na pristopne starosti zavarovanih oseb in trajanje zavarovanja, na dan 22. 3. 2012

Zavarovalna podvrsta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Najvišja starost zavarovane osebe ob izteku zavarovanja	Trajanje zavarovanja
Ime zavarovanja			
Življenjsko zavarovanje za primer smrti			
Life Serenity Vita	18–65	75	Določen čas
Life Serenity Global	18–65	75	Določen čas
Mediolanum Life Protection	18–65	75	Določen čas
Mešano življenjsko zavarovanje			
MEDIOLANUM PLUS - Edizione gennaio 2012	Ni omejena	Ni omejena	Določen čas
Naložbeno življenjsko zavarovanje z garancijo			
Mediolanum Capital New	Do 80	Ni omejena	Določen čas
Mediolanum New Generation	Do 80	Ni omejena	Vseživljenjsko
Life funds	Do 80	Ni omejena	Vseživljenjsko
Pokojnine			
TaxBenefit New	Ni podatka	Ni omejena	Vseživljenjsko

Viri: Linee di prodotto, 2012; Mediolanum Vita, Mediolanum Life Protection. Contratto di Assicurazione Temporanea per il Caso di Morte a Premio Annuo, 2010a; Mediolanum Vita, Offerta pubblica di sottoscrizione di MEDIOLANUM CAPITAL NEW. Prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked, 2010b; Mediolanum Vita, Life Serenity Global, 2011a; Mediolanum Vita, Life Serenity, 2011b; Mediolanum Vita, Offerta pubblica di sottoscrizione di LIFE FUNDS prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked, 2011c; Mediolanum Vita, Offerta pubblica di sottoscrizione di Mediolanum New Generation prodotto finanziario-assicurativo di tipo Unit Linked, 2011č; Mediolanum Vita, TaxBenefitNew, 2011d; Mediolanum Vita, MEDIOLANUM PLUS – Edizione gennaio 2012. Contratto di Assicurazione sulla Vita con Partecipazione agli Utili, 2012.

3.4 Življenjska zavarovanja glede na pristopne starosti zavarovanih oseb

Na dan 22. 3. 2012 sem v ponudbi dveh največjih italijanskih življenjskih zavarovalnic našla 18 zavarovanj iz zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj, in sicer 3 mešana življenjska zavarovanja, 8 življenjskih zavarovanj za primer smrti, 5 naložbenih življenjskih zavarovanj in 2 pokojninski zavarovanji. Njihovo število po zavarovalnicah povzemam v Tabeli 22.

Tabela 22: Število življenjskih zavarovanj dveh italijanskih zavarovalnic po zavarovalnih podvrstah, 22. 3. 2012

Zavarovalnica	Mešano življenjsko zavarovanje	Življenjsko zavarovanje za primer smrti	Naložbeno življenjsko zavarovanje	Pokojninsko zavarovanje	Skupna vsota
Gruppo Assicurativo Postevita	2	5	2	1	10
Mediolanum	1	3	3	1	8
Skupna vsota	3	8	5	2	18

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic.

Od osemnajstih življenjskih zavarovanj v ponudbi dveh italijanskih zavarovalnic ni zavarovanj, ki bi bila posebej namenjena starejši populaciji. Imajo pa kar 5 zavarovanj, ki jih lahko sklepajo osebe stare tudi 80 in celo 85 let in 4 zavarovanja, pri katerih pristopne starosti in starosti ob poteku zavarovanja sploh niso omejene. V skoraj polovici primerov gre za življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov oziroma na enote kritnega sklada. Povzetek zavarovanj glede na dovoljene pristopne starosti, najvišjo starost ob poteku zavarovanja ter po zavarovalnih podvrstah povzemam v Tabeli 23.

Tabela 23: Število zavarovalnih produktov iz skupine življenjskih zavarovanj po dovoljeni pristopni starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja in najvišji dovoljeni starosti ob poteku zavarovanja v ponudbi zavarovalnih družb Poste Vita in Mediolanum Vita, 22. 3. 2012

Pristopna starost zavarovanih oseb v letih	Najvišja dovoljena starost ob poteku zavarovanja v letih							Skupna vsota	Zavarovalna podvrsta
	72	75	78	80	105	Ni omejena	Ni podatka		
Do pod 70 let:								5	
18 do pod 65			1						S
18–65		3							S
18 do pod 68	1								S

se nadaljuje

nadaljevanje

Pristopna starost zavarovanih oseb v letih	Najvišja dovoljena starost ob poteku zavarovanja v letih						Skupna vsota	Zavarovalna podvrsta	
	72	75	78	80	105	Ni omejena			Ni podatka
Tudi 70 in več let:								12	
18–70							1	M	
				1				S	
Do 73							1	N	
Do 80						3		N	
Do 85					1			M	
						1		S	
Ni omejena						4		M, N, P, S	
Ni podatka						1		P	
Skupna vsota	1	3	1	1	1	9	2	18	

Legenda: M = mešano življenjsko zavarovanje, S = (rizično) življenjsko zavarovanje za primer smrti, N = naložbeno življenjsko zavarovanje, P = pokojninsko zavarovanje.

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic.

3.4.1 Rizično življenjsko zavarovanje za primer smrti – vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo

Ponudbo življenjskih zavarovanj za primer smrti dveh italijanskih zavarovalnic lahko po trajanju zavarovanja ločim na dva dela: na 5 zavarovanj s časovno omejenim trajanjem in 2 zavarovanji, ki trajata vse življenje. Njihov seznam ter vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja prikazujem v Tabeli 24.

Tabela 24: Rizična življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012

Ciljna populacija	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
Ime zavarovalnega produkta					
zavarovane osebe?					
Zavarovanja za splošno populacijo					
Postaprotezione Mutuo	18 do pod 65	Določen čas	Ne	Ne	Da
Life Serenity Vita	18–65	Določen čas	Da	Da	Da
Life Serenity Global	18–65	Določen čas	Da	Da	Da

se nadaljuje

nadaljevanje

Ciljna populacija <hr/> Ime zavarovalnega produkta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
Mediolanum Life Protection	18–65	Določen čas	Da	Da	Da
Postaprotezione Prestito	18 do pod 68	Določen čas	Ni podatka	Ni podatka	Ni podatka
Postepersona AffettiProtetti	18–70	Določen čas	Da	Da	Da
Zavarovanja za splošno in starejšo populacijo					
Postapresente Cedola	Do 85	Vseživljenjsko	Ne	Ne	Ne
Postafuturo Fidelity	Ni omejena	Vseživljenjsko	Ne	Ne	Ne

Vir: Mediolanum Vita, Life Serenity Global, 2011a; Mediolanum Vita, Life Serenity, 2011b. Mediolanum Vita, Mediolanum Life Protection. Contratto di Assicurazione Temporanea per il Caso di Morte a Premio Annuo, 2010a; Poste Vita, Postafuturo Fidelity; 2012a; Poste Vita, Postapersona AffettiProtetti, 2010; Poste Vita, Postapresente Cedola, 2011d; Poste Vita, Postaprotezione Mutuo, 2011f; Poste Vita, Postaprotezione Prestito, 2011g.

Prvih pet zavarovanj je namenjenih splošni populaciji – tj. delovno sposobni populaciji z zgornjo omejitvijo pristopne starosti na največ 70 let. Na ponudbo skoraj vseh teh zavarovanj vplivajo starost, spol in zdravstveno stanje zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja. Vseživljenjski zavarovanja po drugi strani lahko sklepajo tudi stari stari (osebe v starosti 80 let in več), saj je pri enem zavarovanju zgornja omejitev pristopne starosti 85 let, pri drugem pa starost sploh ni omejena. Za ti dve zavarovanji je značilno, da na ponudbo ne vplivajo ne starost, ne spol ne zdravstveno stanje zavarovane osebe. Kako se torej zavarovalnice zaščitijo pred tveganji, ki jih prinaša visoka starost zavarovanih oseb – večja umrljivost starejših, slabše zdravstveno stanje, razlike med smrtnostjo moških in žensk?

Odgovor sem našla v višini izplačane zavarovalne vsote v primeru smrti, ki se začne pri višini vplačane premije. Postapresente Cedola je vseživljenjsko zavarovanje za primer smrti z udeležbo na dobičku. Dodatna zavarovanja niso predvidena. Zavarovanje zagotavlja minimalen letni donos v višini 1 %. Namenjeno je investiranju sredstev, črpanju sredstev med trajanjem zavarovanja ter zaščiti bližnjih v primeru smrti. Zavarovalec plača premijo v enkratnem znesku najmanj 5.000 EUR. Med trajanjem zavarovanja lahko izvede tudi dodatna vplačila najmanj 5.000 EUR (Poste Vita, 2011d, str. 1). Dokler je zavarovana oseba živa, ji zavarovalnica letno izplačuje dobičke, ustvarjene s sredstvi na polici – »cedola« v italijanščini pomeni obrestni kupon (Poste Vita, 2011d, str. 1). V primeru smrti zavarovane osebe zavarovalnica upravičencem izplača zavarovalno vsoto, ki je enaka vsoti enkratne in dodatnih premij, od katere odšteje stroške ter morebitna izplačila predujmov in ji prišteje dobiček (najmanj 1% letno), ki ga ustvari do prijave zavarovalnega primera. Če bi bila taka zavarovalna vsota s prištetimi letnimi

izplačili dobička nižja od vplačane enkratne in dodatnih premij z odštetimi predujmi, se zavarovalnica zavezuje, da bo upravičencem izplačala tudi to razliko. Zavarovalec lahko zahteva odkup zavarovanja po enem letu trajanja zavarovanja.

Tudi Postafuturo Fidelity je vseživljenjsko zavarovanje za primer smrti z udeležbo na dobičku. Krije le primer smrti, dodatna zavarovanja niso predvidena. Minimalna premija, ki jo zavarovalec vplača v enkratnem znesku znaša 1.500 EUR. V primeru smrti zavarovane osebe zavarovalnica izplača sredstva s police, ki se zajamčeno obrestujejo po 1,5 % stopnji letno. Po 31. dnevu trajanja zavarovanja lahko zavarovalec zahteva izplačilo odkupne vrednosti zavarovanja (Poste Vita, 2012a, str. 1).

3.4.2 Mešano življenjsko zavarovanje

Mešano življenjsko zavarovanje združuje zavarovanje za primer smrti in za primer doživetja. Upravičenec iz zavarovalne police življenjskega zavarovanja dobi od zavarovalnice dogovorjeno zavarovalno vsoto ob smrti zavarovane osebe med trajanjem zavarovanja ali ob njegovem doživetju zavarovanja. Budimir (2008, str. 34) navaja, da je najbolj razširjeno tisto mešano življenjsko zavarovanje, pri katerem sta zavarovalni vsoti za primer doživetja in smrti enaki. Pri tem zavarovanju se prepletata funkciji zavarovanja in varčevanja, pri čemer zavarovalnice praviloma večji del premije usmerjajo v varčevanje, tako da zavarovalec v zavarovalnem obdobju zbira denarna sredstva, ki ob koncu zavarovanja pripadajo upravičencu z zavarovalne police (Budimir, 2008, str. 34). Varčevalni del premije zavarovalnice nalagajo v t.i. kritni sklad oziroma kritno premoženje s konzervativnimi naložbami, ki v Sloveniji predvidevajo letni donos med 3 in 4 %. S tem poskušajo predvsem ohranjati korak z inflacijo (Budimir, 2008, str. 34).

3.4.3 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo mešanih življenjskih zavarovanj

Tako kot ponudbo rizičnih lahko tudi ponudbo mešanih življenjskih zavarovanj ločim na dva dela: na zavarovanje, ki ga lahko sklepa splošna populacija do starosti 70 let in nanj vplivajo tako starost, spol kot zdravstveno stanje zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja in zavarovanji, ki ju lahko sklepajo tudi stari stari oziroma starost sploh ni omejena. Ponudbo mešanih življenjskih zavarovanj dveh italijanskih zavarovalnic glede na pristopne starosti in vpliv starosti, spola ter zdravstvenega stanja na ponudbo povzemam v Tabeli 25.

Tabela 25: Mešana življenjska zavarovanja obravnavanih zavarovalnic v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, 22. 3. 2012

Ciljna populacija	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
Ime zavarovalnega produkta			zavarovane osebe?		
Zavarovanja za splošno populacijo					
Postafuturo Extra	18–70	Določen čas	Da	Da	Ne
Zavarovanja za splošno in starejšo populacijo					
Postafuturo Certo 2011	Do 85	Določen čas	Ne	Ne	Ne
MEDIOLANUM PLUS – Edizione gennaio 2012	Ni omejena.	Določen čas	Ne	Ne	Ne

Vir: Poste Vita, Postafuturo Certo 2011, 2011b, Poste Vita, Postafuturo Extra, 2011c Mediolanum Vita, MEDIOLANUM PLUS – Edizione gennaio 2012. Contratto di Assicurazione sulla Vita con Partecipazione agli Utili, 2012.

Zavarovanji, ki sta namenjeni tudi starim starim, predvidevata plačilo premije v enkratnem znesku. Zavarovalec lahko vplača tudi dodatna sredstva, izplačilo v primeru smrti zavarovane osebe oziroma njenega doživetja zavarovanja pa je približno enako višini vplačane premije.

MEDIOLANUM PLUS – Edizione gennaio 2012 je mešano življenjsko zavarovanje z udeležbo na dobičku, ki ga lahko sklenejo le imetniki transakcijskega računa pri banki Mediolanum (Mediolanum Vita, 2012, str. 1). Zavarovana oseba se v okviru zavarovanja ne more zavarovati z dodatnimi zavarovanji. Namen zavarovanja je povišanje vrednosti investiranih premij v kratkem času. Zavarovalec je hkrati zavarovana oseba. Zavarovanje traja po eno leto in ga zavarovalnica samodejno podaljšuje za isto obdobje dokler ga zavarovalec ne prekliče ali ukini transakcijski račun ali umre. Premije, ki so lahko najmanj 2.000 EUR, banka nakazuje avtomatično s transakcijskega računa zavarovalca, in sicer ko je stanje na transakcijskem računu višje od vnaprej določene vsote. Če stanje sredstev na polici doseže 1 milijon EUR, zavarovalnica premij ne sme odtegovati. Zavarovanje krije primer smrti in doživetja. V enem ali drugem primeru zavarovalnica izplača vrednost sredstev na polici, vendar ne manj od vplačane premije (Mediolanum Vita, 2012, str. 1).

Postafuturo Certo 2011 je dolgoročno mešano življenjsko zavarovanje s trajanjem 20 let in predvideva enkratno plačilo premije najmanj 2.500 EUR. Krije primer smrti in doživetja z izplačilom najmanj zjamčenih zavarovalnih vsot brez možnosti priključitve dodatnih zavarovanj (Poste Vita, 2011b, str. 1). Zavarovalna vsota, ki jo zavarovalnica izplača v primeru doživetja, je

enaka vsoti enkratne in dodatnih premij, od katere zavarovalnica odšteje stroške in ji prišteje dotlej ustvarjeni dobiček. Zavarovalnica Poste Vita jamči ob doživetju letno stopnjo donosa 1 % za prvih deset let trajanja zavarovanja in 1,5 % za naslednjih 10 let. Izplačilo lahko zavarovalnica izvede tudi v obliki rente. V primeru smrti zavarovane osebe zavarovalnica izračuna zavarovalno vsoto enako kot v primeru doživetja, le da upošteva vplačila, izplačila, stroške in dobiček do zavarovalnega dogodka. Če bi bila tako izračunana zavarovalna vsota zaradi zavarovalnih stroškov nižja od vseh vplačanih premij, se zavarovalnica zavezuje, da bo upravičencem izplačala najmanj vsoto vseh vplačanih premij (Poste Vita, 2011b, str. 1).

3.4.4 Naložbeno življenjsko zavarovanje

Naložbeno življenjsko zavarovanje je v zavarovalništvu splošno uporabljeno ime za zavarovanja 21. zavarovalne vrste. Zanje je značilno, da združujejo zavarovanje za primer smrti in varčevanje v enem ali več skladih, pri čemer zavarovalec prevzema naložbeno tveganje povezano s spremembo vrednosti enote sklada (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 7). Če zavarovalec sklene zavarovanje z omejeno zavarovalno dobo, bo zavarovalnica v primeru, če zavarovana oseba doživi iztek zavarovanja, upravičencu izplačala privarčevana sredstva na naložbenem računu, ki običajno niso zagotovljena. V primeru smrti zavarovane osebe med trajanjem zavarovanja zavarovalnica upravičencu izplača zavarovalno vsoto za primer smrti, ki je enaka zajamčeni zavarovalni vsoti za primer smrti oziroma vrednosti premoženja, če je ta ob nastopu smrti višja kot dogovorjena zajamčena zavarovalna vsota za primer smrti (Slovensko zavarovalno združenje, 2010, str. 7).

3.4.5 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo naložbenih življenjskih zavarovanj

Na spletnih straneh dveh italijanskih zavarovalnih družb sem našla 5 naložbenih življenjskih zavarovanj. Vsem petim je skupno to, da spol in zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vplivata na ponudbo. Stari stari imajo na izbiro različna naložbena življenjska zavarovanja: z omejeno dobo trajanja ali vseživljenjsko, z obročnim plačevanjem premije ali s plačilom v enkratnem znesku. Glede na to, da se sklepajo brez vprašalnika o zdravstvenem stanju zavarovane osebe in da spol ne vpliva na ponudbo, bom preverila, kako se zavarovalnice v teh primerih zaščitijo pred tveganji, ki jih prinaša visoka starost zavarovanih oseb. Ponudbo naložbenih življenjskih zavarovanj dveh italijanskih zavarovalnic glede na pristopne starosti in vpliv starosti, spola ter zdravstvenega stanja na ponudbo povzemam v Tabeli 26.

Tabela 26: Naložbena življenjska zavarovanja v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo, 22. 3. 2012

Ciljna populacija	Pristopna starost zavarovane osebe	Trajanje zavarovanja	Ali na ponudbo zavarovanja vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
Zavarovanja za splošno in starejšo populacijo					
Postafuturo MultiUtile	Do 73 let	Določen čas	Ne	Ne	Ne
Mediolanum New Generation	Do 80 let	Vseživljenjsko	Da	Ne	Ne
Life funds	Do 80 let	Vseživljenjsko	Da	Ne	Ne
Mediolanum Capital New	Do 80 let	Določen čas	Da	Ne	Ne
Programma Garantito 6sereno	Ni omejena	Določen čas	Ne	Ne	Ne

Vir: Poste Vita, 2011c, Postafuturo MultiUtile; Mediolanum Vita, 2011c). Offerta pubblica di sottoscrizione di Mediolanum New Generation prodotto finanziario-assicurativo di tipo Unit Linked.; Mediolanum Vita, 2011c).

Offerta pubblica di sottoscrizione di LIFE FUNDS prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked; Mediolanum Vita, 2010b). Offerta pubblica di sottoscrizione di MEDIOLANUM CAPITAL NEW. Prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked; Poste Vita, 2012b, Programma Garantito 6sereno.

Programma Garantito 6sereno in Mediolanum Capital New trajata omejeno zavarovalno dobo. Programma Garantito 6sereno je srednjeročno naložbeno življenjsko zavarovanje, ki predvideva plačilo premije v enkratnem znesku najmanj 1.500 EUR (Poste Vita, 2012b). Zavarovalci so ga lahko sklepali do 15. 5. 2012 in s potekom 1. 2. 2019. Zavarovanje krije: primer doživetja zavarovanja, primer smrti, primer nezgodne smrti in primer smrti zaradi prometne nesreče. V primeru doživetja zavarovanja zavarovalnica izplača upravičencu stanje na naložbenem računu, vendar ne manj od neto premije. V primeru smrti zavarovane osebe med trajanjem zavarovanja zavarovalnica izplača znesek, ki je v času smrti višji: vplačano premijo ali odkupno vrednost zavarovanja. V primeru smrti zavarovane osebe zaradi nezgode zavarovalnica izplača poleg zavarovalne vsote za primer smrti dodaten znesek v višini vplačane premije. V primeru smrti zavarovane osebe zaradi prometne nesreče zavarovalnica izplača poleg zavarovalne vsote za primer smrti še dvakratno vrednost vplačane premije.

Mediolanum Capital New je dolgoročno naložbeno življenjsko zavarovanje s trajanjem najmanj 10 let (Mediolanum Vita, 2010b). Zavarovalec lahko premije plačuje obročno (najmanj 100 EUR na obrok, vendar ne manj kot 500 EUR letno) ali jo plača v enkratnem znesku najmanj 25.000 EUR, pri čemer lahko vplača dodatna sredstva v višini najmanj 5.000 EUR. Zavarovanje krije primer smrti in doživetja brez možnosti priključitve dodatnih zavarovanj. V primeru doživetja zavarovanja zavarovalnica izplača upravičencu vrednost enot premoženja izbranega sklada, bonus ob poteku zavarovanja in vsoto bonusov zvestobe. Višina izplačila v primeru smrti

zavarovane osebe med trajanjem zavarovanja je odvisna od starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja. Če je bila ob sklenitvi zavarovanja zavarovana oseba stara do 75 let, bo zavarovalnica v primeru njene smrti upravičencem izplačala 101 % zneska, ki je v času smrti višji, in sicer: vsote vplačanih premij do prijave smrti ali vrednosti premoženja na naložbenem računu. Če pa je bila ob sklenitvi zavarovanja zavarovana oseba stara več kot 75 let, bo zavarovalnica v primeru njene smrti izplačala upravičencem 101 % vrednosti premoženja na naložbenem računu.

Mediolanum New Generation in Life funds sta vseživljenjski naložbeni zavarovanji. Mediolanum New Generation zavarovalci sklenejo v korist otroka, ki je upravičenec iz zavarovanja (Mediolanum Vita, 2011č, str 1). Zavarovanje krije le primer smrti. Višina in način izplačila zavarovalne vsote v primeru smrti zavarovane osebe sta enaka kot pri zavarovanju Mediolanum Capital New – odvisno je od starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja. Zavarovalec je hkrati zavarovana oseba in je ob sklenitvi zavarovanja lahko star največ 80 let. Ob sklenitvi zavarovanja vplača enkratno znesek v višini najmanj 12-kratnika obročne premije, obročne premije pa lahko znašajo najmanj 100 EUR. Zavarovanje predvideva dva bonusa v obliki pripisa dodatnih sredstev na naložbeni račun: bonus ob doseženi odlični oceni otroka na maturi in bonus ob poteku naložbenega načrta. Zavarovalec lahko zahteva odkup zavarovanja kadarkoli med trajanjem zavarovanja.

Tudi zavarovanje Life funds krije le primer smrti zavarovane osebe brez možnosti priključitve dodatnih zavarovanj (Mediolanum Vita, 2011c, str. 1). Višina in način izplačila zavarovalne vsote v primeru smrti zavarovane osebe sta enaka kot pri zavarovanjih Mediolanum Capital New oziroma Mediolanum New Generation. Sklenejo ga lahko osebe v starosti do 80 let. Zavarovalec se lahko odloči za plačilo premije v enkratnem znesku najmanj 2.500 EUR ali za obročno plačevanje najmanj 100 EUR, pri čemer mora vplačati tudi začetno enkratno premijo, ki je najmanj 12-kratnik obročne premije.

Iz opisov štirih naložbenih življenjskih zavarovanj lahko povzamem, da se italijanske zavarovalnice zaščitijo pred tveganji, ki jih prinaša visoka starost ob sklenitvi zavarovanja, podobno kot pri mešanem in rizičnem življenjskem zavarovanju. Višina izplačil v primeru smrti zavarovane osebe znaša približno toliko kot vplačane premije in ni njihov večkratnik, višina izplačil v primeru doživetja pa je enaka stanju na naložbenem računu zavarovalca, za katerega nosi naložbeno tveganje zavarovalec.

3.4.6 Prostovoljna dodatna pokojninska zavarovanja

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje je vseživljenjsko zavarovanje, ki ga zavarovalci sklepajo z namenom varčevanja za čas upokojitve. Vplačila v zavarovanje so deležna davčnih olajšav, začetek izplačevanja pokojninskih rent pa je vezan na čas upokojitve zavarovalca. Obe italijanski zavarovalni družbi ponujata po eno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Višina sredstev, zbranih v pokojninskem fondu zavarovanja TaxBenefit New, je vezana na uspešnost naložbene politike skladov, medtem ko zavarovanje Postaprevidenza Valore ni vezano

na sklade in zagotavlja določen minimalen donos na vplačana sredstva. Pristopna starost zavarovane osebe ni omejena.

3.4.7 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj

Starost, spol ali zdravstveno stanje zavarovanih oseb ne vplivajo na višino pokojninskih fondov Postaprevidenza Valore in TaxBenefit New kot tudi ne na izplačilo v primeru smrti. Njune značilnosti glede vpliva starosti, spola in zdravstvenega stanja prikazujem v Tabeli 27.

Tabela 27: Pokojninska zavarovanja dveh obravnavanih zavarovalnih skupin v Italiji glede na vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo ter način plačila premije, stanje, 22. 3. 2012

Ime zavarovalnega produkta	Pristopna starost zavarovane osebe	Trajanje zavarovanja	Ali		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe vpliva na ponudbo?		
Postaprevidenza Valore	Ni omejena	Vseživljenjsko	Ne	Ne	Ne
TaxBenefit New	Ni omejena	Vseživljenjsko	Ne	Ne	Ne

Vir: Poste Vita, Postaprevidenza Valore, 2011e; Mediolanum Vita, TaxBenefitNew, 2011d.

Pri TaxBenefit New vpliva na višino pokojninskega fonda in na izplačilo v primeru smrti uspešnost sklada, na katerega so vezana sredstva. V primeru smrti zavarovane osebe v obdobju plačevanja premije zavarovalnica izplača znesek, ki je v času smrti višji: 101 % vsote vplačanih premij do prijave smrti oziroma 101 % vrednosti premoženja na osebni račun (Mediolanum Vita, 2011d). Pri pokojninskem zavarovanju Postaprevidenza Valore v primeru smrti zavarovane osebe v obdobju plačevanja premije zavarovalnica upravičencem izplača odkupno vrednost zbranih sredstev na osebni račun zavarovanca, ki se obrestujejo z zajamčenim donosom (Poste Vita, 2011e).

4 SLOVENSKI ZAVAROVALNI TRG ŽIVLJENJSKIH ZAVAROVANJ ZA STAREJŠO POPULACIJO

Na dan 1. 4. 2012 je bilo v Sloveniji 14 zavarovalnic z dovoljenjem za opravljanje zavarovalnih poslov v skupini življenjskih zavarovanj. Od tega sta dve s sedežem v tujini in opravljata zavarovalne posle preko podružnice (Seznam zavarovalnih subjektov, 2012). V zadnjem tednu marca 2012 sem s proučevanjem spletnih strani, brošur in zavarovalnih pogojev 14 zavarovalnic identificirala 124 zavarovalnih produktov in jih razdelila po zavarovalnih vrstah, kot je navedeno v Tabeli 28. Seznam zavarovalnih produktov po zavarovalnicah je v prilogi.

Na slovenskem trgu je največja ponudba življenjskih zavarovanj iz skupine 19. Kar 59 % zavarovalnih produktov lahko uvrstimo v to zavarovalno vrsto, kar sovpada z deležem oseb, ki so s to vrsto zavarovanja zavarovane. Sledijo ji naložbena življenjska zavarovanja. Stranke lahko izbirajo med 47 naložbenimi življenjskimi zavarovanji, kar predstavlja 38 % vseh življenjskih zavarovanj. S tem zavarovanjem je zavarovanih 45,9 %. Nekatere zavarovalnice imajo dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov zavarovalne vrste 22 – Tontine, a ga ne prodajajo. Nobena od obravnavanih 14 zavarovalnic nima dovoljenja za opravljanje poslov iz 24. zavarovalne vrste. Vseh 124 zavarovalnih produktov iz zavarovalne skupine življenjskih zavarovanj na slovenskem trgu sem proučila glede na dovoljene pristopne starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovanih na ponudbo, da bi ugotovila, če in kako se zavarovalnice prilagajajo staranju prebivalstva.

Tabela 28: Število zavarovalnih produktov po zavarovalnih vrstah življenjskih zavarovanj in zavarovalnicah, v Sloveniji, najdeno med 27. in 31. 3. 2012

Zavarovalnice	Zavarovalna vrsta						SKUPAJ
	19	20	21	22	23	24	
S sedežem v Sloveniji:							
1. Adriatic Slovenica, d.d.	3						3
2. ERGO Zavarovalnica, d.d.	1		3				4
3. Generali, Zavarovalnica, d.d.	2		4				6
4. GRAWE Zavarovalnica, d.d.	11		3				14
5. KD Življenje, zavarovalnica, d.d.	2		9				11
6. Merkur zavarovalnica, d.d.	15	1	1				17
7. Modra zavarovalnica, d.d.	1				1		2
8. NLB Vita, d.d.	7		5				12
9. Prva osebna zavarovalnica, d.d.	3		2		1		6
10. Zavarovalnica Maribor, d.d.	7		6				13
11. Zavarovalnica Tilia, d.d.	7		6				13
12. Zavarovalnica Triglav, d.d.	7		6		1		14
S sedežem v tujini, opravljajo zavarovalne posle preko podružnice:							
13. Victoria-Volksbanken, d.d.	3		1				4
14. Wiener Städtische zavarovalnica, d.d.	4		1				5
SKUPAJ število zavarovanj	73	1	47	0	3	0	124
SKUPAJ delež zavarovanj	59 %	1 %	38 %	0 %	2 %	0 %	100 %

Legenda: Zavarovalnica ima dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov v tako označeni zavarovalni vrsti.

Legenda zavarovalnih vrst: 19 – Življenjsko zavarovanje, 20 – Zavarovanje za primer poroke, 21 – Naložbeno življenjsko zavarovanje, 22 – Tontine, 23 – Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, 24 – Zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni, ki ga zavarovalnica ne more odpovedati.

Vir: Seznam zavarovalnih subjektov, 2012; Interni dokumenti zavarovalnic.

4.1 Omejitve pristopnih starosti

Število zavarovanj po posameznih dovoljenih pristopnih starostih in najvišji dovoljeni starosti ob poteku zavarovanja povzemam v Tabeli 29. V njej sem vsa zavarovanja razdelila v tri skupine glede na pristopno starost zavarovanih oseb ob sklenitvi zavarovanja. V prvo skupino sem uvrstila 51 zavarovanj, pri katerih pristopna starost zavarovanih oseb skoraj sovpada s starostnimi mejami za delovno sposobno prebivalstvo. Sklepajo jih lahko osebe s spodnjo mejo starosti pod 20 let in zgornjo mejo pod 66 let. V drugo skupino sem uvrstila 28 zavarovanj, ki so prav tako namenjena delovno sposobnemu prebivalstvu, vendar dopuščajo sklepanje tudi starejšim osebam – starim 70 ali več let. V tretjo skupino sem uvrstila 10 zavarovanj, ki so posebej namenjena starejši populaciji. Pri slednjih se spodnja meja pristopne starosti zavarovanih oseb začne pri 40 letih, zgornja meja pa je lahko 70 ali več let. Za 35 zavarovanj nisem našla podatka o dovoljeni pristopni starosti zavarovanih oseb ob sklenitvi zavarovanja. Ugotovila sem, da pri življenjskih zavarovanjih zavarovalnice v Sloveniji najpogosteje določajo dovoljeno pristopno starost zavarovane osebe od 14 do 65. Našla sem 28 takih primerov, ki predstavljajo dobro petino najdenih zavarovanj. Druga najpogosteje navedena omejitev glede pristopne starosti je od 14 do 70 let, ki sem jo našla pri 12 primerih. Pri 29 zavarovanjih – tj. skoraj četrtina najdenih – starost ob poteku zavarovanja ni omejena, kar pomeni, da lahko trajajo do konca življenja zavarovane osebe. Glede na pogostost je druga najvišja dovoljena starost ob poteku zavarovanja 75 let, ki sem jo našla v 27 primerih. Najpogostejša kombinacija glede omejitve starosti zavarovane osebe je: pristopna starost ob sklenitvi zavarovanja od 14 do 65 let, najvišja starost ob poteku zavarovanja je 75 let. Naštela sem 23 takih primerov oziroma 18,5 % vseh proučenih zavarovanj.

Tabela 29: Število zavarovalnih produktov iz skupine življenjskih zavarovanj po dovoljeni pristopni starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja in najvišji dovoljeni starosti ob poteku zavarovanja, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Pristopna starost zavarovanih oseb		Najvišja dovoljena starost zavarovane osebe ob poteku zavarovanja v letih								Skupaj in delne vsote	
		65	70	75	<76	80	85	<86	Ni omejitve		Ni podatka
Do pod 70 let	14–50								1		1
	15–50									1	1
	18–50								1		1
	14–55									1	1
	16–55									1	1
	14–60								1		1
	18–60	2	1								3
	14–65		1	23		1			2	1	28
	18–65			1					1	1	3
	14 do pod 66				7				2		9
18 do pod 66		2								2	
51											

se nadaljuje

nadaljevanje

Pristopna starost zavarovanih oseb		Najvišja dovoljena starost zavarovane osebe ob poteku zavarovanja v letih								Skupaj in delne vsote		
		65	70	75	<76	80	85	<86	Ni omejitve	Ni podatka		
Tudi 70 in več let	14–70			2					3	7	12	28
	18–70								4		4	
	20–70								1		1	
	14–75						1			1	2	
	18–80								1		1	
	14 in več let									1	1	
	Nad 14 let								1		1	
	16 let in več let			1						1	2	
	Zavarovanci ali uživalci pravic iz obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja								3		3	
	Ni omejitve									1	1	
Zavarovanja za starejše	50–70								1		1	10
	50–75								2		2	
	60–75								1		1	
	40–80								1		1	
	50–80								2		2	
	61–80								1		1	
	50–85								1		1	
	od 58								1		1	
Ni podatka o pristopni starosti										35	35	35
Skupna vsota		2	4	27	7	1	1	2	29	51	124	

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic (seznam zavarovanj je v prilogi).

4.2 Življenjska zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji

Kot življenjska zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji, smatram zavarovanja, ki jih lahko sklepajo osebe s pristopno starostjo 40 let in več. Našla sem 10 takih zavarovanj, ki jih ponuja 8 zavarovalnic od 14 proučenih. Zavarovalnice v Sloveniji namenjajo posebej starejši populaciji 5 življenjskih zavarovanj za primer smrti, 2 rentni zavarovanji in 3 naložbena življenjska zavarovanja. Seznam zavarovalnic in zavarovanj za starejše s prikazom dovoljene pristopne starosti prikazujem v Tabeli 30.

Tabela 30: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji, namenjenih posebej starejši populaciji glede na podvrsto zavarovanja in omejitve pristopne starosti, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Podvrsta zavarovanja	Ime zavarovanja	Pristopna starost zavarovane osebe v letih
Zavarovalnica		
Življenjsko zavarovanje za primer smrti		
Adriatic Slovenica	Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus	61–80
NLB Vita	NLB Vita Senior	50–75
Maribor	ZM PRIZMA Modra jesen	50–80
Tilia	Zavarovanje »Zlata jesen«	50–70
Triglav	Življenjsko zavarovanje 50 PLUS	50–75
Rentno zavarovanje		
Modra zavarovalnica	Klasična Modra renta	58 in več
Prva osebna	PRVA RENTA	50–85
Naložbeno življenjsko zavarovanje		
KD Življenje	Fondpolica Zlata leta	60–75
Maribor	ZM PRIZMA Modra naložba	40–80
Triglav	Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE	50–80

Vir: Fondpolica Zlata leta, 2012; Modra zavarovalnica, d.d., Splošni pogoji za izplačevanje pokojninske rente iz prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SPR12/2011), 2011; NLB Vita Senior, 2012; Prva osebna zavarovalnica, d.d., Splošni pogoji Prva renta – rentno zavarovanje s plačilom premije v enkratnem znesku, 2011; Vita AS 60 Plus – novo življenjsko zavarovanje, 2012; Zavarovalnica Triglav, d.d., Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE, 2010, str. 8; Zavarovalnica Triglav, d.d., Življenjsko zavarovanje 50 PLUS, 2012, str. 3; Zavarovanje »Zlata jesen«, 2012; ZM PRIZMA Modra naložba, 2012; Življenjska zavarovanja, 2012.

4.2.1 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo rizičnih življenjskih zavarovanj

Na slovenskem trgu sem našla vsega 29 zavarovanj za primer smrti. Od tega jih je dobra šestina namenjenih posebej starejši populaciji. V skupnem številu življenjskih zavarovanj, ki so namenjena posebej starejši populaciji, predstavljajo življenjska zavarovanja za primer smrti polovico. V Tabeli 31 prikazujem podatke o tem, ali starost zavarovane osebe vpliva na ponudbo življenjskih zavarovanj za primer smrti – tj. na višino premije in izplačila zavarovalnih vsot. Ugotovila sem, da starost zavarovane osebe pri večini rizičnih življenjskih zavarovanj vpliva na ponudbo, pri čemer zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji, niso izjema.

Tabela 31: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Življenjska zavarovanja za primer smrti	Ali starost zavarovane osebe vpliva na ponudbo			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	16	2	6	24
Namenjena posebej starejši populaciji	4	1		5
Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus	1			
ZM PRIZMA Modra jesen	1			
NLB Vita Senior		1		
Zavarovanje »Zlata jesen«	1			
Življenjsko zavarovanje 50 PLUS	1			
Skupaj	20	3	6	29

Vir: NLB Vita Senior, 2012; Zavarovanje »Zlata jesen«, 2012; Zavarovalnica Triglav, d.d., Življenjsko zavarovanje 50 PLUS, 2012, str. 3; Vita AS 60 Plus - novo življenjsko zavarovanje, 2012; interni viri zavarovalnic; interna komunikacija z Zavarovalnico Maribor, d.d.

Za večino rizičnih življenjskih zavarovanj, ki so namenjena splošni populaciji, velja, da spol zavarovane osebe vpliva na ponudbo zavarovanja, medtem ko za 4 od 5 rizičnih življenjskih zavarovanj, namenjenih posebej starejši populaciji, spol ne vpliva na ponudbo. Izjema je Življenjsko zavarovanje 50 plus Zavarovalnice Triglav, d.d. Vpliv spola zavarovane osebe na ponudbo rizičnega življenjskega zavarovanja prikazujem v Tabeli 32.

Tabela 32: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv spola zavarovane osebe na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Življenjska zavarovanja za primer smrti	Ali spol zavarovane osebe vpliva na ponudbo			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	16	2	6	24
Namenjena posebej starejši populaciji	1	4		5
Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus		1		
ZM PRIZMA Modra jesen		1		
NLB Vita Senior		1		
Zavarovanje »Zlata jesen«		1		

se nadaljuje

nadaljevanje

Življenjska zavarovanja za primer smrti	Ali spol zavarovane osebe vpliva na ponudbo			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Življenjsko zavarovanje 50 PLUS	1			
Skupaj	17	6	6	29

Vir: NLB Vita Senior, 2012; Zavarovanje »Zlata jesen«, 2012; Zavarovalnica Triglav, d.d., Življenjsko zavarovanje 50 PLUS, 2012, str. 3; Vita AS 60 Plus - novo življenjsko zavarovanje, 2012; interni viri zavarovalnic; interna komunikacija z Zavarovalnico Maribor, d.d.

Pet rizičnih življenjskih zavarovanj, ki so namenjena posebej starejši populaciji, se bistveno razlikuje od tovrstnih zavarovanj, ki so namenjena splošni populaciji, po tem, da zdravstveno stanje zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja ne vpliva na višino zavarovalnih vsot oziroma premij. Ne sklepajo se na ponudbeni način, ki predvideva tudi izpolnjevanje vprašalnika o zdravstvenem stanju, kot je to značilno za življenjska zavarovanja, temveč jih zavarovalci sklenejo tako, da izpolnijo pristopno izjavo. Podatke o tem, ali zdravstveno stanje zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja vpliva na ponudbo rizičnih zavarovanj prikazujem v Tabeli 33.

Tabela 33: Število življenjskih zavarovanj za primer smrti v Sloveniji glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Življenjska zavarovanja za primer smrti	Ali zdravstveno stanje zavarovane osebe vpliva na ponudbo			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	18		6	24
Namenjena posebej starejši populaciji	0	5	0	5
Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus		1		
ZM PRIZMA Modra jesen		1		
NLB Vita Senior		1		
Zavarovanje »Zlata jesen«		1		
Življenjsko zavarovanje 50 PLUS		1		
Skupaj	18	5	6	29

Vir: NLB Vita Senior, 2012; Zavarovanje »Zlata jesen«, 2012; Zavarovalnica Triglav, d.d., Življenjsko zavarovanje 50 PLUS, 2012, str. 1; Vita AS 60 Plus - novo življenjsko zavarovanje, 2012; interni viri zavarovalnic; interna komunikacija z Zavarovalnico Maribor, d.d.

4.2.2 Značilnosti rizičnih življenjskih zavarovanj, namenjenih starejši populaciji

Za pet rizičnih življenjskih zavarovanj, ki so namenjena posebej starejši populaciji, je značilno, da zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vpliva na ponudbo zavarovanja; pri štirih od petih zavarovanj tudi spol zavarovane osebe ne vpliva na ponudbo, zavarovalno kritje vseh petih zavarovanj traja do smrti zavarovane osebe; zavarovalec plačuje zavarovalno premijo obročno, in sicer do smrti zavarovane osebe, vendar ne dlje kot do dopolnjenega 90. oziroma 91. leta starosti zavarovane osebe; spodnja starostna meja za sklenitev štirih tovrstnih zavarovanj je 50 let, pri enem pa 61 let; najvišja dovoljena pristopna starost je od 70 do 80 let.

Bistvena prednost vseživljenjskih zavarovanj za primer smrti, namenjenih starejši populaciji, je, da se lahko z njimi zavarujejo vse osebe v okviru starostnih omejitev, ne glede na njihovo zdravstveno stanje. Nepoznavanje zdravstvenega stanja zavarovane osebe pomeni za zavarovalnice dodatno tveganje. Da bi tveganje omilile, zavarovalnice določajo omejitve glede izplačila zavarovalnih vsot v primeru smrti v določenem časovnem obdobju neposredno po začetku trajanja zavarovanja. Pri vseh petih rizičnih zavarovanjih obstajajo omejitve glede izplačil v primeru smrti zavarovane osebe v obdobju dveh let po sklenitvi zavarovanja. V tej t.i. čakalni dobi v primeru smrti zavarovalnice ne izplačajo zavarovalne vsote za ta primer, temveč različna nižja izplačila.

V primeru smrti zavarovane osebe v obdobju dveh let Adriatic Slovenica, d.d., pri Življenjskem zavarovanju Vita AS 60 Plus vrne vplačano premijo za življenjsko zavarovanje. V primeru nezgodne smrti, ki bi se zgodila v istem obdobju, pa zavarovalnica izplača dogovorjeno zavarovalno vsoto, ki velja tudi za primer smrti po dveh letih trajanja zavarovanja (Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus, 2012).

Zavarovalnica NLB Vita, d.d., v Splošnih pogojih za življenjsko zavarovanje NLB Vita Senior (2012) navaja tako: »Če zavarovalni primer nastopi v prvih dveh letih po datumu začetka zavarovanja in vzrok smrti ni nezgoda, zavarovalnica izplača znesek, ki je enak 110 % zneska premij, zapadlih in vplačanih do nastopa zavarovalnega primera.« V primeru smrti zaradi nezgode zavarovalnica tudi v prvih dveh letih izplača zavarovalno vsoto, določeno v polici.

V primeru smrti zavarovane osebe v obdobju dveh let Zavarovalnica Maribor, d.d., pri zavarovanju ZM PRIZMA Modra jesen izplača 80 % bruto vplačanih premij. V primeru smrti zaradi nezgode v istem obdobju zavarovalnica izplača dodatno zavarovalno vsoto za primer nezgodne smrti (interna komunikacija z Zavarovalnico Maribor, d.d.).

Zavarovalnica Triglav, d.d., pri Življenjskem zavarovanju 50 PLUS izplača v primeru smrti zavarovane osebe v obdobju dveh let odkupno vrednost zavarovanja, zmanjšano za izstopne stroške. V primeru nezgodne smrti v istem obdobju izplača dodatno zavarovalno vsoto za nezgodno smrt (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2012, str. 3).

V primeru smrti zavarovane osebe v obdobju dveh let Zavarovalnica Tilia, d.d., pri Življenjskem zavarovanju Zlata jesen izplača 80 % do tedaj vplačanih bruto premij (Zavarovalnica Tilia, d.d., 2007).

Dodatno omejitvev pri izplačilih v primeru smrti postavlja Zavarovalnica Triglav, d.d. Pri njihovem življenjskem zavarovanju 50 PLUS jamstvo za izplačilo zajamčene zavarovalne vsote za primer smrti preneha, ko zavarovana oseba dopolni 90 let. Po tej starosti je izplačilo v primeru smrti enako vrednosti premoženja na osebnem računu (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2012, str. 3). K zavarovanjema ZM Prizma in 50 PLUS je avtomatično priključeno dodatno nezgodno zavarovanje, ki krije primer smrti, nadomestilo za bolnišnični dan ali bolnišnično zdravljenje, ki traja 5 noči ali več (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2012, str. 3; Življenjska zavarovanja, 2012).

4.2.3 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo rentnih zavarovanja ter njihove značilnosti

Ponudbo rentnih zavarovanj sem našla le pri petih zavarovalnicah. Od 10 najdenih rentnih zavarovanj jih 6 ponuja Zavarovalnica Merkur, d.d., s pristopno starostjo zavarovanih oseb od 14 oziroma 18 do 70 let (Rentna zavarovanja zavarovalnice Merkur, d.d., 2012), eno Wiener Städtische zavarovalnica, d.d., ki pa ne navaja podatkov o pristopni starosti (Rentna zavarovanja zavarovalnice Wiener Städtische, d.d., 2012). Samo za 3 rentna zavarovanja sem našla vse zelene podatke o vplivu starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo. Vsa tri lahko sklepajo osebe tudi v starosti 80 let. To so rentno zavarovanje Zavarovalnice Triglav, d.d., Klasična Modra renta Modre zavarovalnice, d.d., in Prva renta Prve osebne zavarovalnice, d.d. Za vsa tri rentna zavarovanja je značilno, da trajajo do konca življenja zavarovane osebe, zavarovalec vplača premijo v enkratnem znesku, na ponudbo vplivata starost in spol zavarovane osebe, medtem ko zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vpliva na ponudbo enako kot pri ponudbi angleških zavarovalnic. Povzemam jih v Tabeli 34.

Tabela 34: Rentna zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji v Sloveniji oziroma mladim in starejšim, glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Ime zavarovalnega produkta	Pristopna starost zavarovane osebe v letih	Trajanje zavarovanja	Ali na višino rente vplivajo		
			starost	spol	zdravstveno stanje
			zavarovane osebe?		
Rentno zavarovanje	18–80	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne
Klasična Modra renta	58 in več	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne
PRVA RENTA	50–85	Vseživljenjsko	Da	Da	Ne

Vir: Zavarovalnica Triglav, d.d., Splošni pogoji za rentno zavarovanje z enkratnim plačilom premije, 2006; Modra zavarovalnica, d.d., Splošni pogoji za izplačevanje pokojninske rente iz prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SPR12/2011), 2011; Prva osebna zavarovalnica, d.d., Splošni pogoji Prva renta - rentno zavarovanje s plačilom premije v enkratnem znesku, 2011.

4.2.4 Vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo naložbenih življenjskih zavarovanj

Konec marca 2012 sem prek spletnih strani 14 zavarovalnic našla 47 naložbenih življenjskih zavarovanj. Od tega sem identificirala 3, ki so namenjena posebej starejši populaciji. To so zavarovanje Fondpolica Zlata leta zavarovalnice KD Življenje, d.d., zavarovanje ZM PRIZMA Modra naložba Zavarovalnice Maribor, d.d., in Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE Zavarovalnice Triglav, d.d. Na ponudbo vseh treh naložbenih zavarovanja za starejše vpliva starost zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, kot je to značilno tudi za večino ponudb naložbenih življenjskih zavarovanj. Število zavarovanj glede na vpliv starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja na ponudbo prikazujem v Tabeli 35.

Tabela 35: Število naložbenih življenjskih zavarovanj glede na vpliv starosti zavarovane osebe ob sklenitvi na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Naložbena življenjska zavarovanja	Ali starost zavarovane osebe vpliva na ponudbo?			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	27	2	15	44
Namenjena posebej starejši populaciji	3			3
Fondpolica Zlata leta	1			
ZM PRIZMA Modra naložba	1			
Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE	1			
Skupaj	30	2	15	47

Vir: Zavarovalnica Triglav, d.d., Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE, 2010, str. 8; Fondpolica Zlata leta, 2012; Zavarovalnica Maribor, d.d., ZM PRIZMA Modra naložba, 2012, str. 4; spletne strani zavarovalnic.

Tri naložbena življenjska zavarovanja, namenjena posebej starejši populaciji, se razlikujejo od naložbenih zavarovanj, namenjenih splošni populaciji po tem, da spol in zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vplivata na ponudbo zavarovanja. Število zavarovanj glede na vpliv spola zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja prikazujem v Tabeli 36, število zavarovanj glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe pa prikazujem v Tabeli 37.

Tabela 36: Število naložbenih življenjskih zavarovanj glede na vpliv spola zavarovane osebe na ponudbo Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Naložbena življenjska zavarovanja	Ali spol zavarovane osebe vpliva na ponudbo?			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	20	4	20	44
Namenjena posebej starejši populaciji		3		3
Fondpolica Zlata leta		1		
ZM PRIZMA Modra naložba		1		
Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE		1		
Skupaj	20	7	20	47

Vir: Zavarovalnica Triglav, d.d., Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE, 2010, str. 8; Fondpolica Zlata leta, 2012; Zavarovalnica Maribor, d.d., ZM PRIZMA Modra naložba, 2012, str. 4; Interni dokumenti zavarovalnic.

Tabela 37: Naložbena življenjska zavarovanja glede na vpliv zdravstvenega stanja zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanj na ponudbo, Slovenija, obdobje od 27. do 31. 3. 2012

Naložbena življenjska zavarovanja	Ali zdravstveno stanje zavarovane osebe vpliva na ponudbo			Skupna vsota
	Da	Ne	Ni podatka	
Namenjena splošni populaciji	21	2	21	44
Namenjena posebej starejši populaciji		3		3
Fondpolica Zlata leta		1		
ZM PRIZMA Modra naložba		1		
Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE		1		
Skupaj	21	5	21	47

Vir: Zavarovalnica Triglav, d.d., Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE, 2010, str. 1; Fondpolica Zlata leta, 2012; Zavarovalnica Maribor, d.d., ZM PRIZMA Modra naložba, 2012, str. 3; Interni dokumenti zavarovalnic.

4.2.5 Značilnosti naložbenih življenjskih zavarovanj, namenjenih starejši populaciji

Pri proučevanju naložbenih življenjskih zavarovanj, ki so namenjena posebej starejši populaciji, sem našla nekaj značilnosti, ki so skupne tudi rizičnim življenjskim zavarovanjem za starejše, in sicer da zdravstveno stanje zavarovane osebe ne vpliva na ponudbo zavarovanja; zavarovalno kritje traja do konca življenja zavarovane osebe, kar pomeni, da v osnovi krijejo le primer smrti brez doživetja; zavarovalec plačuje premije obročno.

Druge značilnosti naložbenih življenjskih zavarovanj, namenjenih posebej starejšim so še, da starost zavarovane osebe vpliva na ponudbo zavarovanj, medtem ko spol ne; pristopne starosti se začnejo pri 40, 50 oziroma 60 letih, končajo pa pri 70 oziroma 80 letih. Najširši razpon med spodnjo in zgornjo mejo pristopne starosti ima zavarovanje ZM PRIZMA Modra naložba Zavarovalnice Maribor, d.d., in znaša 40 let (pristopna starost je od 40 do 80 let). Njeno nasprotje je Fondpolica Zlata leta, ki sprejema ljudi iz zelo ozkega starostnega razpona 15 let (pristopna starost je od 60. do 75. leta starosti).

Zavarovalci sklepajo naložbena zavarovanja za starejše brez vprašanj o zdravstvenem stanju zavarovane osebe, zato zavarovalnice omejujejo izplačila za primer smrti v prvih dveh letih trajanja zavarovanja, podobno kot to počnejo pri rizičnih življenjskih zavarovanjih, ki jih povzemam v poglavju 4.2.2. Pri Investicijskem zavarovanju FLEKS ZA ODRASLE Zavarovalnice Triglav, d.d., v primeru smrti zavarovane osebe v čakalnem roku (v prvih dveh letih od začetka zavarovanja) zavarovalnica izplača odkupno vrednost zavarovanja (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2010, str. 12). Po preteku tega roka zavarovalnica izplača zajamčeno zavarovalno vsoto oziroma vrednost premoženja na naložbenem računu zavarovalca, če je ta višja. Pri Zavarovalnici Triglav, d.d., navajajo, da je izplačilo v primeru smrti v prvih dveh letih določeno z odkupno vrednostjo prav zaradi poenostavitve sklenitve zavarovanja, ki ne zahteva informacij o zdravstvenem stanju. K osnovnemu zavarovanju je avtomatično priključeno še dodatno nezgodno zavarovanje. V primeru smrti zaradi nezgode zavarovalnica izplača dodatno zavarovalno vsoto za primer nezgodne smrti (Zavarovalnica Triglav, d.d., 2010, str. 6).

Zavarovalnica KD življenje, d.d., v sklopu Fonpolice Zlata leta (2012) v primeru smrti zavarovane v prvih dveh letih trajanja zavarovanja izplača odkupno vrednost police. Če v tem obdobju zavarovana oseba umre zaradi nezgode, izplača zajamčeno zavarovalno vsoto za primer smrti. Po dveh letih trajanja zavarovanja zavarovalnica v primeru smrti zavarovane osebe izplača zajamčeno zavarovalno vsoto oziroma vrednost premoženja na naložbenem računu zavarovalca, če je ta višja.

Pri zavarovanju ZM PRIZMA Modra naložba bo Zavarovalnica Maribor, d.d., v primeru smrti zavarovane osebe po dveh letih trajanja zavarovanja upravičencu izplačala zavarovalno vsoto za primer smrti oziroma vrednost premoženja na naložbenem računu, če je ta višja. Če zavarovana oseba umre pred pretekom dveh let, znaša izplačilo 80 % do tedaj vplačanih bruto premij. K osnovnemu zavarovanju je avtomatično priključeno dodatno nezgodno zavarovanje za primer smrti, iz katerega zavarovalnica v primeru smrti zaradi nezgode izplača dodatno zavarovalno vsoto za ta primer (Zavarovalnica Maribor, d.d., 2009).

5 PRIMERJAVA OBRAVNAVANIH ZAVAROVALNIH TRGOV S TEMELJI ZA RAZVOJ ZAVAROVALNEGA PRODUKTA

Šker (2011, str. 312) navaja, da je razvoj zavarovalnega produkta na določenem trgu projekt, v sklopu katerega si sledijo zaporedne faze. V prvi fazi analiziramo zunanje dejavnike tržišča kot so tržni, prodajni, pravni, politični in ekonomski dejavniki ter uzance in socialne vplive. V drugi

fazi je treba analizirati notranje dejavnike zavarovalnice: pripadnost družbi, vizijo družbe, kadre, finance in informacijsko tehnologijo. V tretji fazi zavarovalnica pripravi tržno strategijo in izvede raziskave: zavarovalnice določijo tip zavarovalnega posla ali potencialnih zavarovalnih proizvodov, prepoznajo potencialno ciljno tržišče, raziščejo ciljno tržišče in obdelajo prejete podatke. Sledijo še četrta faza s pripravo produktne mape zavarovalnega proizvoda, peta faza, ko zavarovalnice izobrazijo prodajni kader in izvedejo prodajo in šesta faza kontrolinga in izboljšav.

V magistrskem delu sem se osredotočila na tretjo fazo razvoja zavarovalnega produkta in raziskala potencial trga starejše populacije ter ponudbo zavarovanj iz zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj v Sloveniji, Italiji in Veliki Britaniji. V nadaljevanju podajam še opise nekaterih zavarovanj, ki sem jih našla v tuji strokovni literaturi in za katere menim, da so lahko dobra iztočnica za razmišljanje o novih produktih.

V vsakem pogledu je zavarovalni trg Velike Britanije med vsemi tremi proučenimi največji – največji je tudi v evropskem merilu, italijanski je glede na zbrano premijo življenjskih zavarovanj 4. v Evropi, slovenski pa 24. Glede na indeks staranja je prebivalstvo Velike Britanije mlajše od evropskega povprečja, slovensko je nekoliko starejše, italijansko pa je med najstarejšimi v Evropi. Tako v Sloveniji kot v Evropi se delež starejšega prebivalstva povečuje, v prihodnjih desetletjih se bo najbolj večal delež zelo starega prebivalstva.

Med raziskovalnim procesom sem proučila ponudbe 124 življenjskih zavarovanj vseh 14 zavarovalnic s sedežem ali podružnico v Sloveniji, ki ponujajo tovrstna zavarovanja, 18 zavarovanj v ponudbi zavarovalnic dveh največjih italijanskih zavarovalnih skupin in 14 zavarovanj v ponudbi zavarovalnic dveh največjih finančnih skupin Velike Britanije. Pri tem sem našla nekatere podobnosti in razlike. Skupno najdenim italijanskim in britanskim življenjskim zavarovanjem je, da prevladuje delež zavarovanj z dovoljeno zgornjo mejo pristopne starosti zavarovanih oseb vsaj 70 let, medtem ko v Sloveniji prevladujejo zavarovanja z dovoljeno zgornjo mejo pristopne starosti do pod 66 let.

V ponudbi proučenih britanskih zavarovalnic sem našla 5 zavarovanj (35 % vseh), ki so namenjena posebej starejši populaciji – s spodnjo mejo pristopne starost najmanj 40 let, v ponudbi slovenskih zavarovalnic sem jih našla 10 (8 % vseh). Ponudba življenjskih zavarovanj italijanskih zavarovalnic se razlikuje od slovenske in britanske po tem, da ne ponuja zavarovanj posebej za starejše, temveč ponuja 10 zavarovanj (55 % vseh) z zgornjo mejo pristopne starosti, ki je postavljena dokaj visoko, in sicer na 80 oziroma 85 let oziroma sploh ni omejena. Segment starejših obravnavajo v tem primeru enako kot segment splošne populacije.

V Veliki Britaniji namenjajo zavarovalnice starejši populaciji predvsem življenjska zavarovanja za primer smrti in rentna zavarovanja, v Sloveniji pa še naložbena zavarovanja. Vsa tako najdena zavarovanja trajajo do konca življenja zavarovane osebe in zavarovalnice ne zahtevajo podatkov o zdravstvenem stanju zavarovanih oseb. Po drugi strani imata italijanski zavarovalnici v svojem prodajnem portfelju, ki je dosegljiv tudi starim starim, celo paleto zavarovalnih vrst: rizična,

mešana in naložbena življenjska zavarovanja ter pokojninska zavarovanja. Njihovo število po zavarovalnih podvrstah navajam v Tabeli 38.

Tabela 38: Število zavarovalnih produktov (tudi) za starejše po zavarovalnih podvrstah v treh proučenih državah

	Država in zajete zavarovalne skupine		
	Slovenija*	Velika Britanija*	Italija**
Zavarovalne podvrste	14 zavarovalnic	Lloyds, Legal & General	Poste Vita, Mediolanum Vita
Življenjsko zavarovanje za primer smrti	5	2	2
Rentno zavarovanje	2	3	
Mešano življenjsko zavarovanje			2
Naložbeno življenjsko zavarovanje	3		4
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje			2
Skupaj	10	5	10
Vsa proučena zavarovanja (156 kom)	124	14	18

Legenda: * Število zavarovanj, namenjenih posebej starejši populaciji. ** Število zavarovanj, ki jih lahko sklepa splošna in starejša populacija (stara tudi 80 ali 85 let oziroma pristopna starost sploh ni omejena).

Zavarovanjem za starejše je skupno to, da zavarovalnice ob sklenitvi zavarovanja ne zahtevajo podatkov o zdravstvenem stanju zavarovane osebe, zavarovalne dobe pa so v nekaterih primerih omejene na določeno časovno obdobje, v drugih pa so vseživljenjske. Ponudba italijanskih zavarovalnic dokazuje, da lahko vsa zavarovanja oblikujemo tako, da jih lahko sklepa tudi starejša populacija.

Nepoznavanje zdravstvenega stanja zavarovane osebe pomeni za zavarovalnice tveganje, da bodo pritegnile predvsem osebe slabšega zdravja. S tveganjem škodljive selekcije, ki bi jo lahko izvajale zavarovane osebe, se spopadajo na podobne načine. Zavarovalnice v Sloveniji in Veliki Britaniji obvladujejo tveganje slabšega zdravja zavarovanih oseb, ki sklepajo klasična življenjska in naložbena zavarovanja, z omejevanjem izplačil za primer smrti v t.i. čakalni dobi dveh let. Italijanske zavarovalnice znižujejo tveganje slabšega zdravstvenega stanja z določanjem zavarovalnih vsot za primer smrti, ki se gibajo v višini vplačanih zavarovalnih premij. Načine obvladovanja tveganja škodljive selekcije povzemam v Tabeli 39.

Tabela 39: Povzetek obvladovanja tveganja škodljive selekcije pri življenjskih zavarovanjih za starejše, ki se sklepajo brez vprašanj o zdravstvenem stanju zavarovane osebe

Država	Način obvladovanja škodljive selekcije
Slovenija	Omejevanje izplačil zavarovalnih vsot v čakalnem obdobju 2 let.
Velika Britanija	Omejevanje izplačil zavarovalnih vsot v čakalnem obdobju 2 let.
Italija	Zavarovalna vsota za doživetje ali smrt je enaka vplačani premiji ali višja za nek minimalen odstotek.

Pri rentnih zavarovanjih ima slabše zdravstveno stanje obraten učinek kot pri življenjskih zavarovanjih. Vpliv škodljive selekcije se v tem primeru izraža kot možnost, da bi se za nakup rentnega zavarovanja odločale predvsem zavarovane osebe z boljšim zdravstvenim stanjem. Zavarovalnice ne določajo posebnih omejitev ob sklenitvi zavarovanja, temveč to tveganje upoštevajo že pri aktuarskih izračunih (interna komunikacija z Zavarovalnico Triglav, d.d.).

Tudi glede vpliva spola in starosti zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja se ponudba italijanskih zavarovalnic razlikuje od britanskih in slovenskih. Na ponudbo britanskih rizičnih in rentnih zavarovanj, ki so namenjena posebej starejši populaciji, vplivata tako spol kot starost zavarovane osebe ob sklenitvi zavarovanja, kar je značilno tudi za druga tovrstna zavarovanja, ki jih namenjajo splošni populaciji. Po drugi strani spol in starost zavarovane osebe ne vplivata na ponudbo italijanskih mešanih in rizičnih zavarovanj, po čemer se ta zavarovanja razlikujejo od druge ponudbe tovrstnih zavarovanj v Italiji. Pri nekaterih italijanskih naložbenih življenjskih zavarovanjih starost vpliva na ponudbo, pri drugih pa ne. Slovenija je glede vpliva starosti in spola na ponudbo življenjskih zavarovanj za starejše nekje vmes. V Tabeli 40 povzemam vpliv starosti, spola in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo življenjskih zavarovanj za starejše v treh obravnavanih državah.

Tabela 40: Povzetek vpliva spola, starosti in zdravstvenega stanja zavarovane osebe na ponudbo življenjskih zavarovanj za starejše

Značilnost	Slovenija	Velika Britanija	Italija
Vpliv spola	Da/Ne	Da	Ne
Vpliv starosti	Da/Ne	Da	Da/Ne
Vpliv zdravstvenega stanja	Ne	Ne	Ne

Thakral in van Deel (2011, str. 5) navajata, da se zavarovalništvo v zadnjih nekaj letih spopada z zmanjšanjem zaupanja strank, kar je bilo zaznati še pred finančno krizo, s pojavom finančne krize v letih 2007–2009 pa se je nezaupanje poglobilo. Posledica je bila slabša prodaja življenjskih zavarovanj in premik povpraševanja k manj zapletenim življenjskim zavarovalnim produktom s fiksnimi donosi. Na podlagi tega Thakral in van Deel (2011, str. 10) zastopata stališče, da lahko v prihodnosti zavarovalnice pridobijo konkurenčno prednost predvsem s prilagoditvijo produktnega portfolia, s prodajo prek dodatnih prodajnih poti (predvsem prek

mobilnih telefonov in interneta), z zagotavljanjem dodatnih storitev, s čimer dosežejo razlikovanje od konkurence, in napadom konkurence z inovativnimi strategijami glede produktov, cen, distribucije, storitev in procesov. Stranke vedno bolj povprašujejo po zavarovalnih produktih, ki so enostavni in z razumljivo vsebino, dostopni prek spleta, zagotavljajo minimalen donos, zagotavljajo davčne olajšave in združujejo življenjsko in pokojninsko zavarovanje, kar omogoča celostno finančno planiranje. Podobnega mnenja je Ferro (2009, str. 119), ki pravi, da današnji upokojenci zahtevajo bolj fleksibilne pokojninske zavarovalne produkte. Pri tem se nanaša predvsem na izplačevanje sredstev, ki so jih upokojenci akumulirali do upokojitve. Ugotavlja, da je na trgu že vrsta rentnih zavarovanj, vendar za kupca niso privlačna, ker je nakup rente po navadi dokončna in nepreklicna odločitev. V svojem strokovnem članku predlaga kombinacijo rentnega zavarovanja in dolgotrajne oskrbe (Ferro, 2009, str. 129). Rentno zavarovanje in zavarovanje dolgotrajne oskrbe privlačijo nasprotno nevarnostne skupine ljudi. Rentna zavarovanja so zanimiva za osebe, ki pričakujejo, da bodo dolgo živele, medtem ko je zavarovanje dolgotrajne oskrbe privlačno predvsem za osebe, ki pričakujejo, da jo bodo potrebovale. Kombinacija obojih bi znižala ceno rentnih zavarovanj, s kritjem dolgotrajne oskrbe pa bi postala zanimiva za širšo populacijo starejših (Ferro, 2009, str. 129).

V zadnjem desetletju so se na svetovnem trgu pojavila tudi t.i. mikro zavarovanja, ki so uvedla inovativne strategije glede cen. Plačilo premij pri teh zavarovanjih je lahko dnevno, tedensko, mesečno (Thakral & van Deel 2011, str. 13). Zavarovanja so sicer namenjena populaciji manj razvitega dela sveta, kot bomo videli v nadaljevanju, pa so lahko dobra iztočnica za razvoj zavarovalnih produktov za starejše. Beseda mikro nakazuje, da gre za relativno nizke finančne transakcije, zato so mikro zavarovanja alternativa za gospodinjstva z nizkimi dohodki, kakršna so tudi povečini gospodinjstva starejše populacije (Swiss Re, 2010, str. 1). V nasprotju s klasičnimi zavarovalnimi produkti razvitih držav je za mikro zavarovanja značilno, da je cena zavarovanja nizka, zavarovalni produkt je enostaven, z razumljivo vsebino, podatki za aktuarske izračune so omejeni, premija je lahko skupinska – za celotno skupnost, zavarovalnice uporabljajo za prodajo inovativne prodajne kanale, sprejem v zavarovanje je enostaven, zavarovalne vsote so nizke, zavarovanje vsebuje malo ali nič izključitev, zavarovalci plačujejo premije neredno, reševanje škod je enostavno in hitro (Swiss Re, 2010, str. 3). Mikro zavarovanja navajam, ker sem prepričana, da so dobra iztočnica za razvoj zavarovanj za starejšo populacijo, ker večina značilnosti mikro zavarovanj dobro pokriva potrebe starejše populacije. Pri tem se navezujem predvsem na nizke premije, ozko zavarovalno kritje, enostavnost zavarovalnega produkta, polic, sprejema in procesa reševanja zavarovalnih primerov.

Na podlagi napisanega lahko sklepam, da imajo zavarovalnice še veliko manevrskega prostora za razvoj ponudbe za starejšo populacijo, le prepoznati ga morajo kot potencialno ciljno tržišče.

SKLEP

Dejstvo je, da se število in delež starejše populacije večata in se bosta gotovo večala še naslednjih 50 let. Dejstvo je tudi, da je populacija, ki se veča, za zavarovalnice bolj tvegana

zaradi slabšega zdravstvenega stanja in z nižjo ekonomsko močjo od povprečne populacije, kar bi lahko zavarovalnice na prvi pogled odvrnilo od razvoja zavarovalnih produktov za to populacijo.

Z analizo britanskega, italijanskega in slovenskega trga sem ugotovila, da na trgih obstajajo različne ponudbe zavarovanj, ki jih lahko sklepa (tudi) starejša populacija, da zavarovalnice uporabljajo različne prijeme, s katerimi se soočajo s tveganjem povečane smrtnosti v starosti in škodljive selekcije ter da so v tujini dovoljene pristopne starosti zavarovanih oseb višje kot v Sloveniji, ali pa sploh niso omejene. Poleg tega ugotavljam, da se v nerazvitih državah z zelo nizko kupno močjo in nerazvitim zavarovalstvom pojavlja nova vrsta zavarovanja t.i. mikro zavarovanje, kar dokazuje, da so zavarovalnice sposobne prilagoditi svojo ponudbo tudi najbolj ekstremnim okoliščinam. Ključne prednosti teh zavarovanj so nizka premija in nizke zavarovalne vsote, enostavnost ponudbe in skoraj nič izključitev, kar je lahko odlično izhodišče za razmišljanje o razvoju življenjskih zavarovanj za skoraj 210.000 upokojujencev v Sloveniji, ki prejemajo pokojnino v višini do 500 EUR. Zavarovanci zahtevajo vedno bolj fleksibilne produkte, ki jih lahko prilagajajo svojim različnim potrebam v starosti: zagotovitvi dodatne pokojninske rente ter sredstev za dolgotrajno oskrbo.

Na podlagi ugotovitev iz magistrskega dela lahko potrdim hipotezo, da sta dolgoživa družba in proces staranja priložnost za slovensko zavarovalno stroko in razvoj novih nizkocenovnih zavarovalnih produktov za ekonomsko najbolj šibki del starejšega prebivalstva kot tudi celotne palete življenjskih zavarovanj za tiste z boljšo kupno močjo. Predvidevam, da bodo slovenske zavarovalnice v bodoče dvignile meje pristopnih starosti zavarovanih oseb vsaj do 80 let ali ta sploh ne bo omejena in da bodo zavarovalnice našle nove načine za obvladovanje tveganja škodljive selekcije, ki bodo omogočala sklepanje istih zavarovanj hkrati mladim in starejšim.

LITARATURA IN VIRI

1. Accetto, B. (1987). *Starost in staranje: osnove medicinske gerontologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
2. *The Actuary*. Najdeno 21. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.theactuary.com/news/2012/03/cea-rebrands-as-insurance-europe/>
3. Agencija za zavarovalni nadzor. (2012). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2011*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
4. Ahčan, A., Medved, D., & Pitacco, E. (2011). Forecasting mortality by mixing mortality experiences (prispevek na konferenci). *Demography and Longevity Workshop, CEPAR Sydney*. Najdeno 1. julija 2012 na spletnem naslovu <http://cepar.edu.au.tmp.anchor.net.au/media/68799/Annamaria%20Olivieri.pdf>
5. *Annuities*. Najdeno 25. marca 2012 na spletnem naslovu <http://scottishwidows.co.uk/pensions/annuities/index.html>
6. Association of British Insurers. (2011). *UK Insurance – Key facts*. Najdeno 11. januarja 2012 na spletnem naslovu http://www.abi.org.uk/Facts_and_Figures/58167.pdf
7. Associazione Nazionale Fra Le Imprese Assicuratrici. (2012). *Fact-pack mercato Vita*. Najdeno 1. julija 2012 na spletnem naslovu http://www.ania.it/export/sites/default/documenti/a9643c48-7712-11e0-80c9-f3c446ddba06__110505_Fact_Pack_Mercato_VITA.pdf
8. Bijelić, M. (1998). *Zavarovanje in pozavarovanje*. Ljubljana: Art agencija za Slovenico.
9. Boncelj, J. (1983). *Zavarovalna ekonomika*. Maribor: Založba Obzorja.
10. Budimir, M. (2008). *Priročnik za življenjsko zavarovanje s pravnimi osnovami*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
11. *Chi siamo* [podjetje Poste Vita]. Najdeno 26. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.postevita.it/chisiamo/>
12. Comité européen des assurances. (2010). *The European Life Insurance Market in 2009*. CEA Statistics No 43. Najdeno 11. januarja 2012 na spletnem naslovu http://www.cea.eu/uploads/Modules/Publications/Life%202009_final.xls
13. Comité européen des assurances. (2011a). *European Insurance – Key Facts*. Najdeno 1. julija 2012 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/key-facts-2011.pdf>
14. Comité européen des assurances. (2011b). *European Insurance in figures*. CEA Statistics No 44. Najdeno 1. julija 2012 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/european-insurance-in-figures-2011.pdf>
15. *Compare annuities*. Najdeno 23. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.legalandgeneral.com/annuities/guide-to-annuities/compare-annuities/>
16. Dimovski, V. (b.l.) *Redefinicija koncepta staranja in management starostnikov*. Kapitalska družba, d.d. Najdeno 31. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.kapitalska-druzba.si/pokojninski_sistem/raziskave/raziskava_o_odnosu_do_starosti/zbornik/vlado_dimovski

17. Dimovski, V. (2008a). Nova veja managementa – management starostnikov. *MQ: revija združenja Manager*, (7), 18–20.
18. Dimovski, V. (2008b). Pomembnost managementa starostnikov za zavarovalništvo. *15. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 29. in 30. maj 2008, 1. del* (str. 175–183). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
19. Dimovski, V., Žnidaršič, J., Lapajne, P., Tič Vesel, M., Vohar, M., & Milinović, D. (2008). *Odnos podjetij do starejših zaposlenih: poročilo raziskave z interpretacijo rezultatov in priporočili*. Ljubljana: Kapitalska družba.
20. *Dnevna tečajnica – referenčni tečaji ECB*. (2012). Najdeno 22. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/podatki/tec-bs.asp>
21. Dvoršak Bugarija, J. (2005). *Obvladovanje tveganja: v zavarovalnih finančnih institucijah*. Ljubljana: Pegaz International.
22. *European market operators – 2010*. Najdeno 14. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/facts-figures/statistical-series/market-operators>
23. *European market operators – 2009*. Najdeno 21. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/facts-figures/statistical-series/market-operators>
24. Eurostat. *1st January population by sex and 5-year age groups [proj_10c2150p]*. Najdeno 14. maja 2012 na spletnem naslovu http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
25. *Evropska komisija – Sporočilo za medije*. (2011, december). Najdeno 2. julija 2012 na spletnem naslovu <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1581&format=HTML&aged=1&language=SL&guiLanguage=en>
26. Ferro, G. (2009). One Possible Life Insurance Market Response to Ageing. *The Geneva Papers*, 34, 119–136.
27. Flis, S. (1999). *Zbrani spisi o zavarovanju. IV. knjiga*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, GIZ.
28. *Fondpolica Zlata leta*. Najdeno 27. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.kd-zivljenje.si/?subpageid=255>
29. Herrington, S. E., & Niehaus, G. R. (1999). *Risk management and insurance*. Boston: Irwin/McGraw-Hill.
30. Ilić, M., Kalin, K., Povhe, J., Šter, D., & Žnidaršič, T. (2008). *Prebivalstvo Slovenije 2006*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
31. Insurance Europe. (2012). *How insurance works*. Bruselj: Insurance Europe aisbl.
32. *Insurance Overview* [Lloyds banking group]. Najdeno 17. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.lloydsbankinggroup.com/customers/insurance2.asp>
33. Javornik, J. S. (2006). *Socialni razgledi 2006*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
34. Kotler, P. (2004). *Management trženja*. Ljubljana: GV Založba.
35. *Legal & General*. Najdeno 31. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.legalandgeneral.com/>
36. Legal & General Assurance Society Limited. (2011a). *Key Facts Over 50s Life Insurance Plans* (brošura z oznako CW2004 05/11 H0119151). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem

- naslovu http://www.legalandgeneral.com/_resources/pdfs/life-cover/dm-campaigns/Fixed%20and%20Increasing%20Policy%20Summary%20CW1847.pdf
37. Legal & General Assurance Society Limited. (2011b). *Key Features of Legal & General's Pension Annuity* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.legalandgeneral.com/annuities/guide-to-annuities/literature-library/Key_features_Pension_Annuity_W12325.pdf
 38. Legal & General Assurance Society Limited. (2011c). *Key Features of Legal & General's with Profits Annuity and Pension Annuity* (Brošura z oznako W12326 09/11). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.legalandgeneral.com/annuities/guide-to-annuities/literature-library/Key_features_pension_annuities_W12326.pdf
 39. Legal & General Assurance Society Limited. (2011č). *Key Features of the Mortgage and Family Protection Plans* (brošura z oznako Q31373 11/11). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.legalandgeneral.com/_resources/pdfs/life-cover/Level-and-decreasing-kfd.pdf
 40. Legal & General Assurance Society Limited. (2011d). *Stakeholder Pension Plan. Key Features* (brošura z oznako W10577 03/11). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.legalandgeneral.com/_resources/pdfs/pensions-retirement/pensions/W10577.pdf
 41. *Legal information*. Najdeno 25. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.legalandgeneral.com/legal-information/>
 42. *Linee di prodotto* [podjetja Mediolanum Vita]. Najdeno 21. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/31_48.htm
 43. *Lloyds banking group*. Najdeno 21. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.lloydsbankinggroup.com/home.asp>
 44. Malačič, J. (2006). *Demografija. Teorija, analiza, metode in modeli* (6. izdaja). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
 45. Malačič, J. (2008). Demografske razmere v Sloveniji v luči evropskih trendov. *15. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 29. in 30. maj 2008, 1. del* (str. 95–111). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
 46. Mediolanum Vita. (2010a). *Mediolanum Life Protection. Contratto di Assicurazione Temporanea per il Caso di Morte a Premio Annuo*. Brošura z oznako MLP PA 01/12/10 GLO. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/MLP_premio_annuo.pdf
 47. Mediolanum Vita. (2010b). *Offerta pubblica di sottoscrizione di MEDIOLANUM CAPITAL NEW. Prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked*. Zavarovalni pogoji z oznako MCN 20/10/10 CC. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/MCN_Condizioni.pdf
 48. Mediolanum Vita. (2011a). *Life Serenity Global. Brošura z oznako LSG 31/05/2011*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/FascicoloInformativo_LSGLOBAL.pdf
 49. Mediolanum Vita. (2011b). *Life Serenity Vita. Brošura z oznako LSV 31/05/11*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/FascicoloInformativo_LifeSerenity_Vita.pdf

50. Mediolanum Vita. (2011c). *Offerta pubblica di sottoscrizione di LIFE FUNDS prodotto finanziario-assicurativo di tipo unit linked*. Zavarovalni pogoji z oznako LF 01/04/2011 CC. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/Condizioni_contratto_LF_BM.pdf
51. Mediolanum Vita. (2011č). *Offerta pubblica di sottoscrizione di Mediolanum New Generation prodotto finanziario-assicurativo di tipo Unit Linked*. Brošura z oznako MNG 01/04/2011 SS. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/SchedaSintetica_NewGeneration.pdf
52. Mediolanum Vita. (2011d). *TaxBenefitNew*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/31_54.htm
53. Mediolanum Vita. (2012). *MEDIOLANUM PLUS – Edizione gennaio 2012. Contratto di Assicurazione sulla Vita con Partecipazione agli Utili*. Brošura z oznako MPLUS 01/01/2012. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.mediolanumvita.it/pdf_vi/Fascicolo_InformativoMP_gennaio2012.pdf
54. Medved, D. (2004). *Analiza možnosti obvladovanja stroškov v zavarovalnicah – primer življenjske zavarovalnice* (doktorska disertacija). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
55. Medved, D. (2011). Projecting future longevity in Slovenia based on cause of mortality. *Zavarovalniški horizonti*, 7(2), 35–68.
56. *Members*. Najdeno 21. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/index.php/about-us/members>
57. Modra zavarovalnica, d.d. (2011, december). *Splošni pogoji za izplačevanje pokojninske rente iz prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (SPR12/2011)*. Najdeno 31. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.modra-zavarovalnica.si/fileadmin/rente/Splosni_pogoji_Modra_renta.pdf
58. NLB Vita, življenjska zavarovalnica, d.d. (2011, julij). *Splošni pogoji za življenjsko zavarovanje NLB Vita Senior SPL-20/08*. Najdeno 28. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.nlbvita.si/zavarovanje-senior>
59. *NLB Vita Senior*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.nlbvita.si/zavarovanje-seniorVita>
60. Obligacijski zakonik. *Uradni list RS* št. 97/2007-UPB1.
61. Okorn, B. (2002). *Primerjava pokojninskih stebrov v Sloveniji in Veliki Britaniji* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
62. *Over 50 Guaranteed Life Plan*. Najdeno 21. junija 2012 na spletnem naslovu <http://www.halifax.co.uk/investments/products/over-50-guaranteed-life-plan/>
63. *OVER 50s Fixed Plan Quote*. Najdeno 26. marca 2012 na spletnem naslovu https://www.legalandgeneral-over50.com/onlinequote/form.do?formName=LGO50sProd&xslt=html4.xsl&brand=Rebrand&populateData=/form/form_body/product/product_type=Life%0D/form/form_body/product/increase_inflation=No%0D/form/form_body/partner_id=LGO50sProd%0D/form/form_body/agent_number=2400075%0D/form/form_body/campaign=A001ABAB
64. Pečjak, V. (2007). *Psihologija staranja*. Bled: samozaložba.
65. *People by age group. Proportion of population aged 0–14 years*. Najdeno 14. aprila 2012 na spletnem naslovu

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00010>

66. Personal pension scheme. (b.l.) V *Wikipedia*. Najdeno 25. marca 2012 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Personal_pension_scheme
67. Poste Vita. (2010). *Postapersona AffettiProtetti* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletni http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/tcm/postapersona_affetti_protetti/download/PPersona%20AffettiProtetti_DICEMBRE_2010%20NO_FIRMA.pdf
68. Poste Vita. (2011b). *Postafuturo Certo 2011* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/ramo_I/postafuturo_certo2011/download/PFuturo_Certo_Aprile_2011_nofirma.pdf
69. Poste Vita. (2011c). *Postafuturo Extra* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/ramo_I/postafuturo_extra/download/PFuturo%20Extra_giugno2011_nofirma.pdf
70. Poste Vita. (2011č). *Postafuturo MultiUtile* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/ramo_I/postafuturo_multiutile/download/PFuturo_Multiutile_giugno2011_nofirma.pdf
71. Poste Vita. (2011d). *Postapresente Cedola* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/ramo_I/postapresente_cedola/download/PPresente_Cedola_giu2011_nofirma.pdf
72. Poste Vita. (2011e). *Postaprevenienza Valore* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/previdenza/postaprevenienza_valore/posteprevenienza.shtml
73. Poste Vita. (2011f). *Postaprotezione Mutuo* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletni http://www.postevita.it/Prodotti/PosteAssicura/in_collocamento/persona/postaprotezione_mutuo/download/PP_Mutuo_giugno_2011.pdf
74. Poste Vita. (2011g). *Postaprotezione Prestito* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletni http://www.postevita.it/Prodotti/PosteAssicura/in_collocamento/persona/postaprotezione_prestito/download/PProtezionePrestito_giugno2011.pdf
75. Poste Vita. (2012a). *Postafuturo Fidelity* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/ramo_I/postafuturo_fidelity/download/PFuturo_Fidelity.pdf
76. Poste Vita. (2012b). *Programma Garantito 6sereno* (brošura). Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.postevita.it/Prodotti/PosteVita/in_collocamento/index_linked/6sereno/download/SchedaSintetica_6Serenio.pdf

77. *Presentazione*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu <https://www.mediolanumvita.it/23.htm>
78. *Prodotti*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.postevita.it/prodotti/>
79. *Proportion of population aged 65 and over*. Najdeno 14. aprila 2012 na spletnem naslovu <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00028>
80. Prva osebna zavarovalnica, d.d. (2011, julij). *Splošni pogoji Prva renta – rentno zavarovanje s plačilom premije v enkratnem znesku*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.prva.net/dodatno_pokojninsko_zavarovanje.asp?FolderId=520
81. *Rentna zavarovanja* [zavarovalnice Merkur, d.d.]. Najdeno 28. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.merkur-zav.si/cms/beitrag/1009144/127864>
82. *Rentna zavarovanja* [zavarovalnice Wiener Städtische, d.d.]. Najdeno 28. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.wienerstaedtiche.si/zasebno/zivljenjska-zavarovanja/rentna-zavarovanja/>
83. Repek, S., & Šemrov, J. (2012). Primer določanja verjetnostne porazdelitve obveznosti rentnih življenjskih zavarovanj glede na tveganje dolgoživosti z uporabo stohastičnih metod vrednotenja. *Zavarovalniški horizonti*, 8(1), 45–61.
84. *Retirement Account*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.scottishwidows.co.uk/pensions/retirement_account/in_detail.html
85. Ryan, D., & Singleton, M. (2011). *A window into the future: Understanding and predicting longevity*. Zurich: Swiss Reinsurance Company Ltd.
86. Sambt, J., Medved, D., Ahčan, A., Sraka, R., & Pitacco, E. (2011). Projecting future longevity in Slovenia based on cause of mortality. *Zavarovalniški horizonti*, (2), 35–68.
87. Scottish Widows. (2011a). *Key Features of Critical Illness with Life Cover* (brošura z oznako 45453 03/11). Najdeno 4. marca 2012 na spletnem naslovu <http://reference.scottishwidows.co.uk/docs/45453.pdf>
88. Scottish Widows. (2011b). *Key Features of Life Cover. Important information you need to read* (brošura z oznako SW57053 03/11). Najdeno 17. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://reference.scottishwidows.co.uk/docs/SW57053.pdf>
89. Scottish Widows. (2011c). *Key Features of Lifetime Cover* (brošura z oznako 46641 03/11). Najdeno 4. marca 2012 na spletnem naslovu <http://reference.scottishwidows.co.uk/docs/46641.pdf>
90. Scottish Widows. (2011č). *Key Features of the Personal Pension Plan* (brošura z oznako 42242 04/11). Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu <http://reference.scottishwidows.co.uk/literature/doc/42242>
91. Scottish Widows. (2011d). *Key Features of the Stakeholder Pension Plan* (brošura z oznako 42639KF 04/11). Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu <http://reference.scottishwidows.co.uk/literature/doc/42639KF>
92. *Seznam zavarovalnih subjektov*. Najdeno 12. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.a-zn.si/Default.aspx?id=35>
93. Singleton, M., Thomsen, T., & Yiasoumi, C. (2010). *A short guide to longer lives: Longevity funding issues and potential solutions*. Zurich: Swiss Reinsurance Company Ltd.

94. Slovensko zavarovalno združenje. (2008). *Zavarovalni statistični standard*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
95. Slovensko zavarovalno združenje. (2010). *Življenjsko zavarovanje*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
96. Stakeholder pension scheme. (b.l.) V *Wikipedia*. Najdeno 22. marca 2012 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Stakeholder_pension_scheme
97. *Stakeholder pensions*. Najdeno 25. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.scottishwidows.co.uk/pensions/stakeholder_pensions/index.html
98. Statistični urad Republike Slovenije. (2011). *Statistični letopis Republike Slovenije 2011*. Najdeno 2. maja 2012 na spletnem naslovu <http://www.stat.si/letopis/letopisprvastran.aspx>
99. Statistični urad Republike Slovenije. (2012). *Prebivalstvo staro 15 ali več let po statusu aktivnosti, spolu in starosti, Slovenija, večletno*. Najdeno 3. junija 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G3002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/03_05G30_aktivnost/&lang=2
100. Statistični urad Republike Slovenije. *Umrli po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 1960 in od 1985 naprej, letno*. Najdeno 10. julija 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05L1012S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/32_Umrlijivost/05_05L10_umrli_SL/&lang=2
101. Statistični urad Republike Slovenije. *Umrli po vzroku smrti (MKB poglavja I–XIX), spolu in starostnih skupinah, Slovenija, letno*. Najdeno 10. julija 2012 na spletnem naslovu http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05L3004S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/32_Umrlijivost/15_05L30_umrli-vzrok/&lang=2
102. Swiss Re. (2011). *Sigma*, 6/2010. Zurich: Swiss Reinsurance Company Ltd.
103. Swiss Re Life & Health Limited. (2001). *Bancassurance – a guide to effective development. Executive summary*. London: Swiss Re life & Health Limited.
104. Širok, K., & Vodopivec, M. (2009). Poti in dejavniki prehoda v delovno neaktivnost v Sloveniji. *IB revija. Revija za strokovna in metodološka vprašanja trajnostnega razvoja*, (1), 5–23.
105. Šker, T. (2011). Zavarovalni proizvodi na manj razvitih tujih zavarovalnih tržiščih. *18. dnevi slovenskega zavarovalništva, Portorož 9. in 10. junij 2011*, (str. 305–314). Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, g.i.z.
106. Škufca, F. (2003). *Zavarovalstvo na Slovenskem*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, g.i.z.
107. Šnuderl, K., & Žnidaršič, T. (2009, 24. april). Prebivalstvena piramida, Slovenija. Statistični urad Republike Slovenije. Najdeno 14. aprila 2012 na spletnem naslovu http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2299
108. Thakral, C., & van Deel, L. (2011). The future of Life Insurance. Capgemini. Najdeno 5. julija na spletnem naslovu <http://www.capgemini.com/insights-and-resources/by-publication/the-future-of-life-insurance/>
109. Tontine. (b.l.) V *Wikipedia*. Najdeno 22. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://en.wikipedia.org/wiki/Tontine>

110. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. (2005). *Strategija razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
111. Vertot, P. (2008). *Prebivalstvo Slovenije se stara – potrebno je medgeneracijsko sožitje*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
112. Vertot, P. (2009). *Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060 : projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
113. *Vita AS 60 Plus – novo življenjsko zavarovanje*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.adriatic-slovenica.si/za-fizicne-osebe/vrste-zavarovanj/zivljenje/zivljenjska-zavarovanja/zivljenjsko-zavarovanje-vita-as-60-plus>
114. *Who we are*. Najdeno 25. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.st-andrews.co.uk/about/who-we-are>
115. Zakon o zavarovalništvu. *Uradni list RS št. 99/2010-UPB7*.
116. *Zavarovalne vrste*. Najdeno 22. oktobra 2012 na spletnem naslovu <http://www.a-zn.si/Default.aspx?id=52&typeId=22&sub=0>
117. Zavarovalnica Maribor, d.d. (2009). *Splošni pogoji za vseživljenjsko zavarovanje, vezano na enote vzajemnih skladov ŽZMN-02/09*. Maribor: Zavarovalnica Maribor, d.d.
118. Zavarovalnica Maribor, d.d. (2012). *ZM PRIZMA Modra naložba*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.zav-mb.si/uploads/media/Modra_nalozba_-_navpicna.pdf
119. Zavarovalnica Tilia, d.d. (2007). *Življenjsko zavarovanje Zlata jesen ŽZJ-07-2* (zavarovalni pogoji). Novo mesto: Zavarovalnica Tilia, d.d.
120. Zavarovalnica Triglav, d.d. (2006, november). *Splošni pogoji za rentno zavarovanje z enkratnim plačilom premije*. Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, d.d.
121. Zavarovalnica Triglav, d.d. (2010, december). *Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE*. (Brošura). Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, d.d.
122. Zavarovalnica Triglav, d.d. (2012). *Življenjsko zavarovanje 50 PLUS* (brošura in zavarovalni pogoji). Ljubljana: Zavarovalnica Triglav, d.d.
123. *Zavarovanje »Zlata jesen«*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.zav-tilia.si/si/zivljenje/klasicno/zavarovanje_zlata_jesen/
124. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. (2012a). *Statistični pregled 2012–04*. Najdeno 3. junija. 2012 na spletnem naslovu http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/zpiz+internet/zpiz/prvastran/ozavarovanju/statisticni_podatki/statisticni+pregled+2012-04#s01
125. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. (2012b). *Višina dajatev iz PIZ*. Najdeno 3. junija. 2012 na spletnem naslovu <http://www.zpiz.si/wps/wcm/connect/zpiz+internet/zpiz/prvastran/zavod/visina+dajatev+iz+piz>
126. *Življenjska zavarovanja*. Najdeno 29. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.zav-mb.si/zivljenje/zm-prizma-hibrid/>
127. *Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus*. Najdeno 27. marca 2012 na spletnem naslovu <http://www.adriatic-slovenica.si/za-fizicne-osebe/vrste-zavarovanj/zivljenje/zivljenjska-zavarovanja/zivljenjsko-zavarovanje-vita-as-60-plus>

128. Žnidarič, B. (2004). *Zavarovalništvo in varnost: zavarovalništvo kot mehanizem zagotavljanja varnosti posameznika v sodobni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam kratic	i
Priloga 2: Članice Evropskega zavarovalnega združenja Insurance Europe	i
Priloga 3: Zavarovalni produkti življenjskih zavarovanj v ponudbi slovenskih zavarovalnic konec marca 2012.....	ii

Priloga 1: Seznam kratic

ABI = Association of British Insurers – Britansko zavarovalno združenje

ANIA = Associazione Nazionale Fra Le Imprese Assicuratrici

CEA = fr. Comité européen des assurances – Evropsko zavarovalno združenje

GBP = britanski funt

OZ-UPB1 = Obligacijski zakonik

SURS = Statistični urad Republike Slovenije

UK = angl. *United Kingdom* - Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske

UMAR = Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

ZPIZ = Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije

Zzavar = Zakon o zavarovalništvu

Priloga 2: Članice Evropskega zavarovalnega združenja Insurance Europe

1. marca 2012 se je Evropsko zavarovalno združenje Comité Européen des Assurances, bolj znano pod kratico CEA, preimenovalo v Insurance Europe (The Actuary, 2012). V nadaljevanju navajam seznam 34 zavarovalnih združenj iz 32 evropskih držav, ki so bile junija 2012 članice Evropskega zavarovalnega združenja (Members, 2012):

1. Avstrija (AT) – Versicherungsverband Österreich (VVO)
2. Belgija (BE) – Assuralia
3. Bolgarija (BG) – Association of Bulgarian Insurers (ABZ)
4. Hrvaška (HR) – Hrvatski ured za osiguranje
5. Ciper (CY) – Insurance Association of Cyprus
6. Češka (CZ) – Česká asociace pojišťoven (ČAP)
7. Danska (DK) – Forsikring & Pension (F&P)
8. Estonija (EE) – Eesti Kindlustusseltside Liit
9. Finska (FI) – Finanssialan Keskusliitto
10. Francija (FR) – Fédération Française des Sociétés d'Assurances (FFSA)
11. Germany (DE) – Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft (GDV)
12. Grčija (GR) – Hellenic Association of Insurance Companies
13. Madžarska (HU) – Magyar Biztosítók Szövetsége (MABISZ)
14. Islandija (IS) – Samtök Fjármálafyrirtækja (SFF)
15. Irska (IE) – Irish Insurance Federation (IIF)
16. Italija (IT) – Associazione Nazionale fra le Imprese Assicuratrici (ANIA)
17. Latvija (LV) – Latvijas Apdrošinātāju asociācija (LAA)
18. Liechtenstein (LI) – Liechtensteinischer Versicherungsverband
19. Luksemburg (LU) – Association des Compagnies d'Assurances (ACA)
20. Malta (MT) – Malta Insurance Association
21. Nizozemska (NL) – Verbond van Verzekeraars
22. Norveška (NO) – Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO)
23. Poland (PL) – Polska Izba Ubezpieczeń (PIU)

24. Portugalska (PT) – Associação Portuguesa de Seguradores (APS)
25. Romunija (RO) – Uniunea Naționalăa Societăților de Asigurare și Reasigurare (Unsar)
26. Slovaška (SK) – Slovenská asociácia poisťovní
27. Slovenija (SI) – Slovensko Zavarovalno Združenje (SZZ)
28. Španija (ES) – Unión Española de Entidades Aseguradoras y Reaseguradoras (Unespa)
29. Švedska (SE) – Svensk Försäkring
30. Švica (CH) – Schweizerischer Versicherungsverband (ASA/SVV)
31. Turčija (TR) – Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
32. Združeno kraljestvo (UK) – The British Insurers' European Committee:
 - Association of British Insurers (ABI)
 - International Underwriting Association of London (IUA)
 - Lloyd's

Slika 1: Države članice Evropskega zavarovalnega združenja

Vir: Members, 2012.

Priloga 3: Zavarovalni produkti življenjskih zavarovanj v ponudbi slovenskih zavarovalnic konec marca 2012

V Tabeli 1 navajam seznam 124 zavarovalnih produktov življenjskih zavarovanj, ki sem jih našla na spletnih straneh 14 zavarovalnic v obdobju od 27. do 31. marca 2012.

Tabela 1: Seznam življenjskih zavarovanj na slovenskem trgu, najdenih v obdobju od 27. do 31. marca 2012

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
Adriatic Slovenica, Zavarovalna družba, d.d.	1		2						3
Vita AS - mešano zavarovanje			1						1
Vita AS Royal - popolno osebno zavarovanje	1								1
Življenjsko zavarovanje Vita AS 60 Plus			1						1
ERGO Zavarovalnica, d.d.			1			3			4
MBI Zavarovanje prihodnosti						1			1
Naložbeno življenjsko zavarovanje Moja prihodnost						1			1
Naložbeno življenjsko zavarovanje Moje življenje						1			1
Življenjsko zavarovanje kreditojemalcev Moja odgovornost			1						1
Generali, Zavarovalnica, d.d.	1		1			4			6
Naložbeno življenjsko zavarovanje EUROFOND						1			1
Naložbeno življenjsko zavarovanje FLEGMA						1			1
Naložbeno življenjsko zavarovanje GENERALI Baby Garant						1			1
Naložbeno življenjsko zavarovanje GENERALI Garant PLUS						1			1
Zavarovanje za primer smrti			1						1
Življenjsko zavarovanje EUROLIFE	1								1
GRAWE Zavarovalnica, d.d.	9		1			3	1		14
GRAWE 1-2-3 varčevalni načrt	1								1
GRAWE dvojček						1			1
GRAWE elite 20 PLUS	1								1
GRAWE mozaik	1								1
GRAWE naložba	1								1
GRAWE partner	1								1
GRAWE pokojnina							1		1
GRAWE skrbnik	1								1

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
GRAWE ščit			1						1
GRAWE varčevanje	1								1
GRAWE varnost	1								1
GRAWE življenje	1								1
GRAWEapollo fix						1			1
GRAWEapollo plus						1			1
KD Življenje, zavarovalnica, d.d.	1		1			9			11
FONDPOLICA						1			1
Fondpolica Družina						1			1
Fondpolica Klasika						1			1
Fondpolica Otrok						1			1
FONDPOLICA PERSPEKTIVNIH VREDNOSTI						1			1
Fondpolica Podjetnik						1			1
Fondpolica Pokojnina						1			1
Fondpolica Potencial						1			1
Fondpolica Zlata leta						1			1
Mešano življenjsko zavarovanje	1								1
Življenjski kasko			1						1
Merkur zavarovalnica, d.d.	4	1	5	6		1			17
Časovno omejena rentna zavarovanja RENT 2				1					1
Časovno omejena rentna zavarovanja RENT 4				1					1
Časovno omejena rentna zavarovanja RENT 6				1					1
Doživljenjska rentna zavarovanja, Rent 1				1					1
Doživljenjska rentna zavarovanja, Rent 3				1					1
Doživljenjska rentna zavarovanja, Rent 5				1					1
Individualno življenjsko zavarovanje MG/05	1								1
Merkur Super 18	1								1
Naložbeno življenjsko zavarovanje TOP INVEST						1			1

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
Štipendijsko zavarovanje MT Štipendija 05	1								1
Življenjsko zavarovanje dveh oseb (partnersko zavarovanje) - PROGRAM MV/05			1						1
Življenjsko zavarovanje Merkur MA/05			1						1
Življenjsko zavarovanje Merkur MBH/05		1							1
Življenjsko zavarovanje z intervalnimi izplačili - PROGRAM MIN/05			1						1
Življenjsko zavarovanje za primer smrti - PROGRAM MRS/05			1						1
Življenjsko zavarovanje za primer smrti ali doživetja in za primer določene hude bolezni Merkur 10+/05			1						1
Življenjsko zavarovanje za primer smrti ali doživetja in za primer določene hude bolezni Merkur SUPER10+	1								1
Modra zavarovalnica, d.d.				1				1	2
Individualni pokojninski načrt PN1P								1	1
Klasična Modra renta				1					1
NLB Vita, d.d.	3		4			5			12
Kolektivno življenjsko zavarovanje kreditojemalcev			1						1
Kolektivno življenjsko zavarovanje limitojemalcev			1						1
NLB Naložba Vita plus						1			1
NLB Naložba Vita Varna			1						1
NLB Vita Izbrana poljubno						1			1
NLB Vita Izbrana za pokojnino						1			1
NLB Vita Izbrana za vas						1			1

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
NLB Vita Razigrana z naložbo v sklade						1			1
NLB Vita Razigrana z zajamčenim donosom	1								1
NLB Vita Senior			1						1
NLB Vita Zanesljiva	1								1
NLB Vita Zanesljiva z vezavo na kredit	1								1
Prva osebna zavarovalnica, d.d.			2	1		2		1	6
BONUS PREMIUM PLUS						1			1
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje								1	1
PRVA FUTURA+						1			1
PRVA POSLOVNA VARNOST			1						1
PRVA RENTA				1					1
PRVA VARNOST življenjsko zavarovanje			1						1
Victoria-Volksbanken, d.d., podružnica za Slovenijo	1		2			1			4
Kapitalsko življenjsko zavarovanje	1								1
Zavarovanje kredita			1						1
Zavarovanje rizika smrti			1						1
Življenje ³						1			1
Wiener Städtische zavarovalnica, d.d., podružnica v Ljubljani	2		1	1		1			5
15/10 & Zajamčeno	1								1
Rentna zavarovanja				1					1
United Funds Of Success (UFOS) s tekočim plačevanjem premij						1			1
Življenjsko zavarovanje za primer smrti			1						1
Življenjsko zavarovanje za primer smrti in doživetja	1								1
Zavarovalnica Maribor, d.d.	5		2			6			13
Zlata naložba z intervalnim izplačilom	1								1
Zlata naložba z izplačilom v obliki rente	1								1

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
Zlata naložba za dva	1								1
Zlati ključ	1								1
ZM PRIZMA FlexPension						1			1
ZM PRIZMA Hibrid						1			1
ZM PRIZMA Junior FlexPension						1			1
ZM PRIZMA Junior študentsko naložbeno zavarovanje						1			1
ZM PRIZMA Klasično življenjsko zavarovanje	1								1
ZM PRIZMA Komfort paket			1						1
ZM PRIZMA Modra jesen			1						1
ZM PRIZMA Modra naložba						1			1
ZM PRIZMA Naložbeno življenjsko zavarovanje						1			1
Zavarovalnica Tilia, d.d.	2		4		1	6			13
Enkratna priložnost						1			1
Moj Otrok						1			1
Moje življenje - Klasično življenjsko zavarovanje s kritjem hujših bolezni	1								1
Tilia Global						1			1
Vip Garant						1			1
Vseživljenjsko zavarovanje za primer smrti			1						1
Zavarovanje »Zlata jesen«			1						1
Zavarovanje z dogovorjenim rokom izplačila	1								1
Zavarovanje z določeno zavarovalno dobo			1						1
Zavarovanje za primer smrti in hujše bolezni			1						1
Življenjsko e-zavarovanje vezano na investicijske sklade s takojšnjo sklenitvijo zavarovanja						1			1
Življenjsko zavarovanje vezano na investicijske sklade z možnostjo oddaje zahteve za pripravo ponudbe						1			1

se nadaljuje

nadaljevanje

Zavarovalnica in ime zavarovanja	M	POR	S	R	DOŽ	N	PPZ	PDPZ	Skupaj
Življenjsko zavarovanje za doživetje					1				1
Zavarovalnica Triglav, d.d.	2		3	1		6	1	1	14
ABC življenjsko zavarovanje						1			1
Enkratno naložbeno zavarovanje						1			1
Individualno prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje (PDPZ) po pokojninskem načrtu PN-ZT-04								1	1
Individualno prostovoljno pokojninsko zavarovanje (PPZ)							1		1
Investicijsko zavarovanje FLEKS						1			1
Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA MLADE						1			1
Investicijsko zavarovanje FLEKS ZA ODRASLE						1			1
Mešano življenjsko zavarovanje	1								1
Naložbeno življenjsko zavarovanje						1			1
Rizično življenjsko zavarovanje			1						1
Štipendijsko zavarovanje	1								1
Zavarovanje doživljenjske mesečne rente z ali brez zagotovljenega izplačevanja 10 let				1					1
Življenjsko zavarovanje 50 PLUS			1						1
Življenjsko zavarovanje kreditojemalcev			1						1
Skupna vsota	31	1	29	10	1	47	2	3	124

Legenda: M = mešano življenjsko zavarovanje, POR = življenjsko zavarovanje za primer poroke, S = življenjsko zavarovanje za primer smrti, R = rentno zavarovanje, DOŽ = življenjsko zavarovanje za primer doživetja, N = naložbeno življenjsko zavarovanje, PPZ = prostovoljno pokojninsko zavarovanje, PDPZ = prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

Vir: Povzeto po internih virih zavarovalnic.